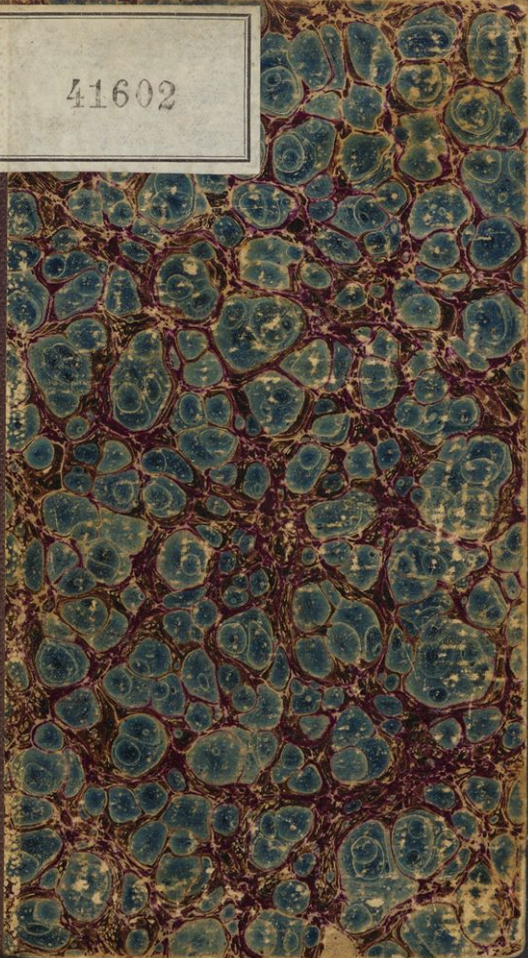
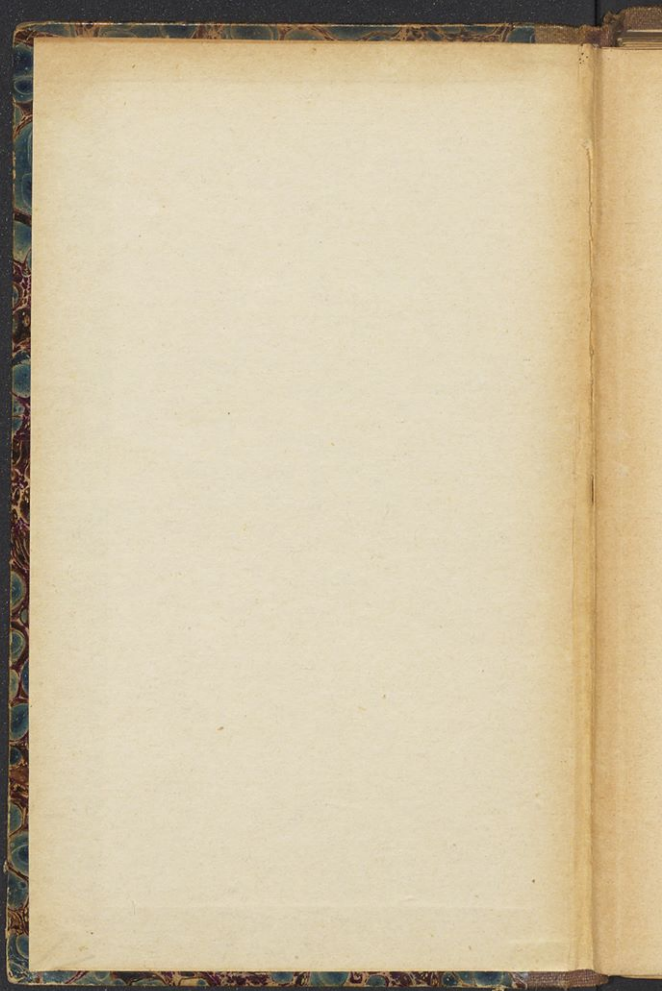

41602

Edw.

SPISJE

v

ljudski šoli.

*Četrtega popravljenega, in po učnih črtéžih
vredjenega natisa.*

Spisal
Andrej Praprotnik.

~~~~~  
Veljá zvezano v platnenem hrbtu 32 kr.  
~~~~~


V Ljubljani, 1881.

Zalóžil ter prodaja Matija Gerber, bukvovez.

Natisnil R. Milic.

41602

Prvi del.

Vaje.

I. Imenovanje.

1. Imenujejo in napisujejo se osebe in reči.

Kdo je v učilnici? Kdo je v domači hiši?

Katere reči so v učilnici? Katere reči so v domači hiši?

Imenuj in napiši razna oblačila in orodja!

V učilnici so: učitelj, učenci, poslušalci . . .

V domači hiši so: oče, mati, sin, hči, deček, deklica, hlapec, pastir, dekla, strijc, teta, ujec, ujna, bratranec, bratranka, sestranec, sestranka . . .

V učilnici so: klopí, knjige, zemljevidi, podobe, miza, stol, deska, stojálo, mélj ali kreda, goba, peč, vrata . . .

V domači hiši so: miza, stol, klop, polica, omara, skrinja, posteljnjak, ogledalo, ura, podobe, peč, okna, vrata . . .

Obláčila so: srajca, hlače, prsник, životnik, klobuk, kapa, slamnik, čevelj, škornja, suknja, jopa, plašč, janka, predpasnik, jopica, šapelj, peča, čepa, zavijača, ruta, kožuh, rokavica, nogavica . . .

Orodje je: kolovrat, motovilo, pinja, jerbas, sito, rešeto, torba, vrč, skleda, nož, vilice, žlica, ščet, glavnik, dežnik, metla, igla, šivanka, motika, lopata, kopača, kosa, srp, grablje, vile, sekira, kládivo, sveder, klešče, šilo, pila, žaga, dleto, skobel, vevnica, kopito, trlica, kij, bič, plug, brana . . .

Napiši nekatera moška in ženska krstna imena!

Napiši več krstnih imen in priimkov svojih součencev!

Katere reči so v kuhinji, v hlevu, v kleti, v skednji?

Katere reči so v cerkvi?

Kaj vidiš na vrtu, na polji, v gozdu, v vodi, v zraku, na nebu?

Napiši več domačih in divjih živali!

Imenuj ptiče, ribe, žuželke in črvjé, ki jih poznaš!

Katera drevesa rastejo na vrtu, katera v gozdu?

Naštej več cvetic! Katere cvetó zgodaj, katere pozno?

Imenuj nekatere strupene rastline!

Imenuj kovine!

Napiši dneve v tednu in mesece v letu!

Imenuj zapovedane praznike v letu!

Imenuj dele svetá, nekatere znane dežele in mesta, goré in vodé!

Imenuj več rokodelcev! Kateri pridelujejo živež, kateri imajo delo z našo obleko, kateri s stanoviščem?

Naštej gospodarsko, krojaško, čevljarsko in mizarsko orodje!

2. Imenujejo in napisujejo se osebe in reči mnogih lastnosti in dejanj.

Kdo je priden? Kaj je belo, kaj je črno, kaj je rudeče?

Kdo uči? Kdo se uči? Kdo poje? Kdo loví?

Učenec je priden. Učenka je pridna. Hlapec je priden. Dekla je pridna. Dete je pridno. Deklè je pridno . . . Papir je bel. Zid je bel. Sneg je bel. Srajca je bela. Rjuha je bela. Peča je bela. Apno je belo . . . Klobuk je črn. Kos je črn. Suknja je črna. Ogljije je črno. Sukno je črno . . . Jezik je rudeč. Kri je rudeča. Ustnice so rudeče. Lice je rudeče. Jagode so rudeče . . .

Učitelj uči. Duhovnik uči. Rodítelji učé. Skušnja uči . . . Učenec se uči. Deček se uči. Deklica se uči. Mladi se uči. Stari se uči . . . Pevec poje. Pevka poje. Ptič poje. Petelin poje. Zvon poje . . . Ptičar loví. Lovec loví. Mačka loví. Pes loví. Lisica loví . . .

Kdo je mlad, kdo je star? Kaj je modro, kaj je zeleno, kaj je rumeno?

Kaj je sladko, kaj je grenko, kaj je kislo?

Kaj je veliko, kaj je majhno? Kaj je dolgo, kaj je kratko? Kaj je široko, kaj je ozko? Kaj je visoko, kaj je nizko? Kaj je plitvo, kaj je globoko? Kaj je debelo, kaj je tenko?

Katere reči so gorke, katere so mrzle? Katere reči so mehke, katere so trde?

Kakšno je kolo? Kakšen je kamen? Kakšen je most?

Kdo prodaja, kdo kupuje? Kdo prosi, kdo deli? Kdo ukazuje, kdo uboga? Kdo prede? Kdo ali kaj plava?

Kaj rožljá, kaj ropotá, kaj zvenčí?

Kateri ptiči pojó, kateri se selijo, kateri plavajo?

II. Popisi.

1. Napisuje se, kakšna ali čegôva je kaka oseba ali reč, ali iz česa je ali iz česa se dela kaka reč.

Kakšen je deček? Kakšna in iz česa je hiša? Čegôva je? Kakšno je drevo? Kakšna je voda? Čegôvo orodje je šilo, čegôvo skobelj, čegôvo kládivo, čegôvo brana?

Kako se imenuje les od lipe, od hrasta, od breze, od bukve?

Kako se imenuje meso od govedi, od kaštronov in prasičev?

Iz česa je miza, stol, streha?

Iz česa se dela maslo? Iz česa se melje moka?

Deček je pobožen, kroták, pazen, priden, postrežljiv, spraven, marljiv, ubogljiv, uljuden, vesel, odkritosrčen, čeden, poslušen . . .

Hiša je visoka, široka, velika, majhna, nova, stara, zidana, lesena . . . Hiša je sosedova, srenjska, deželna, cesarska . . .

Drevo je zeleno, suho, košato, malovejno, ravno, krivo, nizko, visoko, mlado, staro, rodovitno, nerodovitno . . .

Voda je tekoča, hladna, mrzla, gorka, mlačna, vroča, čista, kalna, sladka, slana, zdrava, nezdrava . . . Šilo je čevljarско orodje. Skobelj je mizarsko orodje. Kládivo je kovaško orodje. Brana je poljsko orodje.

Les od lipe je lipov les. Les od hrasta je hrastov les. Les od breze je brezov les. Les od bukve je bukov les.

Gnjezdo od lastovice je lastovičje gnezdo. Strup od kače je kačji strup. Rog od vola je volovski rog. Meso od goved je goveje meso. Meso od kaštronov je kaštronovo meso. Meso od prasičev je prasičevo meso.

Miza je lesena, kamnena. Stol je lesen, spleten, oblazinjen. Streha je slamnata, škodlasta, opečna, škrlinata.

Moka se melje iz žita. Maslo se dela iz mleka.

Napiši, kakšen je delavec, ubožec, vojak?

Napiši, kakšne so te reči po barvi: mélj, mleko, apno; pomaranča, vosek, žveplo; plavica, nebo, oko; list, detelja, trava, zelje; kostanj, oreh, orehovo drevo.

Kakšen je vrt, travnik, vinograd, gozd?

Kakšna je njiva, paša, gora?

Kakšno je polje, žito, vreme, predivo, platno, usnije, železo, srebro, zlato?

Čegôvo orodje je uzda, sedlo, bič, britev, naklo, meh, sablja, puška?

Čegôv je kak klobuk? Čegôve so kake bukve? Čegôvi so kaki čevlji?

Kako se imenuje kruh iz pšenice, rží, ajde?

Kako se imenuje moka iz turšice, kako olje iz lanenega semena?

Kako se imenuje cvetje češnje, lipe, bezga, ajde?

Kako se pravi klasu od žita, drevju iz gozda, palici pastirja, obleki otrok, petju ptičev?

Iz česa je nož, kozarec, skleda, jopa, pokrivalo, plot, most, stopnjice, ključ, denar?

Iz česa je klobuk, plašč, lonec, jermen, obleka, krogla, sekira, moka, posoda, glavnik, gumb?

Iz česa se peče kruh? Iz česa se dela pivo, vino in žganje?

Iz česa slamnikar plete slamnike, iz česa tkalec tkè platno, iz česa tkè sukнар sukno?

Iz česa se dela posoda, olje, sveče, mjilo?

Iz česa se dela smodnik, iz česa plin?

Katere iz med teh-le reči so usnjene, platnene, lončene, steklene, zlate, železne, kamnene, lesene, koščene? — rjuha, klešče, glavnik, prstan, šivanka, kozarec, lonec, vrč, mlinsko kolo, vaje, naklo, skleda, lopata, deska, škarje, žlica, vilice, čevelj, ruta, dvajsetica, verižica, okrožnik, žebelj, gumbí.

Imenuj pet reči, in povej, kakšne so po barvi, po podobi, po potipu, po okusu ali slasti, po snovi ali robí, iz katere so narejene!

Kar se danes stori ali zgodi, imenuje se današnje.

Kako se pravi temu, kar je bilo včeraj, sinoči, davi, zajutra?

Kako se imenuje, kar je bilo letos, kar je bilo s pomladi, kar nekdaj, kar je zdaj?

Kako se imenuje to, kar je notri, kar je zunaj, kar je na sredi, kar je spredaj, kar zadaj, kar je gori, kar je doli?

2. Napisuje se, kaj kaka oseba ali reč dela, ali kaj se z njo godí ali dela, ali kaj biva z njo.

Kaj dela učitelj? Kaj dela učenec, in kaj se z njim godí?

Kaj dela kmet? Kaj dela konj, in kaj se z njim godí?

Kaj se dela in godí s semenom?

Kaj biva z drevesom?

Učitelj podučuje, pripoveduje, kaže, piše, števili, risa, bere, vpraša, poje, moli, hvali, graja, opominja, kaznjuje . . .

Učenec pazi, bere, piše, števili, risa, poje, moli, govori, zapomnuje, odgovarja, premišljuje, uboga, stoji, sedi, molčí, razgraja, nagaja; ga hvalijo, grajajo, opominjajo, kaznjujejo.

Kmet gnojí, seje, orje, vlačí, kosí, naklada, vprega, vozi, izprega, razklada, krmi (klade), seka, cepi, koplje . . .

Konj vozi, nosi, dela, zoblje, koplje, hrčí, razgetá; ga vpregajo, brzdajo, poganjajo, zavračajo, izpregajo, podkovavajo . . .

Seme se poseva, zavleče, kalí, zelení, se vrašča, posuší, pognjije, pozébe . . .

Drevo raste, poganja, cvetè, rodí . . .

Napiši, kaj dela mizar, tesar, zidar, kovač, krojač, čevljar, mlinar, kosec, ženjica, terica, plevica!

Napiši, kaj vse delaš čez dan! Kaj delajo tvoj oče, kaj tvoja mati?

Katera iz med teh-le živali žvergolí, razgetá, muka, kruli, bleketá, mekeče, laja, mijavka, tuli, gaga, kokadaka, gruli, poje, gode, cvrčí, regljá, škriplje? — ovca, volk, petelin, murin, prasič, koza, vol, gos, žaba, grlica, golob, mačka, ptič, pes, konj, kura, lastovica.

Napiši, kako pravimo, hoteč dopovedati, da se gibljejo ali premikajo črvjé, kače, žabe, ribe, zajci, ovce, konji, žrebeta!

Napiši, kaj dela sapa, veter, vihar, grom, ogenj, potok, reka, mlin, zvon!

Napiši o teh-le rečeh, kaj se dela z vsako: žito, drevo, trava, repa, krompir, lan, preja, platno, mah, listje, smrečje!

Kaj dela človek, in kaj se mu godí?

3. Napisujejo se deli in število reči.

Katere dele ima ali iz katerih sestaje: glava, roka, noga, drevo?

Koliko nog ima človek, konj, vrabec, muha?

Glava ima obraz, teme, zatilnik, lase, sancí, očí, nos, lica, usta, ušesa . . .

Roka ima rame, komolec, prste, dlan in pest.

Noga ima stegno, koleno, piščal, meča, gleženj, peto, podplat in prste.

Drevo ima korenine, deblo, vrh, skorjo, stržén, veje, mladike, listovje, popke, cvetje, sadje . . .

Človek ima dve nogi. Konj ima štiri noge. Vrabec ima dve nogi. Muha ima šest nog.

Katere dele ima hiša, rastlina?

Koliko strani ima list v knjigi?

Koliko klopí, miz, stolov, peči, vrat, oken in sten ima šolska soba?

Kaj je sedem dni, trideset dni, dva in petdeset tednov, tri sto in pet in šestdeset (ali tri sto šest in šestdeset) dni?

Kaj je tri mesece, kaj je šest, kaj je devet mesecev?

Kaj je 10 metrov?

Kaj je 100 metrov?

Kaj je 1000 metrov?

Kaj je 100 štirjaških (kvadratnih) metrov?

Kaj je kubični meter?

Kaj je 100 litrov?

Kaj je 1000 gramov?

4. Napisuje se, kaj je kaka oseba ali reč.

Kaj je ovčar, pekár, knjigar?

Kaj je klobuk, srajca, plašč, lipa, pšenica, volčja jagoda, železo, pes, volk, prst, telo, glava, čelo?

Ovčar je pastir. Pekár je rokodelec. Knjigar je trgovec.

Klobuk je pokrivalo. Srajca je spodnje oblačilo. Plašč je zgornje oblačilo. Lipa je listnato drevo. Pšenica je žito. Volčja jagoda je strupena rastlina. Železo je kovína. Pes je domača žival. Volk je zver. Prst je del roke. Telo je del človeka. Glava je del telesa. Čelo je del glave.

Napiši, kaj je človek, suknja, pomlad, teden, vzhod, Sava, Triglav, Ljubljana?

Kaj je škrjanec, kokoš, ovca, srebro, demant, vijolica?

Kaj je deblo, vreteno, rumenjак, os, minuta, ura, dan, mesec?

Kaj je decimeter, centimeter, milimeter, štirjaški meter, ar, liter, kilogram, dekagram, gram, decigram, centigram, miligram?

Katere iz med teh-le reči so živali, katere rastline, katere rudnine in katere prsti?

konj, pav, svišč, kotlovina, košuta, lilija, opica, ris, jelen, erman, kavka, zlato, jazbec, jagnje, jagnjed, apnik, vidra, leča, kuna, pelin, kopriva, kumara, lisica, topol, brina, brinovka, polh, jeklo, višnja, kremen, jantar, jelen, kresalnik, hoja, jelša, živo srebro, jež, svinec, vrba, kositar, topol, bivol, jerebika, jerebica, cinck, miš, železo, hmelj, srebro, žaba, rěž, muha, šmárijnica, ščuka, stréžič, bezeg, trta, postrv, goba, rak, krt, sraka, strnad, česen, bob, mah, prosó, zelje, pesa, rogač, čebela, redkev, mravlja, publica, kremenica, senica, smreka, glinja, sliva, il, apnica.

Vredi te-le živali po razredih: sesálci, ptiči, ribe, dvoživke, žužélke, črvjé!

osel, gos, vol, pav, sova, lipan, vrana, mrena, želva, močerad, čuk, miš, brošč, kavka, pajk, kos, metulj, kunec, jelen, oven, detal, srna, slavec, modras, slanik, dihur, škorec, rak, žerjav, kozel, vrabec, brencelj, pijavka, ščuka, podgana, deževnik, pes, gosenica, osa, kúkavica.

5. Napisuje se, čemu je kaka reč.

Čemu je knjiga, papir, pero, svinčnik, črnilo?

Čemu je voda, detelja?

Čemu imamo roke, noge?

Knjiga je za branje, za zabavo, za učenje . . .

Papir, pero, svinčnik, črnilo je za pisanje, risanje . . .

Voda je za pitje, za kuho, za umivanje, za pranje, za kopanje, za zalivanje . . .

Detelja je za klajo.

Roke imamo za delo. Noge imamo za hojo.

Čemu je konj, vol, kvava, koza?

Čemu je preja, loj, vosek, volna?

Čemu je drevesni vosek, gnoj, apno, pesek, opeka in kamenje?

Čemu je pri uri zvonec? Čemu je pri vodnjaku ploh?

Čemu je korenje in pesa, žito in moka?

Čemu je seme?

6. Napisuje se, kaj osebe ali reči konečno delajo, ter se tudi določuje, kje, kdaj, kako, zakaj ali čemu se kaj godí ali dela.

Kaj piše učenec? Kaj obdeluje kmet? Kaj goni pastir? Kaj si znašajo ptiči? Kje piše učenec? Kam se vzdigujejo vodne sopare? Kam teče Sava? Kod bodeš popotoval? Kdaj ptiči pojo? Doklè ptiči pojo? Kdaj je najdalji dan? Kako golobje letajo? Kako se ti delo odseda? Kakošno je jutro? Zakaj rodítelji otroke kaznjujejo?

Učenec piše nalogo, list, pismo.

Kmet obdeluje polje, njivo, travnike.

Pastir goni čedo, krave, ovce.

Ptiči znašajo gjnezda.

Učenec piše domá, v učilnici, pri učitelju.

Vodne sopare se k višku vzdigujejo.

Sava teče v Donavo (v Dunav).

Popotoval bodem po Kranjskem, Koroškem, Štajerskem, Primorskem.

Ptiči pojo s pomladi.

Ptiči pojó do vročega poletja.

O kresu je dan najdalji.

Golobje naglo letajo.

Delo se mi po vseči, po godi odseda.

Jutro je jasno, lepo.

Rodítelji kaznjujejo otroke zaradi neubogljivosti.

Kaj sadí vrtnik, kaj izdeluje mizar, kaj melje mlinar, kaj podira vihar?

Kaj oznanuje duhovnik? Kaj častí pobožen kristijan? Kaj oznanujejo zvonovi?

Kaj varuje pes? Kaj loví mačka? Kaj pobírajo ptiči? Kaj nese kokoš? Kaj pajk prede?

Kaj nezmernost podkopuje? Kaj delo utrjuje?

Kaj ogreva solnce? Kaj razsvetluje luna?

Kaj napaja dež? Kaj pobija toča? Kaj varuje sneg? Kaj goni veter, kaj voda, kaj hlap?

Sestavi iz teh-le besed pregovore: rahla beseda srd utolažiti; pravica oči klati; obljuba dolg delati; skrbí lase beliti; sila kola lomiti; potrpljenje železna vrata prebiti; delo delavca hvaliti; tiha voda mostove pobirati; denar gladko pot delati.

Kje živí zajec, kje jazbec? Kje rije krt?

Kje se dobivajo kovíne? Kje žgejo apno? Kje kujejo železo? Kje izvira Sava? Kam se izliva Soča? Kje prebivajo Slovenci? Kod si že popotoval?

Kam se hodiš kopat? Kdaj gredo ljudje poletu delat?

Kdaj ne stojte pod drevesi ali pri visokih poslopjih? Kdaj se ptiči selilci selijo? Kdaj se povračujejo? Obkorè greš v šolo? Obkorè prideš domov? Doklè poje škrljanec?

Doklè so drevesa zelena?

Kako lazi polž? Kako skače veverica?

Kako poje slavec? Kako dela čebela?

Kako diši vijolica? Kako šumljá studenec? Kako molimo?

Kako govorimo? Kako gorí plinova luč?

Čemu so živali, čemu so rastline, čemu so kovíne?

Od česa zemlja poka? Od česa se led in sneg taja?

7. Odgovarja se vprašanjem :

Čegôv? koga? česa? komu? čemu? koga? kaj? o kom? o čem? pri kom? kje? s kom? s čim?

Čegôva duša je nesmrtna? Koga se veséli? Česa se veséli? Komu ukazuje gospodar? Komu pomagajmo? Čemu je verjeti? Koga poučuje učitelj? Kaj ima konj? O kom govori prijatelj? O čem govori učitelj? Pri kom so otroci najraji? Pri čem je čoln privezan? S kom se továrši? S kom se izprehajaš? S kom se igraš? S čim igraš?

Duša vsacega človeka je nesmrtna. Veséli se dobrega prijatelja! Veséli se zdravja! Gospodar ukazuje hlapcu. Vsakemu človeku pomagajmo. Dobrim knjigam je verjeti. Učitelj poučuje učence. Konj ima grivo. Prijatelj govori o prijateljih. Učitelj govori o zeliščih. Otroci so pri materi najraji. Čoln

je h količku privezan. Z dobrimi ljudmi se tovariši. S prijateljem se izprehajam. Z bratoma, s sestricami, s tovariši, s prijatelji se igram. Z igračkami igram.

Koga se veseliš? Česa se veseliš? Koga potrebuje bolnik? Česa potrebuje bolnik? Koga potrebuje malo dete? Česa potrebuje malo dete? Česa je vreden dober delavec? Česa potrebuješ pri pisanji? Koga potrebuje slepec? Česa potrebuje slepec? Česa se mokri ne boji? Česa ubožec prosi? Česa je Bog plačilec?

Komu koristijo nauki? Komu je pobožen otrok ljub? Komu škoduje žganje? Komu škoduje tobak? Čemu škoduje toča? Čemu škoduje slana?

O kom spoštljivo govorimo? O čem otroci pripovedujejo? O čem se pomenkovajo dečki, o čem deklice? O čem molči? O čem govori?

Pri kom se učiš? Pri kom dobivaš hrano in stanovanje? Pri kom dobivaš pomoč in tolažbo? Pri čem mati otroke vodi? Po čem poznaš ptiča?

8. Odgovarja se raznim vprašanjem.

Odgovorite tem vprašanjem: Kaj se godí zjutraj? Kaj se prikazuje iz temè? Kaj oznanjuje nebó? Kaj obledéva v solnčnih žarkih? Kaj vse preseva? Kaj se zlatí?

Zjutraj se daní. Stvarí se iz temè prikazujejo. Nebó oznanjuje solnčni prihod. Mesec in zvezde obledévajo v solnčnih žarkih. Solnce vse preséva. Goré se zlatijo.

Kdaj ljudje vstajajo? Kam gre kmet? Kam gre rokodelc? Kaj zapuščajo ptiči? Kaj delajo?

Kam se zvečer solnce pomika? Kam se skrije? Kakšno je nebó? Kam hití popotnik? Kam se ptice spravljajo? Kaj se godí na ognjišči? Kaj gospodinja pripravlja? Kaj se glasí z zvonika?

Kako solnce sije s pomladi? Kaj se oživlja in ozelenéva? Kaj delajo ptiči? Kakšne so gore in doline? Kakšno je nebo?

Kako sije solnce poletu? Kaj napaja in poživlja vélo drevje, travo, zelišča in vse polje? Kako vse raste po dežji? Kaj delajo kosci? Kaj delajo ženjice? Kaj dela vinogradnik?

Kaj gre in pada po zimi? V kaj se po zimi voda izpreminja?
Kaj oblačijo ljudje po zimi? Kateri prazniki se godujejo
po zimi?

9. Popisujejo se stvari po vprašanjih.

Kaj je drevo? Katere dele ima drevo? Kaj se
razvija iz cvetja? Kaj je v sadu? Kaj nam dajejo
drevesa?

Drevo.

Drevo je rastlina. Ima korenine, deblo, veje,
mladike, listovje, popke, cvetje. Iz cvetja se razvija
sad. V sadu je seme. Drevesa nam dajejo sadje
ali ovočje, les in nastiljanje.

Kakšno drevo je češnja ali črešnja? Kakšno ima deblo?
Kakšen vrh? Kako cvetě češnja? Kdaj cvetě češnja? Kdaj
so zrele češnje? Katerim češnjam pravimo hrustavke?

Kaj je klobuk? Kje nosimo klobuk? Katere dele ima klo-
buk? Kdo dela klobuke? Iz česa jih dela? Kje in komu
se odkrivamo?

Kaj je voz? Katere dele ima voz? Kakšna so kolesa? Koga
vpregajo v voz? Kdo potrebuje voz? Kdo dela vozove
ali kóla?

Kaj je gos? Kakšen kljun ima gos? Kakšen ima vrat?
Kakšne ima noge? S čim ima prednje prste na nogi zve-
zane (plavna pečica)? Kaj dela gos? Kaj gos koristi?

Kaj je miš? Kakšna je? Kakšno ima glavo? Kakšne ima
oči? Kaj miši radi delajo? Kaj delajo z zobmi? Ali so
koristne, ali škodljive? Kdo loví miši?

Kaj je hrošč? Kdaj se prikaže? Kakšen je? Koliko ima
kril? Kaj ima na glavi? Koliko ima nog? Kje sedi po
dnevi? Kaj počně zvečer? Kaj hrošč objeda? Zakaj je
hrošč škodljiva žuželka?

Kaj je glogov belin? Kdaj se pokaže? Koliko kril ima ta
metulj? Kakšna so krila? Kaj ima na glavi? Kakšen je
zadek? Kakšno oprsje? Kaj leže ta metulj? Kaj se iz-
valí iz njegovih jajčic? Kaj te gosenice žró?

Kakšna žuželka je kuhinjski ščurk? Kje prebivajo ščurki?
Kje tičē po dnevi? Kaj delajo po noči? Kako ščurke pre-
ganjajo? Kdo jim je tudi hud sovražnik?

Kaj je železo? Kje izkopavajo železno rudo? Kje se železna ruda raztopi? Zakaj se raztopi? Kako se potem železo imenuje? Kako se pravi zelo trdemu železu? Kaj se nareja iz železa?

Kaj je baker? Kakšen je baker? Kdo ga obdeluje? Kaj dela kotlar iz bakra? Kaj še delajo iz bakra? Kaj se naredi, ako pride na baker kislina? Kaj je zeleni volk? Kakšne morajo biti bakrene posode?

Kaj je sol? Kje se nahaja kaména sol? Kje so v našem cesarstvu bogate solne jame? Kje se dobiva studenčna sol? Kje morska sol? Kakšne jedi dela sol?

10. Popisujejo se stvari po načrtih.

Popiši stanico! (Stene, strop, tla. Stene navpične, tla in strop vodoravna. Tla, deske. Okna, šipe, okvirji. Vrata, stežaji, kljuka, ključavnica. Peč. Pohišje.)

Stanica.

Stanica ali sôba ima stene, strop in tla. Stene stojé navpično, tla in strop pa sta vodoravna ali porazna. Tla so z deskami vložena. V stenah so okna. Okna imajo v lesenih okvirjih šipe. Vrata visé v stežajih, in se s kljuko in ključavnico odpirajo in zapirajo. Skozi vrata hodimo v stanico in iz stanice. V stanici je peč in razno pohišje. V stanici stanujemo.

Popiši cerkev! (Velika in lepa zgráda. Altarji, prižnica ali leca, krstni kamen, spovednice, stoli, klopí. Kor, orgle. Zagrad. Zvonik, zvonovi, ura; vrh zvonika: križ, zvezda, petelin. Velika, stranska vrata. Hiša božja.)

Popiši krta! (Žužkojed. Valjasto truplo. Dlaka modročrnika, gosta, mehka. Občutljiv rilček. Široke, gole prednje šapice. Drobne oči. Ušesa v dlaki skrita. Kratek rep. Koristna žival.)

Popiši jéža! (Žužkojed. Špičast rilček. Kratek rep. Po hrbtu, po straneh obrasten z dolgimi bodicami. Trebuh, rujava dlaka. Zvijé se v klopčič, skrije glavo, noge. Po grmovji, po močvirnih gozdih. Ponočnjak. Živež: žabe,

- miši, žuželke, polže, sadje, korenje. Pik kače ne škoduje. Izkoplje jamo, prespi vso zimo. Po hišah — ščurke, mrčese.)
- Popiši véverico! (Glodavka. Urna živalica. Dolg rep. Rijasta, na trebuhu belkasta. Hrana: semena, plodovi gozdnih dreves. Po zimi v mehko nastlanem gujezdu, v duplu, v podzemeljski luknji.)
- Popiši lisico! (Dereča žival. Ozek gobec, ostre zobe. Kosmat rep. Rudeča dlaka. V gozdih, v luknjah. Živež: zajci, jajca, med, grozdje, kuretina, golobi, gosí, race, mleko. Zvita, škodljiva; nekaj koristi: miši, podgane, koža.)
- Popiši volka! (Dereča, požrešna, krvoloka zver. Podoben velikemu psu. Glava špičasta. Čelo plošnato. Ušesa po konci. Gosto, rumenkasto-sivo dlako, Metlast, pobešen rep. Napada divjačino, domače živali, celó ljudi. Koža dobra kožuhovina, močno usnije.)
- Popiši srno! (Sesavka, dvopárkljar. Poletu rujava, po zimi rudečkasto-siva. Srnjak kratko rogovje. Nima repa. Po gozdih. Okusno meso.)
- Popiši lástovico! (Selivka. Zgoraj plavkasto-črna, spodaj bela ali rudečkasta. Čelo, grlo rijasto. Kljun kratek. Perutnice dolge, koničaste; daljša repna peresa, rep škarjast. Kratke noge. Na kmetih: pod streho, v veži, v kuhinji, v dimniku. Gnjezdo iz blata. Hrana: žuželke. Glasno ščebet. Koristna, priljubljena ptica. Oznanovalka pomladi.)
- Popiši sinico! (Stalna ptica pevka. Hrbet rumeno-zelenkast, trebuh rumen. Po sredi prs in trebuhu črna. Rep in perutnice sive. Kratek, čvrst kljun. Zakrivljene kremplje. Se obeša in pleza. Já: žuželke, semena, meso. Po duplah. Koristna ptica.)
- Popiši škrjanca! (Selivna ptica pevka. Zgoraj prsteno-rujav, spodaj belkast z rujavimi lisami na prsih. Zdaljšan kljun. Na nogah ravne kremplje. Dolg ostrogast krempelj na zadnjem prstu. Na polji, na tleh. Pevajoč od tal, v višavo; pada na zemljo. Hrana: semena. Oznanovalec pomladi. Okusno meso.)
- Popiši jerebico! (Kokoši podobna. Stalna ptica. Zgoraj rujavkasta, spodaj pepelasta s poprečnimi progami. Samci na prsih kostanjevo liso. Na polji. Hrano: žito, žuželke. Plaha ptica. Teče. Ne leta rada. Okusno meso. Lov, s psom ptičarjem.)
- Popiši žabo rego! (Dvoživka. Zgoraj zelena, spodaj rumenkasto-bela. Poletu porujavi, naposled osiví. Kratko, golo telo. Štiri noge. Zadnje noge daljše. Prsti na njih do polovice zvezani s plavno kožico. Na grmovji in drevji. Jajca položi v vodo. Po zimi se zarije v blato.)

- Popiši slepca! (Kači podoben. Kuščarica. Tenko, valjasto telo. Nima nog. Z gladkimi luskicami pokrit. Zgoraj rudečorjav, po dolgem temno-progast, spodaj temnejši. Majhne oči. Po vlažnih senčnatih gozdih. Skriva se v luknje, pod listje. Hrana: žuželke, črvjé, polži. Nedolžna živalica.)
- Popiši gada! (Strupena kača. Zgoraj siv ali rjast, po hrbtu rujav trak, po straneh črnkaste lise. Na tilniku križu podobno marogo, po trebuhu črn, belo-pikast. Glava drobna, luskava. V gornji čeljusti dva daljša, ota strupena zoba. Po gorah na suhih skalnatih mestih, na senožetih, celó v močvirjih. Nizki grm, kamenje. Gadov pik nevaren, celó smrten.)
- Popiši postrv! (Riba. Po hrbtu zelenkasta, po bokih rumenkasta ali sivkasta, z rudečimi ali črnkastimi pikami posuta. V mrzlih, bistrih, gorskih potokih. Hrana: vodni žužki, muhe. Okusno meso.)
- Popiši krapa! (Riba. Hrbet visok, slók. Velike luske. Zgoraj temno-zelenkast, ob straneh rumenkast. Pri gornji čeljusti štiri kratke brke. V čeljustih nima zob, a goltne kostí imajo plóske in bradovite zobe. Sedem plavut: hrbtno, repno, predrepno, po dve trebušni, po dve prsni. Zadaž za glavo pod pokrovkami škrge. V rekah, ribnjakih. Živež: črvjé, vodné zeli, blato. 60 — 100 cm. dolg. 11 — 20 Kgr. težak. Malo koščic, dobro meso.)
- Popiši čebelo! (Žuželka. Živi v velikih družbah. Tršato, dlakovo telo, glavo, prsi, zadek; velike oči, tri pikčasta očesca na temenu. Kratke tipalnice, usta za grizenje, lizanje. Na oprsji štiri ozka, koznata krila. Delavke, troti, matica. Panj ali ul, dupla. Rojijo. Med in vosek. Koristna živalica.)
- Popiši svilopredko! (Gosenica. Svilni metulj zleže 400 — 500 jajčec, izvalé gosenice. Hitro rastejo. Zavijajo se v mešičke. Mešiček ali kokon, 280 — 300 m. dolga nitka. Svila. Koristna živalica.)
- Popiši lipo! (Listovec ali listnato drevo. Veličastno drevo. Gost, košat vrh. Listi zračasti, napiljeni, temno-zeleni. Cveti dišeči. Raste posamično. Velika starost. Lipovina mehka, podobe, druge reči. Lipovo ogljije za črtanje. Čvetje, čaj. Cvetè junija, julija.)
- Popiši smereko! (Gozdno, pri nas najvišje drevo, jelovina. 30 — 40 m. visoka. Deblo valjasto, ravno. Skorja pusta, hrapava. Listi iglasti, zmiraj zeleni. Seme v češarkih. 300 — 400 let stara. Smola, črna barva. Bruni, deske, les za kurjavo. Skorja čreslo, rabijo strojarji.)

11. Napisuje se vse, kar se vé o kaki osebi ali reči.

Miza, človek, ovca, krava, pes, kokoš, golob ščuka, kúščarica ali martinček, belouška, pomlad, cvetice, zvonček, vijolica, ljuljka, hrast, gozd, kruh, mleko.

Miza.

Miza je hišno orodje. Ima pločo, štiri noge, miznico. Miza je leséna ali kamenéna, štirioglata ali okrogla, polirana, pobarvana ali nepobarvana, velika ali majhena, nova ali stara. Mizo dela mizar od mehkega ali trdega lesa, najčešče od smrekovega, češnjevega in orehovega lesa. Pri mizi ali za mizo sedimo, na nji delamo, pišemo in jemo.

Človek.

Človek je naj imenitnejša stvar božja na zemlji. Ima dušo in telo. Telo se vidi; duša pa je duh, in se ne vidi. Človek vidi z očmi, posluša z ušesi, duha z nosom, pokuša z ustmi, posebno z jezikom in čuti z vsem životom. Duša stori, da je človek živ in da misli in razumeva. Človek govori, poje, se smeji in joka. Človek lahko dela dobro ali slabo. Ima prosto voljo. Dobri človek je pobožen, pošten, resničen, ponižen. Dobrega človeka Bog plačuje, hudobnega pa kaznuje.

Ovca.

Ovca je koristna domača žival. Ima štiri noge, podolgasto glavo, špičast gobček, daleč narazen stoječi očesi, preklane parklje in dolg rep. Oven ali kaštron ima zavite roge. Mladiču pravimo jagnje. Ovca daje volno in tudi mleko. Poletu ovce strižejo, jeseni

pa koljejo. Volno podeluje suknar, kožo krznar, loj pa mjilar. Iz ovčje kože delajo krznarji kožuhe, iz loja pa mjilarji sveče. Iz ovčjih čev delajo strune. Ovčjak daje dober gnoj.

Krava.

Krava je zeló koristna domača žival. Štejemo jo k govedi. Ima štiri noge in dva okrogla, gladka in otla roga, gol gobec in široke nosnice. Na vratu ima ožrelje ali podvratnik. Rep ima dlakav čop. Na vsaki nogi ima dva v parklje obuta prsta, zadej pa ima še dva manjša. Barve je rujave, bele, črne ali lisaste. Krava nam daje teleta, mleko, sir in maslo, meso, loj, kožo in roge za glavnike in druge reči.

Pes.

Pes je domača žival. Ima štiri noge, ostro zobovje, dolg jezik, na prednjih nogah pet, na zadnjih pa štiri prste z negibkimi kremplji. Naj raji je meso in gloda kostí. Pes laja, tuli, renčí in tudi popada. Varuje hišo in pase in zavrača živino. Rad se prilizuje človeku. Z ostrim nosom tudi sledí divjačino. Psi so: hrt, lovski pes, jazbečar, ovčarski pes, kóder in doga. Vstékel pes je zeló nevaren.

Kokoš.

Kokoš ali kura je ptica. Ima s perjem pokrito telo. Nese jajca in valí piščeta. Na glavi ima rudeč, mesnat, zarobčan greben. Rep ima srpasto navzgor zavihan.

Golob.

Golob je čedna ptica. Ima gosto in trdo perje, dolge perutnice in mehák kljun. Perje ima največ temno pepelnato, na vratu višnjevo, zelenka-

sto in zlato. Hodi korákoma, leta pa zeló hitro in vztrajno. Živí se naj več z zrnjem. Golobica znese jajca in zleže mladiče. Stari jih pitajo iz grbanca z neko sirasto kašo. Živé s paroma. Golobje meso je okusno.

Ščuka.

Ščuka je riba roparica. Živí po sladkih vodah. Velikosti je različne. Valjasta je in z majhenimi, sivimi luskami pokrita. Glavo ima plôsko in v gobci velike in špičaste zobé. Na hrbtu ima eno samo kratko plavuto. Barve je sive, zgoraj bolj zelenkasto-rujave, spodaj bele. Očí ima velike, plôske in z rumenim obročkóm obdane. Meso je belo, jako okusno in zdravo. Ščuka živi ob črvih, ribah, žabah, kačah in podganah. Tudi mlade race in gosí napada.

Kúščarica ali martinček.

Kúščarica ali martinček je plazavec. Telo ima vretenasto in z luskami pokrito. Glava je široka in skoro štirivoglata. V čeljusti in v ustih ima več zob. Jezik ima dolg in špičast, gobec širok. Vrat je kratek in debel. Telo se končá v dolg, tanji rep. Kúščarica ima štiri noge in na vsaki nogi prste z ojstrimi kremplji. Rada se solnči na peščenih krajih. Živí ob žuželkah in črvih in lahko dolgo lakoto trpí. Po zimi se zarije v zemljo, s pomladi pa se zopet prikaže. Kúščarica ni strupena.

Belouška.

Belouška je navadna kača. V mladosti je plavkasto-siva, pozneje bolj temna, črno-pegasta, na trebuhu belo-rumena in plavkasto-črna. Na tilniku ima dve jajčasto-okrogli, rumeni lisi. Belouška je skoraj za meter dolga. Drží se rada po vlažnih gozdih, po zaraščenih bregovih stoječih ali počasi tekočih

vodá. Tudi plava po vodi, pravijo ji tedaj vodna kača. Rada se približa hišam, pride v hleve in staje. Plavajoč molí glavo iz vode, pa tudi po dnu vode plava. Na suhem spleza tudi na drevo. Belouška se žíví ob žuželkah in črvih. Posebno rada loví martince, žabe in ribice, pa tudi mlade miši. Belouška človeku nič žalega ne storí; nima strupenih zob. Jeseni zleze v zemljo ali se zarije v gnoj, otrpne in leží tako do pomladi. Jež, dihor, jazbec in mnoge ptice so belouškam sovražniki.

Pomlad.

Pomlad se začénja 21. sušca. Solnce visokeje vstaja, je dalje na nebu. Bolj prijazno in gorkeje je. Dan se daljša. Travniki in vrti, polja in gozdi zelené, in prikazujejo se razne cvetice, ter lepo cvetó in dišé. Ptiči selilci pridejo iz gorkih krajev, delajo gnjezda in lepo prepevajo.

Po zemlji je vse živo. Kmetovalec orje in seje, vrtnik dela na vrtu, vinogradnik v vinôgradu. Otroci so radi pod milim nebom, nabirajo cvetice in pletó vence.

Cvetice.

Cvetice so rastline; lepo cvetó in prijetno dišé. Po njih čebele med beró. Otroci cvetice trgajo in se z njimi igrajo. Cvetice rastejo po vrtih, senožetih, travnikih, gozdih in planinah. Iz cvetic pripravljajo tudi razna zdravila.

Zvonček.

Zvonček ali dremalka ima belo čebulico. Iz čebulice raseta dva ozka, sinja lista. Med tema listoma je precej visoka betva in kimast bel cvet. Zvonček raste po senčnatih, vlažnih in listnatih gozdih, in cvetè že meseca svečana ali sušca. Zvonček je prva pomladanska cvetica. Oznanuje nam veselo pomlad.

Vijolica.

Vijolica ima narezane liste in pri sredi cvetne peceljne. Cvetè naj večkrat temno-vijolčasto, in prav lepo diši. Raste po tratah in mejah v senčnatih krajih. Cvetè že meseca sušca ali malega travna. Zavoljo prijetnega duha jo radi trgamo in pri sebi imamo.

Ljuljka.

Ljuljka je strupena rastlina. Raste po strnenih žitih, požene klasovje in ima rujavkasto, osladno strupeno zernje. Ljuljka se mora pleti, žito z ljuljko pa vejati in čistiti. Žito z ljuljko daje slab kruh in nezdravo jed.

Hrast.

Hrast je gozdno drevo in listovec. Ima močne korenine, debelo, grčavo deblo, velike veje in zobčaste liste. Cvetè maja meseca in rodi želod. Hrastov les je trpežen; rabijo ga za stávbje. Tesarji delajo iz njega doge za sode, kadí in druge posode. Skorjo rabijo usnjarji. Z želodom pitajo prasiče, pa tudi kava se pripravlja iz želoda.

Gozd.

Gozd je kos zemljišča. V gozdu rastó drevesa, grmovje in druge rastline. Gozd je velik ali majhen, svetel ali temen, bregovit, gorat ali raven. V gozdu rastó jelke, hrastje, bukve, breze, smreke, jelše, grmovje, robidovje, zeljišča, gobe, jagode, cvetice in mah. V gozdu živé jeleni, srne, lisice, zajci, dihorji in véverice. Tù si narejajo gnjezda: kos, drozeg, sinica, divji golob, krokar in druge ptice. Gozd nam daje drva v kurjavo, les v stavbe in druga tesarska dela. Daje nam tudi steljo, žir in želod. Gozde je treba varovati.

Kruh.

Kruh je najpotrebnejši vsakdanji živež. Mesijo ga iz pšenične ali ržene moke. Pečejo ga v krušni péči. Kruh nam največ pripravlja pekár. Hlebec je okrogel ali podólgovat. Ima skorjo in sredico. Skorja je trda, zgoraj rujava, spodaj bela. Sredico objémlje skorja. Skóžnjasta (luknjasta) je in prhka. Prhki kruh je zdrav in okusen. Kruh je božji dar. Zanj Boga prosimo: „Daj nam danes naš vsakdanji kruh!“

Mleko.

Mleko nam daje krava in koza. Mleko je tekoče, mastno in neprozorno. Barve je bele ali višnjavkaste. Opresno mleko je sladko, staro pa kiselkasto. Mleko jémo in pijemo. Za otroke je mleko najzdravejša pijača. Na mleku se naredí smetena. Iz smetene se nareja surovo maslo. Iz mleka delajo tudi sir.

Popiši hišo, učilnico, učenca, rokodelca, vojaka, mačka, konja, govejo živino, prasiča, kozo, purana, vrabca, jastreba, kukavico, polža, muho, jablano, hruško, češpljo, breskev, krompir, lan, konoplje, vinsko trto, mušnico, volčjo jagodo, trobeliko, zobnik, ilovico, apnének ali apnenik, skril, brusnik kamen, sol, šoto, prémog, dež, sneg, točo, roso, slano, zrak, vodo, vas, trg, mesto, solnce, dan, noč, jesen, zimo, hribec ali grič, goro, gorovje, brdo, visoko ravan, sedlo, hrbet ali greben, sleme, vršac!

12. Zapisuje se, v čem sta si dve osebi ali reči podobni, in v čem si nista podobni.

Vas in mesto, rež in pšenica, pomlad in jesen.

Vas in mesto sta kraja. V vasi in v mestu so hiše in cerkve. V vasi in v mestu so ljudje. V vasi in v mestu so lepi vrti in zalo drevje. — Pa v vasi so naj več le kmetski ljudje; v mestu pa stanujejo gospoda, uradniki, učeniki, zdravniki, kupče-

valci, umetniki. V vasi so hiše majhne, temne in s slamo pokrite; v mestu pa so velike, svetle in z opeko pokrite. V vasi se hiša ne drži hiše; v mestu se pa hiša drži hiše.

Rèž in pšenica je žito. Rèž in pšenica se seje jeseni in s pomladi. Rèž zraste na bilki in klasji, in se požanje, posuši in omlati; pšenica ravno tako. Iz rži in pšenice se moka melje in kruh peče. — Pa pšenica raste bolj počasi in je tudi debelša in trdnejša od rži. Rèž je zgodaj, pšenica pa pozno zrela. Pšenično zrnje je kratko in debelo, rženo pa dolgo in drobno. Iz pšenice se naredí lepa, bela moka, iz rži pa bolj slaba in črna. Iz pšenice se speče bel kruh (pogača), iz rži pa črni kruh.

Pomlad in jesen sta letna časa. S pomladi in jeseni sta dan in noč enako dolga. S pomladi in jeseni rado dežuje, in so hladne noči. S pomladi in jeseni orjejo, sejejo in vlačijo. — Pa pomlad se začénja za zimo; jesen pa nastopi za poletjem. S pomladi je od dné do dné prijetneje in gorkeje, jeseni pa je od dné do dné mrzleje in neprijetneje. S pomladi je dan zmiraj daljši, noč pa krajša; jeseni je ravno narobe. S pomladi drevesa zelené in cvetó; jeseni se pa obleté, in so gole. S pomladi žito raste in cvetè; jeseni se pa žanje in domóv spravlja. S pomladi ptiči gnjezda delajo in pojó; jeseni pa jenjajo peti. S pomladi se vsa narava oživlja in veseli; jeseni pa umira.

V čem so si podobni in v čem si niso podobni: črtalnik in svinčnik, nož in vilice, stol in klop, ogledalo in okno, voz in čoln, cerkev in hiša, konj in osel, pes in maček, ovca in krava, miš in podgana, golob in kura, zajec in lisica, vrt in travnik, hruška in jelka, solnce in luna, Kranjsko in Koroško.

13. Napisuje se, kako se kaka reč dela.

Kako in kaj se dela na polji, na vrtu, v mlinu in v kovačnici; kako se kruh peče; kako se dela maslo, kako sir; kako se drevesa cepijo?

Kako se na polji dela.

Na polji delajo ljudje in živina. Naj pred se izvozi gnoj na njivo. Potlej se raztrosi. Ratej vpreže vole v plug, derži z levo roko ročnik, z desno pa otiko, in odpravlja z njo grude. Potem zemljo s čertalom in lemežem razorje, vseje seme, in njivo z brano prevleče. Zrelo žito ženjice požanjejo in s poseslom v snope povežejo. Snopovje skladajo v kozlece ali v stavke. Posušeno spravljajo v skeden.

Kako se na vrtu dela.

Na vrtu se koplje z motiko in z lopato; potem se seme seje ali sadike sadé. Mlada drevesca se obrežejo in s plemenitimi cepovi pocepijo. O suši se mora cveticam, sadikam in mladim drevescem prilivati.

Kako se v mlinu dela.

V mlinu kolesa in kamene voda goni in vrtí. Žito se spè na kamen, in izpod kamena se moka melje. Laneno seme, proso in ječmen se tudi v stopah obdeluje.

Kako se v kovačnici dela.

V kovačnici je ognjišče. Na ognjišče se dene ogljije, v ogljije se vtakne železo, in potem se z mehóm piše; ogljije se užgè in železo razbeli. Žareče železo se vzame s kleščami iz ognja, se položi na naklo, ter se s kládivom kuje in obdeluje. Tako se delajo žebli, podkove, verige, sekire in druge reči. Obdelano železo se v vodi shladí.

Kako se kruh peče.

Kruh se nareja iz moke. Moka se dene v niške, prilije se kropa, in primesi se drožja. To se osolí in v testó premeša. Testó se vzdigne. Vzdignjeno

testó se še enkrat pregnjete, in se razdelí v hlebe, hlebce ali štruce. Ti se vsadé v razbeljeno peč in tako dolgo pusté, da se spečejo.

Kako se maslo dela.

Maslo se dela iz mleka. Sladko mleko se dene v sklede, in se zasíri. Tù se loči na dvoje. Po vrhu je smetena, spodaj je pa kisló mleko. Smetena se z mleka posnema in spravlja. Potem se dene v pinjo, in se z veslom mede, da se maslene drobtinice v kepo sprimejo; drugi ostaníki pa ostanejo v pinjenem mleku. Sirovo maslo se naredí v štruce in pri ognji raztopí. Tropine padejo na dno; maslo pa je pri vrhu, in se ustrdi.

Kako se sir dela.

Navadni domači sir se dela iz kislega, boljši pa iz sladkega mleka. Mleko se posname, in se postavi v lonci v gorko peč. Čez nekoliko časa se voda v mleku na dno usede, in mleko stopi na vrh. Potlej se oboje skupaj v rešeto ožmè in razgrne, da se síratka ocedí. Potem se sir malo osolí in s kúmeno potrese in vtisne v razne posode.

Kako se drevesa cepijo.

Divjake naj raji cepljujejo z nakladom in v sklad. Z nakladom se tako-le cepi:

Cepíč se na debelšem konci z ostrim nožem sprecoma en palec dolgo od ene strani do druge odreže, in se zgoraj do drugega ali tretjega očeseca prikrajša, da je komaj kake tri palce dolg. Tudi divjak se spodaj gori po strani en palec dolgo odreže, in potem se tako skupaj pritisneta, da je pri obeh koža na koži, les na lesu in stržén na stržénu. Potlej se oboje s prtenim in povoskanim trakom trdo povije, in drevesce je cepljeno.

V sklad se cepi, da se divjak vprek prereže. Potem se odrezani z nožem pogladi, ter se nastavi nož na sredo debla, in se razkolje. V sklad se zabije zagojzda. Cepič se poojstri z ostrim nožem, kakor zagojzda. Nož se zasadi vštric enega očeseca v cepič, in se toliko prekoma reže, da debelši konec cepiča en dober palec pod tem očesecem odletí. Potem se nož zasadi v nasprotno stran cepiča, in se zopet potegne, kakor na prejšnji strani. Zgoraj se cepiča nekoliko odreže. Poslednjič se še divjakova rana s cepilnim voskom zamaže, s cunjo povije in s trakom ali ličjem poveže. V sklad se le bolj debeli divjaki cepljujejo.

Kako sušé sadje ali ovočje?

Kako delajo hrušavec in jabolčnjak?

Kako belijo platno?

Kako narejajo in žgejo oglarnico ali kopo? kako apnenico?

Kako gasé apno?

Kako delajo opeko?

Kako lončar dela lončarsko posodo?

Kako ribič ribe loví?

Kako ptičar ptiče loví?

14. Napisuje se, kako se je kaj izšlo ali zgodilo.

Kako so učenci šolski praznik obhajali; kako je bilo na sveti večer; kako so učenci svojega učitelja k pogrebu spremili.

Kako so učenci šolski praznik obhajali.

Meseca majnika so učenci obhajali šolski praznik. Zberó se v šoli, in gredo potem s šolsko zastavo po dva in dva vkup mimo zelenih vrtov in po polji na bližnji hribec. Tega šolskega praznika udeležilo se je tudi več staršev in šolskih prednikov in prijateljev. Posamezni učenci so o raznih rečeh

govorili. Eden popisoval je kraj, drugi je kazal na hribci štiri strani neba in goré, vode, ceste in bližnje kraje. Potem vsi skup zapojó več lepih šolskih in domačih pesem, telovadijo in igrajo nekatere igre. Zadnjič se usedejo, in vsak dobí kruha in sadja. Potem zapojó še cesarsko pesem, in gredo domov.

Kako je bilo na sveti večer.

Prišli so veseli božični prazniki in sveti večer. Oče denejo žerjavice v lonec, vzamejo kadila in blagoslovljene vode, molijo angelovo češčenje, kadé po stanicah in okoli hiše; otroci pa jih spremljajo in molijo z njimi. Potem mati prinesejo mrzlo večerjo na mizo. Pri večerji se pogovarjajo, kako se je že marsikateremu sveti večer godilo, kaj je delal, videl in slišal. Po večerji otroci prižgó luči pri jaselcah. Videli so se pastirci in ovčice in sveto rojstvo, nad hlevcem pa angelj s pesmijo: „Slava Bogu!“ Tudi pozlačeni orehi so se pod stropom svetili. Oče vzamejo molek s stene, pokleknejo in molijo rožni venec, družina pa moli za njimi. Po molitvi oče dajo mlajšemu sinu evangeljske bukve, da glasno prebere sveto dogodbo tega večera. Potem pa vsi zapojó veselo božično pesem: „Eno dete je rojeno!“ O polnoči gredo vsi v cerkev, samo starji hlapec in pa sultan varujeta doma. V cerkvi je luč pri luči, svetlo kakor po dnevju. Zvonovi veselo pojó, in veselo petje se razlega po praznični božji hiši.

Kako so učenci svojega učitelja k pogrebu spremili.

Umerl je gospod učitelj. Učenci so ga prisrčno ljubili in spoštovali. Hoteli so ga še zadnjič počastiti. Pred pogrebom zberó se pred učiteljevim stanovanjem, in gredo vrstoma za črnim križem k pogrebu. Na grobu zapojó ganjivo pesem: „Jamica tiha“. Potem nataknejo ves grob s cveticami in zelenjem, ter gredo svak-sebi z voščilom: „Bog mu daj nebesa!“

Povedi in napiši, kako se je obhajalo obhòd svetega rešnjega telesa!

Povedi in napiši, kako so učenci cesarjev rojstni dan praznovali!

Povedi in napiši, kako je huda ura ali nevihta razsajala!

Povedi in napiši, kako so kres kurili!

Povedi in popiši, kako sta stari oče in stara mati zlato svátbo obhajala!

Popiši požar in gorišče!

III. Basni in povesti.

1. Sestavljajo se basni in povesti po vprašanjih.

Sestavi basen „Lisica in krokar!“

Kdo ukrade sir, kam sede in kaj misli z njim storiti? Kdo ga zapazi, kaj mu pravi? Kaj storí ta hvala? Kaj storí krokar? Kaj se s sirom zgodí? Kdo ga zgrabi in požrè?

Lisica in krokar.

Krokar ukrade sir, sede na drevo, in ga misli užiti. Lisica ga zapazi in mu pravi: „O ti lepi ptiček! kako se svéti tvoje pérje, kako imaš lepe očí, kako zálo postavo; ako bi ti znal tudi peti, mogli bi te narediti za kralja nad vse druge ptiče“. Krokarja ta hvala prevzame in začnè peti: „kra, kra!“ Sir mu pade iz kljuna, in zvitá lisica ga zgrabi in požrè.

Sestavi pripovedko o „Dravi, Savi in Soči!“

Katere reke so sestre? Kaj so se nekedaj med seboj menile?

Kateri dve zvečer zaspíte? Katera se potuhne in začnè tiho napréj teči? Kaj storí Sava, ko se zjutraj prebudí in vidi, da se Drava že proti morji valí?

Kaj storí Soča, ko vidi, da sta jo sestri prekanili?

Zapiši basen „Sraka in pavje pérje“ ter odgovarjajte tim-le vprašanjem: Česa je sraka nabrala? Kakšno je pavje perje? Kaj stori sraka z njim? Kam gre potem tako ozaljšana sraka? Kaj pavi hitro spoznajo? Kaj pavi tujki storé? Kakšna se privleče med svoje sestre? Kaj storé tudi srake z njo?

Zapiši zgodbo o „Rudolfu Habsburškem“.

Kdaj je živel Rudolf Habsburški? S čim se je rad kratkočasil? Kam pride enkrat? Koga tù zagleda? Kaj je delal duhovnik? Kako vpraša grof duhovnika? Kaj odgovori duhovnik? Kaj stori grof? Koga pripelje drugi dan duhovnik grofu nazaj? Kaj pravi Rudolf? Kaj želi duhovnik grofu? Kaj je postal Rudolf Habsburški? (začetnik in ustanovnik vzvišeni naši cesarski rodovini).

Zapiši, kako so se ustanovljali goratanski vojvodi?

Kje so se ustanovljali goratanski vojvodi? Kaj je tam stalo? Kdo je sedel na kamenu? Koga je držal z eno, koga z drugo roko? Kdo je stal zraven njega, in kako je bil oblečen? Kaj stori vojvoda? Kako ga kmet povpraša? Kaj odgovoré vsi okolu sedeči? Kako kmet dalje povpraša? Kako mu vsi odgovoré? Kaj reče kmet? Kako vsi odgovoré? Kaj stori potem kmet? Kam stopi knez in kaj stori?

2. Sestavljajo se basni in povesti po načrtih.

Zapiši basen o „radovedni miški!“

Več miši vkup pod deskami na tleh. Skozi malo razpoklino mačko videti, mirno na tleh ležati, glavo med prednjimi tacami ineti, nič hudobe na obrazu brati. Mlada miš: Ta mačka ni drugim enaka, tako prijazna, pohlevna; jaz bi jo natančneje opazovala. Druge miši jo svaré. Ne posluša. Razpoklino bolj pogledati, skozi zlesti, mačko natanko ogledovati. Mačka urno skočiti, vjeti raztergati, — Prijaznemu obrazcu vselej ne zaupati.)

Radovedna miška.

Več miši je vkup pod deskami na tleh. Skozi malo razpoklino vidijo mačko; mirno leži na tleh, glavo ima med prednjimi tacami, in kar nič hudobe

se ji bere na obrazu. Mlada miška pravi: Ta mačka ni drugim enaka; tako je prijazna in pohlevna; jaz bi jo rada natančneje opazovala. Druge miši jo sva-ré, a ona jih ne posluša. Bolje pregleda razpoklino, zleze skozi, ter mačko natanko ogleduje. Mačka urno skoči, vjame miško, in jo raztrga.

Prijaznemu obrazu ne zaupaj vselej!

Zapiši basen o „kúkavici!“

(Kúkavico govoriti s škorcem, ki je iz mesta všel. „Kaj ljudje v mestu praviti o ptičjem petji“. „Kaj praviti o slavcu?“ „Ves svet hvaliti njegovo petje“. „Kaj o škrjancu“. Pol mesto hvaliti njegovo lepo ščebečanje. „In o kosu“. Tudi kosa hvaliti. Še nekaj: „Kaj praviti ljudje o meni“. Tega ne vedeti škorec; živa duša ne govoriti kaj o kúkavici. Kúkavica: Hoteti se zaradi nehvaležnosti maščevati in večno sama o sebi govoriti.)

Zapiši pripovedko o „Rudolfu Habsburškem in pros-jáku!“

(Rudolf rad šaliti se. Prosják: „Brat Rudolf, dar!“ Cesar začuden: „Od kdaj brata?“ Prosják: „Adam oče“. Rudolf: „Prav, nisem mislil tega“. V žep seči, vinar dati. Prosják: „Od cesarja premalo“. Rudolf: „Vsi bratje od Adama vinar, ti naj bogatejši človek“. Potem cesarski dar.)

Zapiši pravljico o „Vrbskem jezeru!“

(Na velike sabote zvečer veselica v vaški gostilnici. Hrup, godci, plesali, vriskali. Vrata se odpreti. Prikazati star možiček s sivimi lasmi. Jezno se ozirati, plesalce opominjati. Smejati se mu. Starček oditi. Bližati polnočna ura. Isti starček z malim sodcem pod pazuo stopiti v izbo. Še enkrat opominjati. Kazati sodec, prisiliti pipo odpreti. Smeh, krohot. Le izdreti pipo! Sivček: „Izgubljeni.“ Zginiti. Ura polnoči biti. Strašen vihar prihruščiti. Luči ugasniti. Blisk švigati, grom hrumiti. Huda ploha. Studenci, potoki razlijati. Voda naraščati, skozi vrata, okna v hiše vréti. Veseljaki na strehe, višine zbežati. Volovi jih dohitéti. Vsi žalostno poginiti. Voda ne več odtekat. Še do danes ostati. Vrbsko jezero.)

Zapiši zgodbo o „Cirilu in Metodu“.

(V devetem stoletji gospodovati po slovanskih deželah knezi: Rotislav, Svatopluk, Kocel. Vneti za krščansko vero in iz-omiko svojih podložnih. Grškega cesarja Mihaela prositi:

Naša država pokristijaniti. Ne imeti učiteljev. Učitelje poslati, znati učiti. Poslati učena brata Cirila, Metoda. Iti med Slovane luč sv. vere prižigat. Razlagati v domačem jeziku večne resnice, preložiti potrebne sv. knjige. Zovati slovanska aposteljna.)

3. Sestavljajo se basni, povesti in právljice po berilu.

Preberi večkrat katero sledečih basen, povest ali právljico; povej jo, in potem jo zapiši!

Osел in koza.

Nekdo je osla in kozo skupaj redil. Koza je bila pa oslu nevošljiva zaradi njegove klaje; zato mu pravi, da se bo z vsakdanjo vožnjo in nošo vsega potrl, in mu svétuje, da naj se obložen nalašč ob tla meče, kakor bi ga božjast metala. Potlej bo pa brez dela živel. Osel kozi verjame. Ko enkrat močno obložen težko nese, telebne v jamo, in se tako pobije, da obleži na pol mrtev. Gospodar ročno po zdravnika pošlje. Ko zdravnik ogleda bolnega osla, mu to zdravilo zapiše: „Kozje pljuča na drobno razsekajte, in jih oslu užiti dajte! To mu bo precej pomagalo“. Gospodar kozo brez odloga zakolje, in osel zares kmalu ozdravi.

Sam v jamo pade, kdor jo drugim koplje.

Pes in petelin.

Pes in petelin se sprijaznita in skupaj popotovata. Zvečer se tako pogovorita, da bode petelin na drevesu, pes pa spodaj v votlini prenočil. Ko pa petelin po svoji navadi po noči zapoje, pride lisica in ga prosi, da bi skočil z drevesa, ker bi ga zaradi njegovega prijetnega glasa rada počastila. Petelin pa ji odgovori: „Vratarja imam spodaj; dokler se

pri njem ne oglasiš, ne smem z drevesa“. Lisica teh besed ne premisli, stopi bližej drevesa, in zalaja. Pes se zbudí, plane na lisico, in jo zádavi.

Kdor zvito ravná, se kmalu kesá.

Modra miška.

Miška iz luknjice prileze, ugleda nastavljeno past, in modruje: „Oho! vidiš jo past! Glejte, kaj si ljudje izmislijo! Dve deščíci nastavijo; na zgornjo naložé kamenja, v sredi med deščícama pa nataknejo kosček slanine, da bi miška okusila slanino, sprožila past, in se ujela. Pa miši smo modrejše, kakor ljudje. Me dobro poznamo take zvijače. Pa povohati“, djala je miška, „povohati pa dobro slanino vender smem; nosek še ne more sprožiti pastí. Slanino pa kaj rada voham“. Miška smukne v past, in prav na láchko povoha slanino. Past je prav mehko nastavljena, in ko se miška slanine dotakne, lop! past zagrmí, in miška — mrtva leží.

Kdor nevarnost ljubi, se pogubi.

Žaba in vol.

Žaba je videla vola na travniku, in bi bila rada njemu enaka; zatorej začnè napihovati svojo grbasto kožo, ter vpraša svojih tovarišic: „Ali sem tako velika kakor je vol?“ „Nisi ne“, pravijo ji. Le še bolj se napénja, ter zopet vpraša: „Ali sem vender zdaj enaka velikemu volu?“ Zopet ji odgovoré, da ne. Z vso močjo se bolj in bolj napénja, in — počí.

Napuh pripravi v nesrečo.

Medved in lisica.

Medved in lisica zagledata od daleč panj medu, in pa še nekaj pri njem. „Štor je“, pravi medved,

in hitro proti panju plane. Lisici se prvokrat tudi tako zdí, pa vendar še pomisli in bolj natanko pogleda, ter dobro razloči in vidi, da lovec s pušo pri panji čaka. Ko bi pihnil, jo pobegne lisica po hosti. Kmalu potem se sliši strel, ki je končal medveda.

Kdor ne pomisli, prédno kaj storí, dostikrat se v nesrečo zaletí.

Volk in lisica.

Volk in lisica gresta na lov, in prideta do velikih in malih živali. Lisica zgrabi kokoš; volk pa ukrade mladega žrebeta iz hleva, čeravno bi bil lahko dobil tudi ovco. Neseta in vlečeta svoj plen v brlog. Lisica precej skrije svojo jarico; samogoltni volk pa konjiča ne more spraviti v dupljo. Lovec pride, in gre pri lisičji luknji naravnost mimo; ko pa pride do volkovega brloga, vidi zadnji konec konja zunaj; tedaj sproži puško, in ustrelí volka.

Bodi z malim zadovoljen!

Mlada koza in volk.

Stara koza je šla na pašo. Pri odhodu zapové svoji kozici, da ne sme nikomur vrat odpreti, dokler ona nazaj ne pride. Komaj starka odide, glej, že volk na vrata trka in z glasom stare koze kliče: „Odpri mi vrata!“ Ali mlada koza, spomnivši se po velja svoje matere, pogleda skozi okno, in ugleda volka. „Ne bom ti vrat odprla ne; zakaj, akoravno ti z glasom moje matere govoriš, te poznam, da si volk, in da mi nič dobrega ne želiš“.

Kdor nauke svojih staršev rad uboga, ga ne tepe nadloga.

Sráka.

Stari ptičar, Matej, je imel sráko, ki je znala nekatere besede prav razločno izgovarjati. Če je Matej rekel: „Sráka! kje si?“ vselej je prav gladko in glasno odgovorila: „Tukaj sem!“ Nobenega ptiča ni ptičar raji imel, kakor to sráko. Tudi sosedov Tonče jo je kaj rad imel, in je rad zahajal k Mateju. Neki dan, ko Tonče k njemu pride, ga ni domá. Željno pogleduje pisano sráko, ki skakljá po hiši. Misli si: „ko bi bila ta sráka moja!“ Urno stopi za krotko sráko, ujame jo in potlači v žep. Ravno misli tiho iti iz hiše, kar pride Matej, in da bi mlademu dečku storil veselje, pokliče po stari navadi: „Sráka! kje si?“ Sráka pa v dečkovem žepu prav krepko odgovori: „Tukaj sem!“

Nič ni tako skrito, da bi kdaj ne bilo očito.

Nepokorna deklica.

Jelica je rada imela ptičke. Večkrat je mater prosila, da bi ji kakega lepega ptička kupili. „Bom že videla; če bodeš pridna“, pravijo mati, „morebiti, da ti kaj kupim“. Nekega dne, ko hčerka pride iz šole, jo mati pokličejo v izbo, rekoč: „Grem malo časa od doma. Tù na mizi je škatlica; zapovedujem ti, da je ne smeš odpreti; še dotakniti se je varuj! Če me bodeš ubogala, ti bodem nekaj dala, kadar pridem domóv“. Jelica obljubi, da bode slušála, in mati gredó. Pa komaj so mati na dvorišči, ima Jelica že škatlico v rokah. „Oj, tako je lahka, na pokrovci so pa luknjice“, pravi, „kaj bi bilo vender v njej? Mati ne bodo vedeli, če jo odprem, in drugi me ne vidi“. Ko jo še malo ogleduje, privzdigne počasi pokrovček, in glej! — lep rumen kanarček izletí iz škatlice, in zažvrgolí po izbi. Hitro hoče Jelica ptička ujeti in nazaj v škatlico djati; pa ptiček leta urno od kota do kota, in se ne pustí ujeti. Ko vsa prepehana loví ptička, mati odprejo vrata.

„Oj ti nepokorni otrok!“ zavpijejo, „ali me tako ubogaš? Ravno tega ptička v škatlici sem ti bila namenila; pa izkusiti sem te popred hotela, ali me boš ubogala, kakor si mi obljubila. Vidim, da nisi tako storila; zato bodem pa zdaj ptička ptičarju nazaj dala, in ti ne boš nič imela“. Jelica joka in prosi. Prepozno je; ní dobila ptička.

Kdor mater ne uboga, se kmalu kesá.

Skrivna učenica.

Županova Franjica je vsako nedeljo popoludne, ko so se drugi otroci igrali, šla nekam, da nihče ni vedel. Starji brat neko nedeljo opazuje Franjico, in vidi, kako gre naravnost v konec vrta, v samotno dolino, kjer je bila senca gostega grmovja. Tiho stopa za njo, in pazi pri grmovji. Tù sliši govorjenje in izgovarjati besedo za besedo. Ko bliže pogleda, vidi zraven Franjice še drugo sosedovo deklico, katera v abecedniku bere; Franjica pa ji kaže in pomaga. Brat gre domóv, in pové, kje in kako je dobil Franjico. Starši so bili veseli, da je Franjica tako lepo obračala čas, katerega so drugi zaigrali, in oče pravijo: „Od danes naprej naj sosedova deklica hodi naravnost k nam v hišo, in tù naj se učite, kakor jima je ljubo in drago“.

Dober človek tudi skrivaj dobro dela.

Milosrčna deklica.

Viktorijca sreča na poti iz šole staro slepo ženo, ki ne more dalje. V srce se ji smili. Ponudi se ji, da bi jo pri roci peljala po poti. Žena se je prime, ter počasi dalje greste. Sreča ji neki gospod, ki postane, in ubogi ženi podarí desetico. Zraven pa tudi vpraša, čegôva je ta deklica, ki ubogi ženi streže. Ko gospod zvé, da je Viktorijca to ubogo ženo samo tù na poti videla in ji tako lepo pomagala, pohvali milosrčno deklico, in pravi: „Deklica, ker imaš tako

blago srce, ti moram dati mali spominek“. Sname si zlati prstan s prsta, in ji ga dá rekoč: „Tukaj vzemi ta prstan, in hrani ga. Kadar odrasteš, ti bode prav; nosi ga, in spominjaj se, da je blago in dobro srcé naj večja lepota za leta mladé“.

Stara vrv.

Dva dečka, Filip in Járnej, najdeta staro vrv na cesti. Oba bi jo rada imela; zato se začneta za njo prepirati, da se razlega po bregu in dolini. Filip jo drží za en konec, in Járnej vleče za drugega. Precej časa se pulita za njo, in drug drugega vlačita po cesti. Zdajci se vrv pretrga, in oba lôpita v lužo.

Tako se godí vsem svojeglavnim prepiravcem.

Boljša je kratka sprava, kakor dolga pravda.

Želod in buča.

Kmet je ležal pod hrastom, in premišljeval búčevino, ki je poleg njega rastle po plotu. Z glavo odkimuje, in pravi: „Ne vem, čemu majhna búčevina rodi tako velik in težek sad, močan in velik hrast pa ima tako malovreden sadek. Ko bi bil jaz svet ustvaril, bi bil to gotovo drugače naredil. Hrast bi bil mogel roditi velike in težke buče, búčevina pa drobne želodke. To bi bilo veselje videti!“ — Komaj to izreče, potegne veter, in odtrga želod s hrasta. Pade mu ravno na nos, in ga tako udari, da se mu kri pcedí. „O joj!“ zavpije kmet ves oplašen, „zdaj sem pa gorko dobil za svojo modrost. Ako bi bila to buča, glavo bi mi bila razbila.“

Kar Bog naredí, vse prav storí.

Vsem se ne more ustreči.

Mlinar in njegov sin ženeta osla na prodaj. Na poti srečata voznika, ki se jima začudi, in reče:

„Vender sta nespametna, da pustita osla praznega iti, sama pa hodita peš za njim!“ „Res je tako“, pravi mlinar, in reče svojemu sinu, naj se usede na osla. Ko dalje gresta, dojdeta drugega voznika, ki dečka strmo pogleda, in pravi: „Ti nesramni sin, ali se spodobi, da ti jahaš, tvoj oče pa za teboj težko hodi?“ Deček odsede, in mlinar se spravi na osla. Kmalu potem srečata kmetico, ki gre s polja domov, in mlinarju očita, rekoč: „Vi ste kaj neusmiljeni, da tako široko na oslu sedite, sina pa v blatu pustite!“ Mlinar vzame tedaj še sina k sebi na osla. Komaj pa jahata še malo, že vpije neki pastir nad njima, in pravi: „Ti uboga žival ti! Glej, oba sedita na malem oslu; ugonobila ga bosta!“ „Kaj pa hočeva storiti“, pravi deček očetu, „da bova vender ljudem ustregla?“ „Kar koli storiva“, odgovori oče, „ne bode vsem po volji“.

„Stori, kar veš, da je prav, in ne poslušaj, kaj ljudje govoré“.

Dobri kosec.

Kosec gre zjutraj zgodaj na polje deteljo kosit. Tù priseče do nekega ptičjega gnjezda. Sedem golih ptičkov je sedelo v gnjezdu in milo čivkalo. Smilijo se mu uboge živalice. Vso njivo pokosí, le okoli gnjezda pustí toliko detelje, da je bilo gnjezdo zavarovano. Stara ptiča ves čas med tem žalostno sim in tje letata, potem pa prideta blizu, in pitata mladice. Kmalu se zgodnjajo in izpeljejo, ter se koscu s petjem zahvaljujejo za njegovo dobroto.

Tudi naj manjši živalici rad dobro stori!

Razsrdeni ovčar.

Ovčar je po gori ovce pasel. Sedí na strmini neke pečine v senci pod jelko, in zadremlje, ter nepre-

nehoma z glavo kima. Oven z zvoncem méni, da ga ovčar na boj kliče; postavi se torej nekaj korakov predenj, zaletí se, in ga búti z rogmí. Ovčar se zbudí in hudo razsrden zagrabi ovna za roge, in ga vrže čez skale v prepad. Ko ovce vidijo in slišijo, da je njihov oven v nižini, poskačejo druga za drugo za ovnom v zijavko, in se pobijajo po skalovji. Ovčar pa si od žalosti in jeze lasé púli.

Kroti svojo jezo!

Čebelnjak.

Dva dečka se igrata na vrtu, in prideta do čebelnjaka. Vrtnik ju opominja, da naj čebel nikar ne motita, sicer bi ju opikale. Toda večji deček se še ne zméni za to opominjevanje, in gre naravnost pred čebelnjak, kjer so čebele vèn in notri letale. Na enkrat zaletí se mu več čebel v lase in v obraz, ter ga neusmiljeno pikajo. Vsa glava mu debelo oteče, in dolgo je trpel velike bolečine.

Kdor ne uboga, ga tepe nadloga.

Netopír.

Ptiči in čveteronogate živali so se vojskovali. Dolgo niso ne ti, ne uni zmagali ali izgubili vojske; zdaj premaga ta, zdaj una stranka. Netopír je bil pri tej vojski prav previden in moder. Kadar zmagajo ptiči, veselo leta z njimi po zraku, in vsi se čudijo temu redkemu tovarišu. Če pa čveteronožci zmagajo, lazi netopír z njimi po tleh, in se meša med miši. Nazadnje pa se ptiči in čveteronožci pomiré in sprijaznijo, in vidi se netopírjeva zvijača; preganjajo ga ptiči in čveteronožci. Če je prišel k čveteronožcem, podile so ga mačke; če pa je prišel k ptičem, lovili so ga čuki in sove. Netopir se tedaj bojí belega dneva, samotén leta po noči, in nihče zauj ne mara.

Z zvijačo se nikomur ne prikupiš.

Jelen in jazbec.

Jelen je prehodil že mnogo deželà in se radoval po zelenih tratah in poljanah, po senčnatih livadah in goščavah. Na svoji poti dobí jazbeca, ki je živel v prav pustem kraju, v temni luknji. Pravi mu: „Neumnež, kako vender moreš živeti v tej puščavi in v tej temni luknji? ali se nikamor ne upaš? čemu si tako bedast?“ Jazbec mu pohlevno odgovori: „Obiraj me, kakor le hočeš, in zaničuj moje stanovišče! Moj kraj mi je mnogo ljubše, kakor vse tvoje trate in poljane, livade in goščave; zakaj ta kraj je moja domovina“.

Ne sramuj se svoje domovine!

Pozabljena obljuba.

Kuže je po zimi zeló zmrzoval. Trdno sklène: Brž, ko mine zima, naredil si bodem kočo, in jo bodem dobro zadelal in s slamo in z mahom nastlal. Po zimi bodem hodil vanjo ležat, in nikoli več ne bodem premiral na mrazi. Poletje pride, in kuže se spominja, kaj je po zimi obetal, da bode storil; toda vedno delo odlaša, in pravi: „Čemu bi mi bila gorka koča, saj mi je še v koži prevroče!“ Zopet pride huda zima, in kuže zopet na mrazi prezebuje.

Lenega táre nadloga.

Sava.

Jaz, Sava, podobna sem čvrstemu človeku. V otročjih letih sem samopašna; kot deklè sem živa, kot žena sem nagla in čvrsta; v starosti sem bolj počasna in tiha, pa rada dobrodelna. V začetku sve dve sestrici. Gornja Sava pridem izpod Mangarta, ki se vijem in bijem ob belih skalah, ter se zaletavam iz kotov v kote; druga, Dolnja Sava, imam prekrasni izvir, in napajam se v lepih bohinjskih planinskih jezerih.

Ko Savica padam čez šest metrov visoke pečine, in se izpreminjam v tisuč in tisuč drobnih, prašnatih kápljic, ter bobním v votlino, da se daleč sliši na okrog. Na solnci imam krasno, biserno obleko. Vsak me občuduje in hvali. Od tod pa hitim in šumim med kamenjem in pečovjem, kakor neporedni dečki, ki pridejo iz šole na prosto. Med mesticem Rádovljico prideve Gornja in Doljna Sava vkup, se objameve in združive v eno reko, Savo. Urna in dereča sem, in rada spodrivam jezove, in jezna trgam zemljo. Pobiljšam se pri božji poti mimo Šmárijne gore; Ljubljano pozdravljam na desno. Naprej sem precej široka, potem pa zopet ozka med skalovjem. Poljubujem kranjsko in štajersko zemljo. Potem prehajam na Hrvatsko, v Granico, in mejim Turško od Avstrijskega do Belega grada, kjer se združujem z veličastno Dunavo. Z menoj se združujejo: tržiška Bistrica, Korkra, Gameljščica, kamniška Bistrica, — Sora, litijska Reka, Krka in Ljubljanica.

Napiši zgodbo o Egiptovskem Jožefu!

Napiši zgodbo o zveličarjevem rojstvu!

Napiši kako basen, povest ali právljico, ki si jo bral ali slišal!

Napiši právljico o divjem moži!

Napiši právljico o povodnem ali vodenem moži!

Napiši kako právljico o Vilah!

Napiši kako právljico o Rojenicah!

Napiši, kaj šivanka sama o sebi pripoveduje!

Napiši, kaj bankovec sam o sebi pripoveduje!

4. Izpreminjajo in posnemajo se basni povesti ali právljice.

Vinska trta in krompir (korun).

Vinska trta se nagne k vinôgradniku, in spregovorí, rekoč: „Človek, ali imaš med rastlinami večjo dobrotnico od mene?“ Vinôgradnik pravi: „Kaj pa, da

imam večjega dobrotnika, kakor si mi ti!“ „In kdo je ta?“ vpraša vinska trta. Vinogradnik odgovori: „Krompir mi je večji dobrotnik od tebe, kajti krompir mi daje potrebni živež, ti pa le prijetno kapljico, če imam drugega dovolj.“

Povedi in zapiši ravno to basen tudi o demantu in prêmogu, o biseru in opeki, o zlatu in železu!

Drago zélijce.

Dve dekli, Urša in Minka, ste šli v mesto na trg, in vsaka je nesla težak jérbas sadja na glavi. Urša vso pot godernjá in zdihuje, Minka pa je vesela in se smeje. Urša pravi: „Kako se moreš smijati in dobre volje biti? Tvoj jérbas je ravno tako težak, kot moj, in ti nisi močnejša od mene“.

Minka odgovori: „Priložila sem v jérbas neko skrivno zélijce, in komaj čutim, da kaj nesem“.

„Joj“, pravi Urša, „to je pa posebno zélijce, povej mi, kako se li imenuje in kje se dobiva? Minka odgovori: To zélijce raste povsod, kjer koli hočemo in ga varujemo. Imenuje se potrpežljivost“.

Zapiši to povest tako, kakor bi jo Minka pripovedovala: Jaz in Urša neseve jérbasa s sadjem v mesto. Obe enako močni. Jérbasa enako težka. Urša zdihuje in godrnjá. Jaz se smijem in šalim. Urša me vpraša, kako se morem smijati in dobre volje biti. Odgovorim ji. Moj jérbas lahek. V mojem jerbasu zélijce. Imenuje se potrpežljivost.

Zapiši to povest tako, kakor bi jo Urša pripovedovala!

Izpremeni to povest tako, kakor bi jo kdo drugi o teh deklah pripovedoval!

Spiši po vzgledu te povesti drugo in sicer tako: Peter in Pavel služita pri kmetu za hlapca. Dvojčka sta. Vsak nese enako težko vrečo moke v mlin. Peter težko nese, in mrmrá. Pavel tiho nese svoje breme. Peter ga vpraša, mu li breme ne teží. Pavel pravi, da ne, ter pripoveduje o skrivnem zélijci.

Spiši enako povest o dečkih, ki vodo neseta!

Spiši enako povest o dveh učencih, ki se berilno vajo na pamet učita!

Potonika in vrtna roža.

Potonika pravi vrtni roži: „Glej, kako velika in polna sem! Moji cvetoči listi so rudeči kakor jutranja zarja, in moje steblo nima trnja. Zares, naj lepša sem na vrtu! Le ne vem, zakaj človek tebe bolj čisla od mene; da bi le vedela, kaj mu pri meni ni všeč!“ Kraljica cvetic, vrtna roža, pravi svoji prevzeti sosedi: „Povem ti, zakaj te človek ne čisla. Ti si res na videz zeló lepa, a ne dišiš pa nič. Me druge rože razširjamo po vrtu prijetno vonjavo.“

Povej in zapiši ravno tako o trnu in vinski trti, o voléji jagodi in češnji, o kači in jegulji!

IV. Vezani govor napiše se v nevezani besedi.

Popotnik. (J. Strel.)

Popotnik idem čez goró, od doma jemljem še slovó; in kamor se okó ozrè, povsod se mi nov svet odprè. Tud' tukaj solnce hodi v krog, doline vidim, hrib in log; a solnce naše bolj bliščí, in hrib naš lepše zelení.

Tud' tù cvetó cvetičice, po njih šumé čebelice; a naših rož je lepši cvet, čebelic naših slajši med. Skoz' mesta hodim in vasi, povsod drugač' se govori; jaz tuj'c nikogar ne poznam, in sred' ljudi povsod sem sam.

Dežela ljuba, kje ležiš, ki jezik moj mi govoriš, kjer znanci moji še živé, prijat'lji moji v grobih spé? Zdihujem, vprašam vedno: Kje? prijat'lji, k vam želí srcé. Perut imeti si želim, da k vam domóv, ko ptič, zletím.

Popotnik.

Popotnik hodim čez goré, od dóma še slovo jemljem; in kamor koli se ozrem, povsod vidim nove reči. Tudi tukaj solnce vzhaja in zahaja, ter vidim doline, hribe in loge; a solnce domá lepše sije, in hrib domá lepše zelení.

Tudi na tujem cvetó cvetice, in čebele po njih med nabirajo; a cvetice domá lepše cvetó, in čebele imajo sladkejši med. Po mestih hodim in po vaseh, ljudje razno govoré; jaz sem tujec med njimi, in nikogar ne poznam; sem pri ljudeh, in vender se mi zdí, da sem v samotí.

Kje si draga deželá, kjer ljudje moj jezik govoré, kjer moji znanci prebivajo, in kjer moji prijatelji v gomilah počivajo? Zdihujem, pozvedujem skoz in skoz: kje? prijatelji, po vas hrepení srcé. Perutnice bi rad imel, da bi, ko ptič, k vam domov zletel.

Napiši te-le pesni v nevezanem govoru:

Spomladi v gozdu. (Boris Miran.) Na polji. (Fr. Cimperman.) Pastir. (Vilhar.) Pomladnji sprehod. (Fr. Levstik.) Planinar. (Bl. Potočnik.) Sráka in mlade. (V. Vodnik.) Vršac. (V. Vodnik.) Zvonikarjeva. (Bl. Potočnik.) Spominjaj se smrti (Memento mori.) (Fr. Preširen.) Ubežní kralj. (Fr. Levstik.)

V. Razlagajo se pregovori (poslovice) in izreki.

Razlagaj pregovor: „Ako te jedro mika, zgrizi lupino!“

Orehovo jedro je sladko in slastno, a zaprto je v trdo lupino, ki se ne stáre rada. Kdor hoče jesti jedro, mora tedaj lupino stréti. Tako je tudi v življenji. Kdor hoče kaj zdatnega ali posebnega storiti, mora se truditi. Zlato je globoko v zemlji, in

najboljši sad visí visoko na drevesu. Resnico tega pregovora izkusil je kmetovalec. Hotel je obilo pridelati. Pomladi je oral in pridno obdeloval njivo, ter se vse leto zeló trudil, kakor je vedel in mogel, da bi bila njiva bolj obdelana. Jeseni je veliko našel in pridelal. Sosed ga vpraša, kako je mogoče, da je toliko več od njega našel. Kmetovalec mu pripoveduje, kako se je vse leto trudil, in pravi: „Ako te jedro mika, zgrizi lupino!“

Razlagaj te-le pregovore in izreke: Bob v steno metati. Rana ura zlata ura. Roka roko umiva. Vsaka ptica letí tje, kjer se izvalí. Za pridnega je za vsakim grmom petica. Mojo pesem bodeš pel. Koga v kozji rog vgnati. Ni piškovega oreha vreden. Brez potú ni medú. Resnica očí kolje. Hišni prag naj večja planina. Denar ima polzek rep. Devet igralcev še enega petelina ne redí. Hleb za trebuchom ne hodi. Kakoršno seme seješ, tako žito bodeš žel. Vsak je svoje sreče kovač. Ena garjeva ovca vso čedo pokvari. Brez glave storjeno gotovo skaženo. Kdor drugim jamo koplje, sam v njo pade.

VI. Napisuje se, kako se kaka beseda različno govori.

Križ, pero, sladko, brati.

-Križ. Odrešenik nas je na svetem križi odrešil. Znamenje svetega križa delamo z desnico. On ima križ na prsih. Vsak človek ima svoj križ. Svoj križ moramo voljno nositi. Kristus pravi: „Ako hoče kdo za menoj priti, naj vzame svoj križ.“

Pero. Pišemo z jeklenim ali gosjim peresom. Ura ima pero. Ključevo pero odpira ključavnico. Nekateri stoli in blazine imajo peresa. Voz se ziblje na peresih. Deček ima peresa za klobukom. Ptica se pozná po perji. Bog že vé, komu perje lomi.

Sladko. Med je sladák. Spanje je sladko. Beseda je sladka. Nič ni slajšega nad dobro vest. Ne bodi presladák, da se kdo s teboj ne posladká!

Brati. Učenec se uči brati. Otroci beró jagode in češnje. Mašnik bere sveto mašo. Na obrazi se mu bere, da je dober človek.

Razloži te-le besede: petelin, maček, kos, drevo, mesec, kup, kositi, kopati, pihati, goniti, tišati.

VII. Razklada se kaj.

Napiši, kaj koristijo in škodujejo vetrovi!

Vetrovi sploh čistijo zrak škodljivih sopar; brez njih bi se zrak, kakor stoječa voda, izpridil, in ljudje, živali in rastline bi ne mogli v njem živeti. V severnih krajih vetrovi mraz omečijo in v povratniških krajih vročino manjšajo. Vetrovi razganjajo oblake, ter nam ob suši prinašajo dežja, in ob mokroti zemljo sušijo. Vetrovi tudi razširjajo in množijo rastlinstvo, ker semena nekaterih rastlin prenašajo v daljne kraje. Vetrovi premajujejo jezera in morje, da se voda v njih ne usmradi, gonijo barke na morji, in kjer tekoče vode ni, imajo tudi mline na sapo.

Dasiravno vetrovi mnogo več koristijo kakor škodujejo, vendar tudi viharji večkrat velike škode narejajo, hiše razkrivajo, drevje lomijo in barke na morji poškodavajo.

Po moči in hitrosti, s katero veter vleče, se loči v sapico ali vetrič, ki v sekundi prehodi pot $\frac{1}{3}$ do $1\frac{1}{2}$ metra dolgo, sapa ali navadno veter, kateri preide 2 do 5 metrov v sekundi; močni veter preide pot 6 do 13 metrov dolgo, piš ali vihar, na morji nevihta, pa še več kot 13 metrov dolgo. Silno močni viharji, orkani imenovani, vlečejo od 52 do 40 in celó do 50 metrov v sekundi. Z njih hitrostjo rase tudi njihova moč, s katero tiščé na vse nasprotne stvari.

Nekateri vetrovi so človeku zelo škodljivi ali vsaj neugodni, škodujejo pa tudi živalim in rastlinam. Suhi, ostri, mrzli vetrovi tako tudi mokri zahodni vetrovi človeku večkrat na zdravji škodujejo, ako se jih ne varuje.

Napiši, kako se stanoválci v naši domovini delé a) po veri, b) po jeziku in c) po opravilih!

Napiši, kaj nam koristijo živali!

Napiši, kateri živež nam daje rastlinstvo!

Napiši, zakaj so dobre knjige dobra tovaršija!

Napiši, kaj komu koristi, če zgodaj vstaja!

Napiši, kaj nam ogenj koristi!

Napiši, kaj nam koristi svetloba in gorkota.

Napiši, kako ima vsaki letni čas svoje veselje!

Napiši, kaj nam koristi sadno ali ovočno drevje!

Napiši, kako človek trpi škodo zaradi nevednosti!

Napiši, kdaj kdo denar dobro obrača!

Napiši in povej, zakaj je zadovoljnost polovica srečnega življenja!

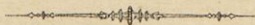
Napiši, kaj nam koristi kmetski, kaj rokodelski in kaj trgovski stan!

Napiši, zakaj je čestitljiv in nam koristen vojaški stan!

Napiši, zakaj je znanje naj boljše premoženje!

Napiši, kaj nam koristijo železnice!

Napiši, zakaj moramo svojo domovino ljubiti!

Drugi del.

Listi ali pisma.

1. V listih se komu kaj poroča, naznanja ali popisuje.

Mali učenec piše svojemu prijatelju prvo pismo.

Ljubi prijatelj!

Učim se že na pamet napisovati. Precej sem že napisal. Danes so nam naš gospod učitelj pokazali, kako se piše list ali pismo. Prvi list, ki ga pišem, ga pišem Tebi, ljubi moj Janko. Vem, da Ti že bolje znaš pisati, zato Te prosim, povej mi, če ne pišem prav, da se navadim bolje pisati. Ako dovoliš, Ti bodem večkrat pisal in povedal, kako in kaj se učim v šoli. Bodi zdrav in vesel, in spominjaj se svojega

zvestega prijatelja

V Ljubljani . . .

Bogoslava.

Tonče Vojtehu sporoča o prvih pomladnih živalicah.

Prisrčni moj Vojteh!

Včeraj sem bil z očetom na polji, in ne morem Ti povedati, koliko sem že videl živalic, ki se radujejo vesele pomladi. Videl sem čmrlja, ki je kopal luknjo v topla tla in si narejal gnjezdo. Videl sem svetlega hrošča, brzeca, kako je bežal in se čez glavó prekucoval, ker se še ni navadil dobro hoditi po novi zemlji. Videl sem mravlje, kako urno že tekajo in nanašajo raznih drobnin, pezdirja, semen, lesovine, da si napravljajo mravljišče in v njem nove hiše, ulice in ceste. Zdaj je res naj lepši čas, da opazujemo stvari, ki nam jih kaže modri stvarnik. Pojdi tudi Ti večkrat pod milo nebo in veseli se

s svojim

prijateljem

V Novem mestu . . .

Tončetom.

Prijatelj prijatelju popisuje krta.

Ljubi prijatelj!

Spominjaš se še, kako se je uni dan sosed jezil nad krtom, da mu po vrtu rije in škodo dela. Tudi jaz sem bil na krta hud, in sem ga že večkrat šel na vrt čakati, da sem ga z motiko mahnil, ko je na vrh priril. Danes pa so nam naš učitelj v šoli pravili, da je krt prav nedolžna in še celó koristna žival. Krt je sesávec, je navadno črn, in ima kakor žamet lepo gladko kožo. Očí ima prav drobne in v koži skrite, da jim prst ne škoduje. Nos ima prav tenák, in na konci nosa ima gibljiv rilček. Iz med vseh sesávcev je krt edini, ki živí pod zemljo, in ne jé, kakor ljudje mislijo, korenstva in rastlinstva. Njegov živež so črvjé, kateri podjedajo rastline, in delajo škodo. In ravno zaradi tega, ker krt gre za škodljivimi mrčesi, je dobrotnik, ne pa škodlivec na

vrtil in travnikih, in tedaj ni prav, da ga lovimo in preganjamo. Kúpec prsti, ki jo krt narije, naj se razgrabi po travi, in tako ne škoduje ne krt in ne krtina.

Ljubi prijatelj, povej tako o krtu tudi svojim sosedom! Z Bogom!

	Tvoj	prijatelj
<i>V Smledniku . . .</i>		<i>J u r i j.</i>

Učenec piše svojemu prijatelju, in mu pripoveduje, kako so se učenci in učenke z učiteljem izprehajali.

Dragi prijatelj!

Včéraj smo šli z našim ljubim učiteljem prvič pod milo nebo. Zjutraj ob 8. uri zbrali smo se v šoli; potem smo se pred šolo uvrstili. Dečki imeli smo telovadbine palice, in smo šli naprej, deklice pa so se vrstile za nami. Učitelj so nam ukazovali: „Pozor! — Naprej! — Stopaj! 1, 2, 1, 2!“ Potem zopet: „Stoj! — Desno nazaj! — Palico v tla! — Palico z rok: 1, 2, 3! Naprej! — Na desno! — Na levo! — Stopnjo menjaj!“ i. t. d. Dalje zapeli smo lepo pesem: „Hitimo pomladi na proti!“ in tako pridemo vrh malega hribca za vasjo. Tù se ustopimo v kolo, dečki vkup, deklice vkup, in zapojemo pesem „Zlati čas“. Združeno petje razlegalo se je po hribu in dolu, in delavci na polji so postajali in poslušali. Učitelj so nam potem kazali obzorje in štiri strani neba; mi pa smo po nebnihih stranehih zaznamovali vsak svoj domači kraj; potem pa še druge znane kraje, vode in hribe. Ker smo vse lepo povedali, zapeli smo še pesem: „Visoko vrh planine stojim“. Potem se nekaj časa razidemo, dečki na desno, deklice na levo. Dečki so naredili skakalnico, in so skakali, deklice pa so nabirale cvetice, in so jih popisovale. Na zadnje se zberemo in odpravimo proti domu. Po poti peli smo pesem: „Mati lepa, mlada

mati“. Ko pridemo pred šolo, učitelj ukažejo: „Stoj! — Daj palico!“ in ko zložimo palice, zahvalimo se gospodu učitelju, da so nas tako lepo vodili. Z voščili: „Z Bogom! Srečno!“ šli smo vsak-sebi.

Verjemi mi, da je bil ta dan eden naj lepših, ki jih je doživel

Tvoj

prijatelj

V *Ljubnem* . . .

M a t e j.

Učenka svoji prijateljici popisuje svilo.

Ljuba prijateljica!

Ali si že katerikrat mislila, iz česa je Tvoja mehka ruta za vrat in Tvoj lepi trak, ki ga v lase vpletaš? Glej, to je od svile. Naša ljuba učenica so nam danes pripovedovali, kje in kako se svila dobiva in dela. Čudila se boš, če Ti povem, da svila je od vode, zraka in zemlje, in prav res je tako. Ali poznaš malo murvovo zrnice v sladki jagodi? To zrnice pride v zemljo, kalí in raste, srka svoj živež iz vode, zraka in zemlje, ter doraste čvrsto drevesce. Na murvovo vejico pride zrnice, metuljevo jajčice, manjše od pšena. Solnce ga greje, in mehki sok v njem izpremení ga v malo gosenco. Časoma ta gosenca, sviloprédka ali svilni prélec, zleze na mlado in mehko peresce, ga požrešno uživa, hitro raste, in se štirikrat preobleče ali leví. Navadno doraste v štirih tednih. Dorasla gosenca je gola, bela, in ima na predzadnjem členu rožiček. Zdajci se začne zapredati. Ko se z nekolikimi nitimi pripnè med veje, slamo i. t. d., zamota se v gost, dolg zapredek (kokon). Vnanja preja tega klopčička je iz debelih sesukanih niti; precej spodaj pa se odloči tanka nitka, ki je kakih 280 do 300 metrov dolga, in dá naj lepšo svilo. Sprede se več nitek vkup v močno nit in zvije v štrene, katere potem barvajo, ter delajo iz njih draga svilnata oblačila, lepe rute, pisane trake i. dr. Tako se tedaj svila napravlja od goseničnega svilnatega soka, sok od mur-

vovega perja, perje pa od zemlje, zraka in vode; torej je draga svila od zemlje, zraka in vode s popomočjo dveh zrnice, namreč murvovega semena in metuljevega jajčika.

Toliko sem si zapomnila o svili. Piši tudi Ti kaj

svoji

prijateljici

V Škofji Loki . . .

Jeli.

*Miroslav piše svojemu prijatelju Cirilu iz Bleda,
kamor je šel z očetom.*

Prisrčni moj Ciril!

Vselej, kadar sem slišal in bral o lepem blédskem kraji, sem mislil: Oj, ko bi bil vender jaz kate-rikrat v tem kraji! Zdaj so se mi izpolnile te želje. V Bledu sem z očetom, in občudujem, kakor pravijo, naj lepši biser kranjske dežele. Ker vem, da bi tudi Ti rad kaj več zvedel o tem lepem kraji, Ti ga nekoliko popišem. Bled je v gornji gorénjski strani, ne daleč od železniške postaje v Lescah, v kotu, kjer se stekate bohinjska in dolinjska Sava. V dolini med obraščenimi hribi in griči je blédsko jezero, in za njim se dvigajo gora za goro do sivega Triglava. Jezero je podolgasto okroglo, in meri od juga proti severu čez 2500 stopinj; široko pa je cez 1000 korakov. Okoli in okoli jezera potrebuje se 7500 korakov. Globoko je naj bolj do 20 metrov. V južni strani štrlí iz jezera strma skala, ki ima na temenu zeleni venec prekrasnega bledskega otoka. Okoli jezera so lepe vasi, tû pa tam tudi s krasnimi gospoškimi hišami in vrti. Osredok bledskega jezera je podolgasto okrogel. Iz jezera peljejo do vrha dvojne stopnjice, ene na vzhodni, druge pa na zahodni strani. Prve štejejo 98, druge pa 76 stopinj iz obrezanega peskovca. Vrh otoka je lepa raván, kjer sta dve hiši in prelepa romarska cerkev matere božje. Nad vasjo navpik iz jezera na desni strani molí visoka skala, na kateri je grad, s katerega se vidi vsa krasna oko-

lica v naj lepši zbirki. Človeku topí se srce v sladkih čutih, ko ogleduje te lepe kraje. Kadar pridem domóv, povedal Ti bodem še več o tem kraji, ki ga po pravici imenujejo „podobo raja“.

Srčno Te pozdravlja

Tvoj

prijatelj

V Bledu . . .

Miroslav.

Viljem Stanislavu pripoveduje, kaj je strah.

Preljubi Stanislav!

Ko sva šla zadnjič zvečer iz mlina domóv, si rekel, da te je strah. Tudi mene je bila groza, in si nisem upal odpreti očí, da bi kaj strašnega ne videl. Povem pa Ti, da me zdaj kar nič več ni strah, odkar so nam naš učitelj v šoli povedali, kaj je strah in kaj nas po noči straši. Tako-le so pripovedovali: Lahkovernega človeka po noči vsaka reč straši. Kar le vidi in sliši, se mu vse zdi drugače, kakor je v resnici, ter se trese pred strahom, ki si ga sam dela. V resnici pa je vsaka reč po noči taka, kakor je po dnevi. Grmovje stóji po noči tam in tako, kjer in kakor stóji po dnevi, in drevesa in štorovi so po noči ravno taki, kakor sicer. Vender pa se nam po noči grmovje, drevesa in štorovi drugači vidijo zato, ker imajo po noči zavoljo premale svetlobe vse reči drugačen obraz. Pametnega človeka ni nikoli strah; ako se mu kaka stvar čudna zdí, gre do nje, in se natanko prepriča, da je taka, kakoršna je v resnici. Ljudski pregovor prav pravi: „Strah je v sredi votel, okoli kraja ga pa nič ni“.

Ljubi Stanislav, upam, da bodeš zdaj vedel in mi verjel, kaj je strah, in da se ga ne bodeš bal, kakor se ga ne bojí tudi

Tvoj

prijatelj

V Črnem Vrhi . . .

Viljem.

Sin pové svojim staršem, da bode že učilna leta dostal.

Ljubi starši!

Danes Vam kaj veselega pišem. Minóla so štiri leta, kar sem zapustil dom in šel v mesto se rokodelstva učiti. Ker učilnine niste mogli odrajtovati, ste se pogodili, da se bodem pet let učil. Pretečeno nedeljo so me pa gospodar poklicali in mi djali, da mi bodo eno leto odpustili zato, ker jim že precej pomagam delati. Prihodnjo nedeljo me bodo uka oprostili in me imeli za pomočnika. Ne morem Vam povedati, ljubi starši, kako zeló sem bil tega vesel! Od nedelje naprej bodem torej že nehal učenec biti. Gotovo Vas bode, dragi moji, ta novica zeló veselila. Dobro se mi zdí, da sem že dokončal težavno učenje; še bolj me pa veseli, da bodem zdaj že kaj zaslužil, in tudi Vam kaj pomagal. Vnovič se Vam prav lepo zahvaljujem, da ste me dali učiti, in da tako lepo za me skrbite. Vedno bodem

Vam

hvaležni sin

V Kranji . . .

Srečko.

Sin piše staršem, in pové kako se mu pri vojakih godí.

Prisrčni starši!

Ker vem, da zmiraj za me skrbite, Vam tedaj precej, ko mi je mogoče, pišem in povem, da sem zdaj v Trsti, in da se mi, hvala Bogu, še dosti dobro godí. Trst je veliko in lepo primorsko mesto in prvo trgovsko pristanišče avstrijskega cesarstva. Trgovinstvo in bogastvo je tù domá. Ljudí se tù vidi iz med raznih narodov. Tù slišiš Slovenca, ondi Laha, Nemca, Grka, Turka, Srba, Juda i. t. d. Govorí se naj več po laški, pa tudi po slovenski in nemški. Navadil sem se že tudi jaz nekoliko laškega jezika. Moji vikši me

imajo radi. Vsaki dan mislim na Vas in ljube brate in sestre domá. Nikoli ne bodem pozabil Vas in svojega ljubega doma. Upam, da se bode te tudi Vi mene spominjali. Prosim Vas, pišite mi kmalu kaj, in povejte če ste še vsi zdravi.

Vse lepo pozdravljam. Bodite srečni in veseli; jaz sem neprenehoma

Vam

pokorni sin

V Trsti . . .

Henrik.

Prijatelj prijatelju naznanja, da mu je toča polje pobila.

Dragi prijatelj!

Pretečeni četrtek je bil za me in za ves naš kraj žalosten in nesrečen dan. Opoludne se je vroče solnce skrilo in nebo náglo pooblačilo, ter jelo grmeti. Naenkrat prihrumí čez goro hud vihar. Toča se vsuje in rožljá, da je bilo groza. Vse, kar je bilo zelenega, nam je potolkla. ter neznano veliko škodo naredila. Vse polje je razdjano. Oj, dragi prijatelj, kaj maraš, ko imaš še lepo polje!

To sem ti naznanil, da bodeš vedel, kako kmalu ena nesrečna ura podêre vse upanje ubogega kmeta.

Z Bogom!

Tvoj

odkritosrčni prijatelj

V Ratečah . . .

Gašper Lipič.

Sestra sestri poroča, da so mati zboleli.

Ljuba sestra!

Ko si danes teden za nekoliko dni k naši premili gospej tetki v Ljubljano odhajala, sem srčno želela, da bi se Ti pri njih ravno tako dobro imela, kakor jaz lani; ali človek obrača, Bog pa obrne. Nekaj žalostnega Ti poročam; vendar se nikar preveč ne prestraši. Naša ljuba mati so nam zbo-

leli. — V nedeljo iz cerkve prišedšim je jelo slabeti, in kmalu so se mogli vleči. Zdravnik je sicer rekel, da bolezen še ni zelo nevarna, pa bi bila vendar nevarna, če jim kmalu ne odleže. Pridi, ljuba sestra, kakor hitro moreš! Srčno Te pozdravljam in v duhu objamem, gospej tetki pa roko poljubujem. Z Bogom!

Miluj

svojo

žalostno sestro

Ančiko.

V Kostanjevici . . .

List, v katerem komu kaj poročamo, pripovedujemo ali naznanjamo, imenujejo se poročilni ali naznanilni list.

Pri poročilnem listu mora se:

1. pomisliti, kaj je treba, in kaj se sme komu poročati.

2. O bolj važnih stvareh naj se bolj natanko govori, kakor o navadnih in manj zanimivih.

Poročaj prijatelju, da so lastovice že prišle, in povej, kako letajo in delajo gnjezda!

Popiši prijatelju kunca ali domačega zajca!

Popiši prijatelju veselo trgatav!

Popiši prijatelju, kako o božiču koledniki koledvajo.

Popiši prijatelju, kako so kres kurili.

Povej prijatelju, kakšna je postojnska jama, kakšno je cérkniško jezero, kakšno je jadransko morje!

Razloži prijatelju, kaj so vraže!

Povej staršem, kako se učiš in napreduješ v šoli!

Piši prijatelju, in mu povej kaj o lepi povesti, ki si jo bral!

Piši prijatelju, da so strijc z Dunaja prišli in ti novo žepno uro prinesli.

Prijateljica prijateljci pripoveduje, kako je šolske počitnice preživela.

2. V listih se koga kaj prosi.

Neki učenec prosi svojega prijatelja, da bi mu novo knjigo posodil.

Prisrčni prijatelj!

Ko sem bil zadnjič pri Tebi, si mi lanski tečaj „Vrteca“ kazal. Veliko lepega sem v njem videl. Ali bi Ti hotel tako dober biti, da bi mi ta časopis za kaka dva ali tri dni posodil, da bi ga nekoliko pregledal? Lepo te prosim, stori mi to! Nikar se ne boj, da bi Ti ga kaj poškodoval. Kadar bodem jaz kaj takega imel, Ti bodem vselej rad posodil, saj sem vedno

Tvoj zvesti prijatelj

V Borovljah . . .

Aleš Vrtnik.

Brat prosi sestro, da bi razžaljenega očeta potolažila.

Ljuba sestra!

Veš, žalibog, kako sem zadnjič našega ljubega očeta razžalil. Zeló sem se že zaradi tega kesal. Pred ne bodem vesel in dobre volje, in tudi domóv si ne upam, dokler ne bodem zvedel, da so mi oče odpustili. Ljuba sestra! prav lepo Te prosim, da bi očeta za me prosila, da bi mi odpustili. Ti jih še nikoli nisi žalila; radi Te imajo, zato bodo tudi Tvojo prošnjo poslušali in uslišali. Reci jim, da mi je zeló žal, da sem jih razžalil. Bodi mi dobra, ljuba sestra, in stori mi to dobroto. Kadar boš tako srečna, da boš razžaljenje poravnala, prosim Te, precej mi piši. Težko odgovora pričakuja

Tvoj

potrti brat

V Celji . . .

Andrej.

Učenec prosi očeta potrebnega denarja.

Ljubi oče!

Teško mi déne, da morate zmiraj toliko denarja za me izdajati. Rad bi sam kaj prislužil; pa zdaj še ne morem. Ko bi Vi za me ne skrbeli, slabo bi se mi godilo. Začeli smo drugo polovico šolskega leta, in treba mi bo zopet nekaj novih knjig in pisalnega in risarskega orodja. Prav lepo Vas tedaj prosim, pošljite mi zopet nekaj denarja, da se bom mogel s potrebnim preskrbeti in dalje učiti. Zdaj, ko je ravno sejm, mi denar lahko po kakem domačem človeku pošljete. Če pa sami utegnete k meni priti, me bo pa še naj bolj veselilo. Pridno se bodem učil in lepo vedel, da se ne boste nikoli kesali, da ste toliko za me izdajali.

Lepo pozdravljam Vas, ljubo mater, brate in sestre, ter sem

Vaš

pokorni sin

*V Ljubljani . . .**Janez.*

Učenec v mestu prosi svojega gospoda župnika na kmetih, da bi mu naredili ubožno spričalo.

Prečastiti gospod župnik!

Poznam Vaše blago srce, zatorej se predrznem, in Vas nekaj prav ponižno prosim. Naš gospod šolski ravnatelj so nam naznanili, da je zdaj več ustanov za uboge učence razpisanih. Prosilci pa morajo z ubožnim spričalom ali listom dokazati, da so res ubožni.

Tudi jaz bi rad prosil za neko tako ustanovo, saj veste, da bi je bil potreben. Prosim Vas tedaj prav pohlevno, da bi mi ubožno spričalo blagovoljno naredili in ga mojemu očetu izročili.

Trdno se zanašam na znano dobroto Vašega blagega srca, in pričakujem, da boste mojo ponižno

prošnje milostljivo uslišali. Zraven pa tudi obetam, da se bodem vedno lepo obnašal in pridno učil, da bodem vedno

Vam hvaležni in pokorni sluga

Joše Stojan,

učenec drugega gimn. razreda.

V Novem mestu . . .

Učenec prosi svojega součenca, da bi mu nalogo prebral in popravil.

Ljubi Ljudevit!

Včeraj so nam naš učitelj naročili, da naj domá popišemo „lan“ in ta spis pri prihodnjem uku v spisji v šolo prinesemo. Vem, da Ti bolje spisuješ, kakor jaz, zato Te lepo prosim, preberi in popravi moj spis, in mi ga pošlji, da ga še enkrat lepo prepisem. Rad bi ga brez pogrška spisal. Tako-le sem pisal:

„L a n.

Lan ima tanko korenino, 3 do 6 dm. visoko in le pri vrhu nekoliko vejnato steblo. Listi so goli, cvéti stojé vrh stebela, in so višnjevi; plod je pa obla glavica, ki ima rujavo seme v sebi. Lan se poruje, prédno so glavice popolnoma zrele, potem se razgrne, godí, vzdigne, suší in s trlico otáre. Predivo se omika in sprede. Iz preje tkalec tkè platno. Iz lanenega semena delajo laneno olje; ostanki so za pitanje živini. S sétvijo lanú, s prejo in s tkanjem platna pečá se mnogo ljudi. Lan je neizrečeno koristna rastlina“.

Nadejam se, da bodeš mojo prošnje uslišal. Rad bodem popravil, kakor mi bodeš zaznamoval, in prav hvaležen Ti bode za to dobroto

Tvoj

zvesti prijatelj

V Kameniku . . .

Šimen.

Kmetovalec prosi svojega prijatelja, da bi mu nekaj žita za seme posodil.

Ljubi prijatelj!

Poznam te, da rad dobro storiš; zato tudi upam, da mi tega, česar Te bodem prosil, ne bodeš odrekel. Znano Ti je, da smo letos na našem polji kaj slabo in malo pridelali, in da strnenega žita celó nič nismo dobili.

Prišel je čas, da bo treba sejati, in nimam žita, da bi ga sejal. Prav lepo te prosim, bodi mi tako dober, posodi mi za letos en hektoliter pšenice, da bom vender mogel vse njive obsejati. Pošlji mi jo še ta teden po vozniku Jarnejcu, ki večkrat v naše kraje pride.

Drugo leto, ako Bog dá, Ti jo bodem z obilno mero hvaležno vrnil. Ako bi Ti katerikrat potreboval kaj, s čimur bi Ti mogel jaz postreči, bodem Ti z naj večjim veseljem postregel. Vedno bodem

Tvoj hvaležni

V Hrastji . . .

Rok Pegam.

Nekdo prosi denarja na posodo.

Častiti gospod!

Ravno zdaj sem jel nekoliko kupčevati. Zato pa mi je treba nekaj denarja. Ne bodite hudi, da se predrznem v tej sili Vam, častiti gospod, pisati in Vas vprašati: ali bi mi hoteli 200 gold. eno leto posoditi? Upam, da mi bode to dobroto storili. Ako bode tako dobri, da mi posodite ta denar, prosim, pošljite mi ga kmalu, in povejte, če zahtevate dolžno pismo ali kako drugo potrdilo.

Da ta moja prošnja ne bode zastonj, trdno se zanašam, in sem

Vam udani sluga

V Starem trgu . . .

Anton Kos.

Dolžnik prosi, da bi posodnik še nekaj časa potrpel.

Častiti gospod!

V dolžnem pismu Vam obetam, da Vam bodem konec tega meseca dolg plačal. Ker pa mi ravno zdaj kupčija dobro kaže, bi prav težko utrpel denar. Ako bi Vam hotel precej denar vrniti, bi ga mogel zopet drugje na posodo vzeti. Prosim Vas tedaj, dobrotljivi gospod, da bi hoteli zaradi tega še pet tednov potrpeti. Do tistega časa bodem pa kupljenega blaga že toliko prodal, da mi bo lahko dolžno pismo rešiti. Ker sem prepričan, da ste mi vedno radi pomagali in dobro želeli, vem, da mi tudi Te prošnje ne bodete odrekli. S spoštovanjem sem

Vam udani sluga

V Ribnici . . .

Jože Ribnik.

List, v katerem koga kaj prosimo, je prosilni list ali prosbenica.

Ker take liste le v svoj lastni dobiček pišemo, moramo si prizadevati, da jih tako pišemo, da se naša prošnja usliši in izpolni.

Pisati se mora:

1. zakaj si upamo koga kaj prositi.
2. Prosimi se mora lepo, ponižno in kratko.
3. Obetati se mora, da se bode prejeta dobrota hvaležno uživala in če mogoče povračala.

Prosi prijatelja, da ti pové, kako se dobro črnilo za pisanje naredí.

Prosi prijatelja, da ti pové, kako se napravi zbirka posušenih rastlin ali herbarij.

Prosi prijatelja, da ti pové, kako se lové in shranujejo keabri in metulji.

Deklica prosi svojo prijateljico, da ji pové, kako naj bolje ravná s perilom.

Deček prosi trgovca, da bi ga po dokončanem šolanji vzel v uk v prodajalnico.

Tvoj prijatelj gre v mesto na sejm; prosi ga, da bi ti nakupil reči, katere mu našteješ!

Piši zdravniku, in ga prosi, da naj pride na dom, ker so oče (ali kdo drugi) hudo oboleli.

Prosi kakega znanega premožnega gospoda, da bi ti z denarji pomagal, da bi šel v kako posebno (v kmetijsko, vinorejsko ali živinozdravniško) šolo!

3. V listih se komu za kaj zahvaljuje.

Učenec pošlje svojemu prijatelju posojeno knjigo, in se mu za njo lepo zahvaljuje.

Dragi prijatelj!

Pošiljam Ti posojeno knjigo. Prav rad sem jo prebiral in pregledoval. Veliko potrebnega in dobrega sem se iz nje naučil. Lepo se ti zahvaljujem, da si mi jo posodil. Povem ti, da še nisem imel tako lepe, podučne in zabavne knjige. Tukaj ti pošiljam zapisnik vseh svojih knjig; ako Ti je katera iz med teh všeč, mi kar piši; prav rad Ti vsako posodi

Tvoj hvaležni prijatelj

Na Bistrici . . .

Jakob.

Sin se staršem zahvaljuje za poslano denarje.

Ljubeznjivi starši!

Veselo sem prejel list in denarje, ki ste mi jih poslali. Pristrčno se Vam zahvaljujem za nje in za vse dobrote, ki ste mi jih že sto in stokrat delili. Bog Vam daj srečo in svoj blagoslov, pa tudi meni, da se bodem vedno lepo obnašal, pridno učil in Vam veselje delal, ter Vam zdaj s tem povračeval vse, kar storite dobrega

svojemu

hvaležnemu sinu

V Ljubljani . . .

Janezu.

Zahvala za posojene denarje.

Častiti gospod!

Ker ste že dvakrat mojo prošnjo tako blagovoljno uslišali, ste mi veliko dobrega storili, in me iz velike skrbi in iz zadreg rešili. Kupčijo sem srečno dokončal in vse prav dobro izvršil. Ne bilo bi mi mogoče tega storiti, ko bi mi Vi ne bili pomagali. Tukaj Vam pošiljam in vračam posojenih 200 gold., in se Vam prisrčno zahvaljujem, da ste mi jih posodili. Vedno se bodem spominjal tolike Vaše dobrote, in kjer koli mi bode mogoče, bodem kazal, da sem

Vam

hvaležni služabnik

V Starem trgu . . .

Anton Kos.

Učenec se konec šolskega leta svojemu učitelju zahvaljuje za prejete nauke.

Častiti gospod učitelj!

Moja prva in sveta dolžnost je, da se Vam konec šolskega leta za vso Vašo skrb in prizadevanje prav srčno zahvaljujem. Ne morem izšteti, koliko dobrega ste mi storili. — Vedno ste po vsi moči skrbeli za me in me lepo učili. Za toliko dobroto se ne morem spodobno zahvaliti; vendar vem, da Vam bo, častiti gospod, gotovo po volji, če Vam slovesno obetam, da bodem vse Vaše lepe nauke in napeljevanja vedno v dejanji izpolnjeval, in si prizadeval, da Vam bodem z lepim vedenjem veselje in čast delal. Vaša lepa vodila in Vaši lepi nauki mi dodo vedno v spominu. Tudi bodem vsaki dan dobrotljivega Boga prosil, da bi Vam milostljivo dodelil, kar koli potrebujete na duši in na telesu, in Vam povrnil vse, česar Vam jaz povrniti ne morem. Vedno bodem

Vam

hvaležni učenec

V Trebnem . . .

Jože Rožnik.

*Ubogi učenec zahvaljuje se svojemu dobrotniku za
blagovoljno podpora.*

Milostivi gospod!

Globoko ganjen pišem Vam to pismo. Rad bi Vam z besedo povedal, kar v srcu čutim. Vaša mila dobrotljivost pomagala mi je v naj večji stiski. Pravi moj angelj rešenik ste Vi, milostivi gospod! Po smrti mojih ljubih staršev nisem imel nikogar, da bi mi bil kaj pomagal; brez Vaše mile roke mogel bi bil pustiti učenje, in iti bi bil mogel služiti. Vsa pot do daljnega izobraževanja bi mi bila zaprta. Zdaj pa mi je po Vaši blagi dobroti zopet mogoče, da se bodem učil dalje, kakor sem vedno srčno želel. Bog naj Vam stotero povrača vse, kar ste za me storili! Po vsi svoji moči bodem si prizadeval, da bodem tudi vreden te Vaše velikodušne podpore, ter bodem vedno

Vam

hvaležni

Anton Koren.

V Planini . . .

Kadar nam kdo kaj dá ali kaj dobrega storí, je naša dolžnost, da se za prejete dobrote srčno zahvaljujemo. List, v katerem se komu za prejete dobrote zahvaljujemo, je zahvalni list ali zahvalnica.

V zahvalnem listu mora se:

1. dobrota, ki smo jo prejeli, ceniti.
2. Moramo se dobrotniku kratko, pa lepo in srčno zahvaljevati, in sicer vselej tako, kakor nam govori hvaležno srce.
3. Zahvala se ne sme predolgo odlašati.

Zahvaljuj se materi za poslano vezilo!

Zahvaljuj se prijatelju za blago pomoč v sili!

Prijateljica zahvaljuje se prijateljici, ki ji je v boleznih stregla.

Zahvaljuj se prijatelju za reči, ki ti jih je na sejmu kupil in preskrbel!

Zahvaljuj se prijatelju, ki ti je pri kakem nauku pomagal!

Zahvaljuj se gospodu duhovnemu učitelju, ki so te za prvo sv. obhajilo pripravljali.

Zahvaljuj se svojemu botru, da te je zapisal v družbo sv. Mohora, od koder bodeš dobival mnogo lepih knjig!

Zahvaljuj se svojemu strijcu za lepo knjigo, ki ti jo je poslal za vezilo!

Zahvaljuj se zdravniku, ki je tvojega očeta srečno ozdravil!

Zahvaljuj se na konci leta svojemu dobrotniku za dobre, ki si jih je pri njem čez leto užival.

4. V listih se komu srečo vošči ali se mu čestita.

Minica materi za god srečo vošči.

Premila moja mati!

Vaš veseli god me spominja velike dolžnosti, da bi se Vam za vse prejete dobre prav lepo zahvalila, in Vam naj večjo in lepšo srečo iz srca voščila. Bog Vam daj ljubo zdravje, zadovoljno življenje in vsega, česar potrebujete na duši in na telesu! Neskončno dobrotljivi Bog naj Vam stokrat povrne, kar ste meni dobrega storili. Vedno bodem ljubega Boga prosila, da bi Vam dal srečo in Vam podelil vsega, karkoli bi Vaše blago srce razveseljevalo. Zmiraj bodem se pridno učila, da bodem kakor do zdaj tudi za naprej vedno

Vaša

pokorna in hvaležna

V Radomljah . . .

Minica.

Sin očetu za god srečo vošči.

Ljubeznjivi oče!

Jutri je Vaš veseli god. Voščim Vam srečo in rečem: Bog Vam daj veliko let zdravih in veselih doživeti! Ako bodete Vi srečni, bodem z Vami tudi jaz vesel in srečen. Vedno bodem za Vas molil in Boga prosil, da bi Vam dal, česar Vam je treba za dušo in telo, in da bi Vam vse povrnil, kar ste dobrega storili

	svojemu	hvaležnemu sinu
<i>V Dravljah . . .</i>		<i>Mihaelu.</i>

Prijatelj prijatelju piše za novo leto.

Predragi prijatelj!

Danes začénjamo novo leto. — Voščim in želim, da bi Ti letošnje leto veliko več veselega in dobrega prineslo, kakor pa neprijetnega. Ljubeznjivi nebeški Oče naj ti dá zdravja, sreče in vsega, kar si sam voščiš in želiš.

To je, kar Ti jaz ob kratkem, pa iz pravega, dobrega srca resnično voščim. Ostani in bodi tudi letos moj ljubi prijatelj, kakor sem tudi jaz

	Tvoj	zvesti prijatelj
<i>V Črnomlji . . .</i>		<i>Jurij.</i>

Prijatelj piše prijatelju Juriju, zahvaljuje se mu za voščilo, in mu tudi on ob kratkem srečo vošči.

Preljubi moj Jurij!

Tvoje prijazno in srčno voščilo za novo leto sem veselo vzprijel in bral. Vidim, da si še vedno moj stari prijatelj. Lepo se Ti zahvaljujem za Tvoje lepo voščilo, in ravno to, kar si Ti meni voščil, tudi

jaz iz srca Tebi voščim. Bog nama daj obema vkup prav srečno in veselo novo leto! — Najna prijaznost naj se ponavlja z vsakim novim letom, in naj bode vedno živa in prisrčna. Tako bode dovolj srečen

Tvoj zvesti prijatelj

V Podgabru . . .

Tomaž.

Prijatelj prijatelju srečo vošči, da je zopet ozdravel.

Prisrčni prijatelj!

Kolikorkrat sem katerega znanca iz vašega kraja dobil, sem vselej skrbno popraševal, kako Ti je že kaj. Zmérom sem želel in Boga prosil, da bi Ti zopet ozdravel, in da bi se nama zlati in veseli časi vrnili. Hvala bodi Bogu! moja srčna želja se je veselo izpolnila. Neizrečeno sem bil vesel, ko sem zvedel, da si že vstal in da že zopet hodiš. Komaj čakam vselega dneva, ko se bodeva zopet videla in veselila Tvoje sreče, da si zopet zdrav in vesel, kar ti gotovo nobeden tako ne privošči, kakor

Tvoj zvesti prijatelj

V Radovljici . . .

Luka.

Učenec svojemu dobrotniku, gospodu župniku, za god srečo vošči.

Prečastiti gospod župnik!

Premili moj dobrotnik!

Danes je dan, na katerega sem že velikrat mislil in se ga veselil. Prosim, dovolite, da Vam pišem in Vam k Vašemu častitemu godu srečo voščim. Vsa leta, kar pomnim, ste mi bili velik dobrotnik. Ko bi se Vam pač za vse dobrote vredno zahvaliti mogel! Revež sem, in ne vem, kako bi se Vam hva-

ležnega kazal. Rad bi Vam saj povedal, kaj danes občuti moje srce, toda tega z besedo ne morem. Ljubi, večni Bog naj izpolni moje srčno voščilo, in naj Vam dá naj večjo srečo vse Vaše žive dni. On naj Vas varuje in ohrani še mnogo let, da bodete nam zapuščenim revčikom še dolgo, dolgo dobrotnik in pravi oče.

Z naj večjim spoštovanjem sem

Vaš

naj hvaležniši sluga

V Mengišu . . .

France Skalar.

Kadar se našim rodovincem, prijateljem in vikšim dobro godí, jim moramo srečo privoščiti in se z njimi veseliti. Tudi je lepo in spodobno, da jim ob posebnih priložnostih svoje spoštovanje, ljubezen in prijaznost razodevamo.

List, v katerem komu srečo voščimo, ali mu svoje veselje nad njegovo srečo naznanjamo, je voščilni list ali čestitka.

Srečo voščiti ali komu čestitati je posebno primerno ob godeh, o novem letu, kadar kdo kako nevarno bolezen srečno prebolí, ali če kako težavno delo, ali kaj drugega imenitnega srečno izvrší.

Voščilni list mora se pisati ljubeznjivo, pristrčno in udano, toda brez prilizovanja.

Vošči prijatelju srečo za god!

Vošči strijcu srečo za god!

Vošči staremu očetu srečo za osemdesetletni rojstni god!

Vošči učitelju (učiteljici) srečo za god!

Vošči dobrotniku srečo za novo leto!

Vošči svojemu součencu srečo, ker je bil konec šolskega leta prvi med učenci!

Vošči srečo prijatelju, ki je z daljne poti srečno domov prišel!

Vošči srečo prijatelju, ki se je z vojske srečno povrnil!

Vošči srečo prijatelju, ki je svojega tovariša srečno iz vode otel.

5. V listih se sožaluje ali koga miluje in tolaži.

Prijatelj tolaži prijatelja, ki mu je brat umrl.

Ljubeznjivi prijatelj!

Tebi in meni je nemila smrt veliko žalost naredila. Vzela je Tebi ljubega brata, meni pa preblagega prijatelja. Žalost in solze, katere sva za njim potočila, je ljubi pokojni gotovo zaslužil. Bil je ljubeznjiva, blaga duša. Vsi smo ga pristrčno ljubili. Bog pa ga je vzel k sebi. Upajva, da se bodemo enkrat zopet veselo snideli. Zatorej ne žaluj preveč, in potolaži se

s svojim

prijateljem

Na Jesenicah . . .

Francetom.

Prijatelj tolaži bolnega prijatelja.

Dragi prijatelj!

Vselej sem se Tvojega lista zelo razveselil; a to pot me je pa list, ki mi ga je Tvoj brat pisal, močno prestrašil. Žalosten sem zvedel, da si naglo obolel. Zelo se mi smiliš. Zdrav in čvrst si bil vedno kakor riba, zato upaj, da bodeš to bolezen srečno prebolel, in da Ti bode kmalu boljše. Kadar bodem le mogel, prišel bodem k Tebi. Bog daj, da bi Te videl veselega in zdravega

Tvoj

zvesti prijatelj

Na Pivki . . .

Vladimir.

Prijatelj tolaži prijatelja, ki mu je toča polje pobila.

Ljubi moj prijatelj!

Zelo sem se ustrašil, ko sem zvedel, da je pri vas huda ura razsajala in ravno Tebi naj večje škodo

naredila. Težko mi dé, da se Ti je taka nesreča pri-
godila; vender kaj pomaga žalovati, ker žalost ne
zmanjša nesreče. Veliko revnim se bode še slabeje
godilo, kakor Tebi. Ko bi kaj potreboval, mi le od-
kritosrčno povej; prav rad Ti bodem postregel, saj
me poznaš, da sem

Tvoj

pravi prijatelj

*V Tuhinji . . .**Miha Globočnik.*

Veseli smo, kadar se našim rodovincem in pri-
jateljem dobro godí; a žalostni smo in milovamo jih,
kadar jih zadene kaka nesreča in žalost.

List, v katerem koga milovamo ali tolažimo, ime-
nujejo se milovalni, tolažilni ali sožalujoči
list ali sožalnica.

V milovalnih ali tolažilnih listih moramo:

1. žalost tistega, katerega milovamo ali tola-
žimo, kratko in rahlo omeniti.

2. Tolažiti moramo s tem, kar je tistemu, ki
ga tolažimo, primerno.

3. Tolážimo z božjo previdnostjo, z resnicami
svete vere in z vzgledi.

4. Tolažba naj ne pride ne prezgodaj, in tudi
ne prepozno. V prvi žalosti tolažba malo pomaga;
prepozna tolažba pa žalost ponavlja.

Milovaj in tolaži prijatelja, ki so mu oče (mati) umrli!

Milovaj in tolaži prijatelja, ki mu je sestra umrla!

Milovaj in tolaži prijatelja, ki mu je dobrotnik umrl!

Milovaj prijatelja, ki je pogorel!

Milovaj prijatelja, ki mu je povodenj veliko škodo na-
redila!

Milovaj prijatelja, ki je z voza padel in si nogo zlomil!

Milovaj prijatelja, ki mu je živina pocepala!

Milovaj prijatelja, ki je bil okraden!

Milovaj prijatelja trgovca, ki je pri trgovini veliko
denarja izgubil!

6. V listih kdo koga na kaj vabi ali povabi.

Prijatelj prijatelja vabi na napravljeno veselico.

Preljubi prijatelj!

Naš vrt je ravno zdaj naj lepši. Drevje je zeleno in cvetè, in cvetice so v naj lepšem cvetji. Namenil sem nekaj svojih ljubih prijateljev povabiti, in v nedeljo popoldne majhno veselico napraviti. Ljubi Marko! Ti si moj prvi prijatelj; prosim Te, ne odreci mi, in pridi v nedeljo po popoldanski božji službi k meni. Tudi drugih prijateljev bo precej prišlo; posebno Te bode nekdo razveselil. Večkrat si se že prepričal, kako Te rad imam pri sebi. Nádejam se, da bodeš gotovo prišel in razveselil

Na Brezji . . .

svojega

prijatelja
M a t i j a.

Povabilo na cerkveni shod.

Ljubi prijatelj!

Danes teden bode pri nas cerkveni praznik in véliki shod. Po stari navadi imamo o tem časi malo boljši kruh. Znanci in prijatelji pridejo na ta dan vkup, da se kaj pogovoré. Obljubili so mi že nekateri, da bodo prišli; pa brez Tebe bi za me ne bilo veselega dneva. Uljudno Te vabim, pridi tudi Ti! Zeló me bo veselilo, ako prideš. Zanesljivo Te pričakuje

Na Dobrem polji . . .

Tvoj

prijatelj
Miha Selak.

Povabilo k pogovoru.

Ljubi prijatelj!

Dolgo že želim s Tabo nekaj posebnega govoriti; vendar ni bilo do zdaj še prave priložnosti, da bi bila sama. Tudi k Tebi bi bil že rad prišel, pa ne vem, kdaj bi te domá dobil, ker zmérom kam greš. Zdí se mi, če sem prav zvedel, da bodeš danes popoludne prišel na Posavec. Prosim Te, potrudi se še malo dalje, in pridi k meni; prav vesel Te bode

Tvoj

stari prijatelj

*V Dolenji vasi . . .**Ožbe Ozimek.*

Povabilo gospodu župniku na stoletni god starega očeta.

Prečastiti gospod župnik!

V četrtek, t. j. 25. t. m., bodo naš stari oče ravno sto let stari. Lepa starost je to, ki jo le redki ućaka. Po vsi moći si prizadevamo, da bi ta veseli dan veselo praznovali. Jaz naj starji sin, vnuki in vnukov žene, sinovi in hćere se bodedo zbrali in dobremu starćeku svoje spošćovanje in srćno vošćilo naznanjali. Vse, kar je pri hiši, se mora veseliti! Tudi nekaj sosedev in znancev smo k tej veselici povabili. Naj ljubše bi nam pa bilo, in starega očeta bi tudi kaj zeló razveselilo, ko bi tudi Vi, prečastiti gospod župnik, prišli ta slovesni dan v našo druźbo. V imenu vse druźine Vas tedaj spodobno povabim in lepo prosim, da bi gotovo prišli. Z Vami, ljubi gospod oće! bode naše veselje še le popolno.

Veselo Vas pričakujem, in sem z naj večjim spošćovanjem

Vam

udani

*V Ponikvi . . .**Jože Verbić.*

Kadar bi radi, da bi k posebnim slovesnostim, veselicam in drugim veselim dogodkom prišli naši rodovinci, prijatelji in vikši, moramo jih povabiti.

List, s katerim koga na kaj vabimo, imenuje se povabilni list ali povabilo.

Pri povabilnih listih mora se:

1. popisati to, k čemur koga vabimo.
2. Povabilo mora se priljudno in srčno pisati in povedati, da želimo, da bi povabljenec prišel.

Povabi prijatelja na sprehod!

Povabi prijatelja v trgatev!

Povabi prijatelja k igri!

Povabi prijatelja k šolski veselici!

Povabi svojega dobrotnika k šolskemu spraševanju!

Povabi prijatelja, da bi šel s teboj popotovat!

Povabi prijatelja na koline!

Povabi prijatelja k nekemu poučnemu govoru!

Povabi prijatelja k pevski zabavi!

Prijateljica prijateljico povabi na prejo.

Prijatelj prijatelja povabi k pogrebu.

7. V listih se s kom kaj posvetuje.

Neki mladeneč, ki so mu oče umrli, prosi svojega strijca v mestu, da bi mu svetoval, kaj bi zdaj storil.

Ljubi strije!

Ni še dolgo, ker ste bili sami priča, ko so nam naš ljubi oče tako naglo umrli. Noč in dan žalujem, da sem svojega ljubega in skrbnega očeta tako kmalu izgubil. — Zdaj nimam nikogar več, da bi mi kaj pomagal in poskrbel. Rodovincev nikogar nimam, kot samo Vas, ljubi strije, ki bodete gotovo tudi za me kaj storili. Ker Vas poznam, da ste blagega in dobrega srca, vas zaupno prosim, da bi zdaj Vi namesto očeta za me skrbeli. Znano Vam je, da sem

hodil v domačo šolo, in se navadil šolskih nauk. Rad bi se še dalje kaj učil. Rad bi hodil še v šolo, ali pa bi se šel učiti kakega rokodelstva.

Prosim Vas, ljubi strije, svetovajte mi, kaj bi bilo bolje za me. Hvaležen Vam bode za to

Vaš ubogi bratranec

V Kostanjevici . . .

Matija.

Prijatelj starega prijatelja prosi, da bi mu svetoval, ali bi se zemljišče, ki je na prodaj, dobro kupilo, ali ne.

Ljubi prijatelj!

Poznam Te, da si previden mož, ker si mi že velikrat dobro svetoval, in me že iz te ali une stiske rešil. Zaradi tega se tudi zdaj obrnem k Tebi, in Te prosim, da bi mi svetoval.

Slišal sem, da je v vaši vasi Gorjančevo zemljišče na prodaj. Ker sem si nekaj prihranil, sem si namenil to zemljišče kupiti, ako ne bo predrago. Vender bi popred bolj na tanko rad zvedel, kakšno je, koliko ima njiv, travnikov, gozdov i. t. d. Prosim Te tedaj, povej in svetovaj mi, kaj naj storim. Zagotavljam Te, da se bom ravnal po Tvojem svetu, zato, ker sem prepričan, da Ti vsako reč dobro preudariš. Prosim Te, odgovori kmalu

svojemu

prijatelju

V Tenetišči . . .

Juriju.

Večkrat se primeri, da si v tej ali uni zadevi sami ne vemo in ne moremo pomagati, ker nismo dosti skušeni. V takih okolnostih moramo kakega prijatelja ali znanca prositi, da bi nam svetoval.

List, v katerem koga za svèt vprašamo, imenuje se posvetovalni list.

V posvetovalnem listu mora se

1. povedati, zakaj da imamo do katerega zupanje, da ga za svèt vprašamo.

2. Reč, o kateri svèta prosimo, mora se na tanko razložiti in popisati, da se nam po tem more kaj svetovati.

3. Pristaviti moramo, da bomo za dober svèt hvaležni, in da se bomo tudi po njem ravnali.

Vprašaj prijatelja, iz katere knjige bi se učil zemljepisja.

Vprašaj prijatelja, katere poučne povesti bi bral.

Vprašaj prijatelja, da bi ti svetoval, katerih naukov bi se zraven zapovedanih še učil.

Vprašaj prijatelja za svèt, kam bi o šolskih praznikih popotoval.

Vprašaj prijatelja za svèt, kam in h komu bi se šel rodelstva učiti.

Vprašaj sadjerejca, katera drevesca bi sadil in cepil na svojem vrtu.

Kmet vpraša bolj skušenega kmeta, kaj bi sejal na svoje prazne njive.

Kmet vpraša svojega prijatelja živinorejca, kje bi se kupilo kaj dobre živine.

Deklica vpraša svojo teto v mestu, kje bi se učila klobuke in lepotičja delati.

8. V listih se koga kaj opominja ali se komu kaj očita.

Prijatelj prijatelja opominja, da bi mu kaj pisal.

Ljubi prijatelj!

Pregovor pravi: „Iz pred oči iz pred misel“, in res je tako. Obetal si mi, da mi bodeš pogosto dopisoval iz svojega novega prebivališča; toda zdaj je minolo že pol leta, in ni sluha o Tebi. Ne mislim, da bi bil me pozabil, toda vendar se mi čudno zdí, ker tako dolgo molčiš. Ali si morda bolan? ali pa se je kak tvoj list izgubil? ali kaj je vzrok, da

o tebi ne zvem ničesa. Prosim, piši mi vender, da ne bodem mislil, zakaj tako dolgo molčiš. Pristrčno te pozdravljam, in sem neprenehoma

Tvoj zvesti prijatelj
Anton Gruđen.

V Retjah . . .

*Prijatelj prijatelja opominja, da bi mu poslal
obljubljeno ajdo.*

Dragi prijatelj!

Ko sva bila danes štirinajst dni pod lipo skupaj, obljubil si mi, da mi bodeš posodil ajde za seme. Tudi si bil tako dober, da si še rekel, da jo bode Tvoj hlapec, ki večkrat v naše kraje pride, sim pripeljal. Ker se pa zdaj že čas približuje, da bo treba ajdo sejati, Te še enkrat lepo prosim, da bi mi hotel precej, ko Ti bode mogoče, omenjenih šest mernikov semenske ajde poslati. Kar se tiče plačila ali vrnila, bodem na tanko skrbel. Te dobrote željno pričakuje

Tvoj stari prijatelj

V Prevalji . . .

Anton Iskra.

*Nekdo opominja dolžnika, ki mu že dve leti ni
obresti plačal.*

Ljubi tovariš!

V dolžnem pismu, ki sva ga pred dvema letoma za 500 gold. naredila, obetal si, da bodeš 5 gold. od sto vsako leto natanko plačeval. Ker sta pa zdaj že dve leti pretekle, in mi še nisi ničesa poročil, mislim, da ne bodeš hud, če Te uljudno prosim, da bi mi dolžnih 50 gold. še ta mesec poslal. Nadejam se, da mi bodeš gotovo precej odgovoril in svoj dolg poravnal. S spoštovanjem

Tvoj tovariš

V Brežicah . . .

Jurij Zajec.

Prijatelj svari prijatelja, ki se je igri udal.

Prisrčni prijatelj!

Slišal sem, da se pečaš z igralci. Ne bodi hud, da Ti ravno zaradi tega te le vrstice pišem, in Te zavoljo velike nevarnosti, ki Te čaka, prijazno opominjam. Veš, da sem Tvoj prijatelj; zato bi me zelo žalilo, ko bi kdaj videl, da Te je igra storila revnega in nesrečnega. Veliko vzgledov bi Ti lahko povedal, kako je igra že marsikaterega v nesrečo pripravila. Oboje, dobiček in izguba, škoduje. Z dobičkom se človek navadi zapravljati in slabo živeti; izguba pa pelje k prepiru in k drugim nerodnostim. Ljubi moj! ne bodem Ti dalje popisoval te hude razvade. Lepo Te prosim, ubogaj svojega prijatelja, ki Ti iz srca dobro želi, in nikar ne igraj! Védi, da se zaradi tega ne bodeš kesal. Upam, da me bodeš ubogal in iz tega pisma spoznal, da sem resnično

Tvoj pravi in odkritosrčni prijatelj
V Žabnicah . . . Andrej.

Opominjavni listi ali opomenice so taki listi, v katerih koga kaj opominjamo ali mu kaj očitamo.

Pri takih listih je treba preudariti:

1. ako nam kdo le iz dobrote kaj storí, ali je nam dolžan kaj storiti.

2. Ako koga opominjamo česa, kar nam je iz dobrote obljubil, moramo ga bolj prositi, kakor naravnost opominjati, da bi izpolnil svojo obljubo.

3. Ako pa koga opominjamo, da bi izpolnil kako dolžnost, ga prvičrat le vprašajmo, zakaj tega ne storí; ako pa tako rahlo opominjevanje nič ne izdá, smemo ga tudi resneje opominjati.

Opominjaj svojega brata, da naj bode bolj priden v šoli!

Spominjaj prijatelja, da ti posodi knjige, ki ti jih je obljubil!

Spominjaj prijatelja, da ti pošlje cepičev ali cepov plemenitih dreves, ki ti jih je obljubil!

Opominjaj krojača, da ti kmalu naredí obleko!

Kmetovalec spominja prijatelja, da bi mu poslal krompirja za seme, ki mu ga je obljubil.

Deklica spominja prijateljico, da bi ji poslala cvetičnih semen, ki jih ji je obljubila.

Nekdo térja dolžnika, da bi mu posojene denarje vrnil.

Hišnik térja gostača, da bi mu stanaríno plačal.

Kupčevalec térja denar za blago.

9. V listih se kdo kaj izgovarja ali opravičuje.

Učenec se pri rodíteljih izgovarja, da je šolsko leto slabo dokončal.

Ljubeznjivi rodítelji!

Komaj se upam z Vami govoriti. Prav bridko mi je pri srci, in bojim se k Vam domóv priti. Ko bi bil Vas vendar ubogal, ko ste me tolikrat svarili, da naj ne zamujam zlatega mladega časa! Zdaj spoznam svojo krivico, a prepozno je! Zaostal sem; mogel bodem v ravno ta razred še eno leto hoditi. Zaostal sem pa naj več zato, ker se precej pri začetku šolskega leta nisem vseh naukov proti učil, ter sem se preveč zanašal na učiteljevo dobroto. Še enkrat Vas prosim, odpustite mi to nemarnost! Odslej za naprej bodem se po vsi svoji moči prizadeval, da popravim, kar sem zakrivil, in da bodem zopet

Vaš

dobri sin

V Mariboru . . .

Vilko.

Služabnik prosi svojega gospoda, ki ga je razžalil, da bi mu odpustil.

Častiti gospod!

Moja vest me sili, da odkritosrčno spoznam, da sem Vam krivico storil, in da se Vam je po meni

škoda godila. Znano Vam je, kaj storí slaba tovaršija. Slaba družba me je zapeljevala, da velikrat nisem izpolnjeval svoje dolžnosti. Lepo Vas prosim, častiti gospod, odpustite mi! Stokrat in stokrat sem se že pokesal in storjeno krivico obžaloval. — Prizadeval si bodem, da bodem svoj pregréšek, kar bode mogoče, poravnal. Še enkrat Vas lepo prosim, pozabite mojo nerodnost, in bodite mi zopet dober gospod in vzprijmite

svojega

skesanega služabnika

*V Slavini . . .**Antona.*

Nekdo, ki je bil obdolžen, da je opravljal, se opravičuje.

Dragi moj Jarnej!

Tvoje undanje pismo me je kaj užalilo. Očital si mi, da sem jaz zoper Tebe govoril. Vse sem premislil, pa se kar ne spominjam, da bi bil kdaj kje zoper Tebe kaj rekel in le mrvice drugače, kakor resnico govoril. Ne vem tedaj, kako more to biti, da si kaj takega mogel o meni slišati in verjeti. — Rada se imava že od mladih nog, in drug drugega ni nikoli žalil. Kako bi vender zdaj ravno jaz mogel Tebe žaliti! Le kak malovreden jezik je mogel ta nemir med naju nastaviti, da bi razdril najino lepo prijaznost. Verjemi mi, da sem v tej reči čisto nedolžen, in da sem vedno kakor sem bil

Tvoj

pravi in zvesti prijatelj

*V Radgoni . . .**Henrik Cvetko.*

Ako nas kdo kaj opominja, svarí ali nam kaj očita, moramo se časi izgovarjati ali opravičevati. Listi, v katerih se izgovarjamo ali opravičujemo, so izgovorni ali opravičevalni listi.

Opravičevalni listi ravnajo se po tem, ali smo krivi ali nekrivi tega, kar se nam očita.

Tù moramo

1. ako smo krivi, svojo krivico odkritosrčno spoznati, obžalovati in obljubiti, da se bomo poboljšali.

2. Ako nismo krivi, dokažimo, da smo nedolžni, in povejmo, da se nam težko zdi, ko se o nas slabo misli.

Piši prijatelju in se izgovarjaj, da mu nisi posojenih knjig kmalu poslal.

Izgovarjaj se prijatelju, ki mu nisi o pravem času dolga plačal.

Izgovarjaj se prijatelju, ki mu nisi naročenih reči preskrbel.

Gostač se hišniku izgovarja, da mu ni o pravem času stanarine plačal.

Izgovarjaj se prijatelju, ki mu nisi dolgo pisal.

Izgovarjaj se prijatelju, da si mu naročila prepozno opravil.

Nekdo se prijatelju opravičuje, da se pri odhodu ni pri njem poslovil.

10. V listih se komu kaj odgovarja, ali se mu odpisuje.

Brat mlajšemu bratu odgovarja na prvo pismo.

Ljubi Bogoslav!

Tvoj list me je prav zelo razveselil. Prav zadovoljen sem s Tvojim prvim spisom. Vidim, da že kaj misliš; kdor dobro misli, tudi kmalu dobro piše. Vsake reči se more človek učiti in vaditi, če hoče, da jo dobro zna. Tudi pri spisovanju je tako. Kdor rad bere, piše in se vadi, kmalu dobro piše.

Velikrat mi moraš pisati in mnogo pripovedovati, da se boš privadil dobro in gladko pisati. Pridnost je kos vsaki teži. — Bodi zdrav in vesel, in piši kmalu

svojemu

odkritosrčnemu bratu

V Kropi . . .

Jankotu.

Sestra odpisuje bratu.

Dragi brat!

Teško sem že pričakovala Tvojega lista. Bala sem se že, ker nisi precej pisal, da bi ljubeznjivim staršem ne delal večje žalosti.

Kakor si mi naročil, da bi pri starših za Te govorila in prosila, sem berž izpolnila Tvojo prošnjo, in sem vse poravnala, karkoli mi je bilo mogoče. Ravno na vrtu smo bili. Oče so na klopi v senci sedeli, mati so bili zraven njih, in jaz sem cvetice v venček zbirala. Tukaj sem jim povedala Tvojo prošnjo in jih prosila, da bi ti odpustili. Precej so hoteli Tvoje pismice videti, in ko sem jim ga pokazala, so rekli, da Ti odpusté in razžaljenje pozabijo, ako bo-deš le zanaprej dober in priden, kakor jim obetaš.

Ljubi brat! neizrečeno me je veselilo, ko sem slišala mile zanesljive besede ljubih staršev. Bodi potolažen in brez skrbi; ljubim staršem pa nemudoma piši, in se jim zahvali za toliko ljubezen. Zdaj pa se obnašaj tako, da te bodo starši radi imeli, in da bodeš moj ljubi brat, kakor sem tudi jaz

Tvoja

zvesta sestra

V Ločniku . . .

Rezika.

Prijatelj odpisuje prijatelju, ki ga je na veselico povabil.

Ljubi prijatelj!

Tvoj prijazni list sem veselo vzprijel. Prepričan sem, da me imaš iz srca rad. Rad bodem v nedeljo k Tebi prišel, ker sem vselej vesel v Tvoji blagi to-varšiji; čas pri Tebi mi vselej prezgodaj mine. — Tukaj Ti pošiljam pletenico naših zgodnjih češenj.

Prosim, vzemi jih v znamenje najinega zvestega prijateljstva. Bodi zdrav in vesel!

Tvoj

zvesti prijatelj
Marko.

V Češnjicah . . .

Prijatelj odgovarja prijatelju, ki ga je vprašal, ali bi zemljišče kupil, ali ne.

Dragi prijatelj!

Pisal si mi in me vprašal zavoljo zemljišča, ki je v naši vasi na prodaj. Vse, kar vem o njem, Ti rad povem.

Zemljišče je na lepem rodovitnem kraju in največ vse skupaj okoli hiše, ki stoji na hribci. Njiv je osem precej velikih, na katere se kakih dvajset hektolitrov poseje. Travnikov je pet. Trije so pri vodi, dva sta pa v bregu. Gozdnih delov je tudi pet, kateri so pa že precej posekani; sim ter tje so pa vender tudi z mladim lesom že gosto zaraščeni. Zelo bi Ti privoščil to zemljišče, zato ker je tako malokdaj na prodaj. Pridi kmalu sim, in sam ga poglej! Z Bogom!

Tvoj

odkritosrčni prijatelj
Janez Orehar.

Na Brezovici . . .

Kadar se v listu kaj odgovarja ali odpisuje, je to odpis ali pismeni odgovor.

Odgovarja ali odpisuje se natanko po tem, kakor kdo vpraša.

Odgovarjaj prijatelju, ki te vpraša, katere knjige bi bral!

Odgovarjaj prijatelju, ki te vpraša, katere poučne povesti bi bral!

Odgovarjaj prijatelju, ki te vpraša, katerih naukov bi se zraven zapovedanih še učil!

Odgovarjaj prijatelju, ki te vpraša, kam bi o šolskih praznicah popotoval.

Odgovarjaj prijatelju, ki te vpraša, kam in h komu bi se šel rokodelstva učiti.

Sadjerejec odgovarja, katera drevesca naj bi sadil in cepil na vrtu.

Skušen kmet odgovarja kmetu, kaj naj bi sejal na svoje njive.

Živinorejec odgovarja kmetu, kje bi se kupilo kaj dobre živine.

Deklica odgovarja deklici, kako se cvetice sejejo.

Deklica odgovarja deklici, kako se šiva na šivalni mašini ali na šivalnici.

III. Razni listi.

Učenec prijatelju zastavlja uganke.

Mili prijatelj!

Naš gospod učitelj so nam unikat obljubili, da nam bodo več ugank povedali, če bodemo pri nauku pazljivi. Danes po nauku so nam jih povedali.

Vem, da jih bodeš tudi Ti rad zvedel. Dam Ti jih. Take-le so:

1. V kateri šoli ne berejo in ne pišejo, in v kateri se ne izprašuje in ne odgovarja?

2. Katera ura nima koles in ne mahala?

3. Čegôve škarje nimajo klinje?

4. Čegôva hiša nima oken in tudi ne strehe?

5. Kateri zvonček ne poje, pa ga imamo vsi radi?

6. Katera miš ima dve nogi?

7. Kakšen ključ ne odpre nobenih vrat?

8. Kateri igralec nič ne zaigra?

9. Kateri hlapec ne služi plačila?

10. Imamo pri hiši reč, ki vedno gre in kaže, pa nima nog in ne rok.

11. Imamo hišico. V nji sedí dva in trideset delavcev; veseli so in čvrsti, sedé vsi lepo v vrsti, se

ne premikajo, pa vender hodijo gori in doli, in večkrat prav pridno delajo. V sredi med njimi je gospod v rudeči obleki.

12. Imamo drevo, katero ima dve večji veji in vsaka veja pet malih vejic, in kar je na svetu najdrajšega in lepšega, je sad teh vej.

13. Poznam deklico, ki je naj pred bela kakor sneg, potem zelena kakor trava, potem pa rudeča kakor kri.

14. S pomladi te veselim, poletu te hladim, jeseni te živim, po zimi te gorkim.

15. Pri delu na polji sem neugnana; sim in tje se mečem, pa nikoli ne sečem.

16. Imam glavo in štiri noge; vender če se me dotakneš, sem brez glave in nog, in če me primeš, me kmalu spustiš.

17. Kjer je solnce, luč gorí, tam ta žena le živí; s tabo vedno se pomika; časi je mala, časi velika.

18. V peči le sem prav domá; jem naj raji le drvá; če te poljubim, te bolí; če uidem, vse vkup letí; voda me umorí.

19. Prav večkrat hodim jaz na pot, pa vender sem domá v kot'.

20. Huda z mano se godí, močne me drvé pestí; v razbeljeni peči me pekó; za me tudi molijo.

21. Žgè in peče, a ogenj ni; bôde, a igla ni.

22. Lase ima, a glave nima.

23. Kdo stoji z glavo na eni nogi?

24. Kdo vse sliši, pa nič ne govori?

Ljubi moj! uganjaj te uganke, in spominjaj se

svojega prijatelja

V Železnikih . . . *Ljudevika.*

Prijatelj učencu pošilja odgonetke zastavljenim ugankam.

Dragi Ljudevik!

Tvoj prijazni list z ugankami me je zeló razveselil. Nisem popred miroval, da sem jih uganil.

Pošiljam Ti tedaj odgonetke teh ugank, da bodeš videl, če so prav. Te-le so:

1. V drevesni šoli. 2. Solnčna ura. 3. Rakove. 4. Polževa. 5. Cvetica zvonček. 6. Slepa miš (pri igri). 7. Ključ za uro. 8. Igralec pri glasoviru ali orglah. 9. Hlapec za izuvanje. 10. Ura. 11. Usta, zobje in jezik. 12. Roke in prsti. 13. Češnja. 14. Drevo. 15. Brana. 16. Jež. 17. Senca. 18. Ogenj. 19. Polž. 20. Kruh (péka). 21. Kopriva. 22. Turšica ali koruza. 23. Zelnata glava. 24. Ušesi.

Menim, da sem jih prav uganil. Prosim, večkrat mi še pošlji kaj takega mičnega blagá. Vsaka vrstica od Tebe je draga

Tvojemu

prijatelju

V Selcih . . .

B l a ž u.

*Brat priporoča svojega brata vojaka nekemu znancu
v Gradci.*

Častiti gospod!

Človek, ki Vam prinese ta list, je moj naj mlajši brat. Prišel je k vojakom v Gradec.

Veselo se spominjam zlatega časa, ko sem se pri Vas rokodelstva učil. Imeli ste me kakor svojega lastnega sina, in ste mi veliko dobrega storili. Pre-drznem se tedaj, da Vam pišem te vrstice, in Vas prav lepo prosim, da bi mojemu bratu dovolili katerikrat k Vam priti, in da bi mu kaj svetovali ali sploh kaj pomagali v njegovem težavnem stanu. Za vsako naj manjšo dobroto, ki jo bodete storili mojemu bratu, bodem Vam zeló hvaležen, in Vam bodem to tudi v dejanji kazal, kadarkoli bodem mogel.

Prav lepo se Vam priporočam, in sem vedno

Vam

udani in hvaležni služabnik

V Vipavi . . .

Alojzi Bučar.

Mizar priporoča svojega rokodelskega učenca drugemu mizarju.

Častiti gospod!

Deček s tem listom je moj učenec, in bi se rad še drugod mizarstva učil. Prav ubogljiv, marljiv, postrežljiv in kroták deček je, zato rej Vam ga priporočam, da bi ga v uk vzprijeli. In ravno zato, ker mislim, da je še ves pošten, prosim, da bi ga varovali zapeljivih pomočnikov in spridenih učencev. Rad bi videl, da bi bil ta moj učenec tudi v Vaši hiši srečen, ter čast in veselje Vam in svojim staršem.

Ako bi mogel jaz Vam kaj postreči, bi me zelo veselilo. S poštovanjem

Vam

udani sodelavec

V Višnji gori . . .

Anton Doleneč.

Prijatelj, ki gre na vojsko, se pri prijatelju poslovuje.

Predragi prijatelj!

Nisem mislil, da se bodem od svoje mile domovine in od svojih preljubih prijateljev in znancev tako kmalu mogel ločiti. Pred tremi dnevi sem dobil od gosposke povabilo, da moram nemudoma iti k vojaščini. Jutri moram oditi. Nimam tedaj časa, da bi se mogel z besedo pri Tebi, ljubi moj, posloviti. Imej tedaj spisano poslovilo za dobro!

Zahvaljujem se Ti, da si mi bil vedno tako dober prijatelj, in da si mi toliko dobrega storil. Prosim Te, ne pozabi me! spominjaj se me večkrat! Koder koli bodem hodil, bodem tudi jaz vedno na Tebe mislil, in ti bodem pisal, kadar bodem kaj posebnega vedel. Tudi Ti mi večkrat piši! V duhu Te objamem! Z Bogom!

Tvoj

zvesti prijatelj

Na Ježici . . .

Miha Milošič.

Prijatelj prijatelju prijaznost zagotavlja.

Prisrčni prijatelj!

Ko sva se ločila, obetala sva si, da bodeva vedno prijatelja in da drug drugega nikoli ne bodeva pozabila. Zdaj v tujem kraji še le spoznam, kako dober pa redke je pravi prijatelj. Imenuje se sicer marsikdo prijatelja, toda, če je treba prijateljstvo v dejanji pokazati in komu kaj dobrega storiti, takrat pa se ogiba. Mi dva sva že od mladih nog v vseh okoliščinah bila drug z drugim in pomagala drug drugemu. Kaj ne, da bodeva tudi za naprej v sreči in nesreči vedno prava prijatelja? Jaz bodem neprenehoma

	Tvoj	zvesti prijatelj
<i>V Ljutomeru . . .</i>		<i>Matej Zemljič.</i>

Oče svojemu sinu.

Ljubi moj sin!

Rekel si, da bi rad imel od mene kako pismo v spomin. Dragi moj! ne vem Ti boljšega v spomin zapisati, kakor zlate besede, ki jih je nekdanj pobožni oče Tobija govoril svojemu sinu. Vtisni si jih v srce, in ravnaj se po njih. Moj nauk so! Zapišem ti jih: „Moj sin, poslušaj besede mojih ust, in vtisni jih trdno v svoje srce! Kadar bode Bog mojo dušo vzel, pokoplji moje telo, in spoštuj svojo mater vse dni njenega življenja. Vedno imej Boga v spominu, in varuj se, da kdaj v greh ne privoliš, in da v nemar ne puščaš zapoved Gospoda, našega Boga. — Kar nočeš, da bi kdo drugi tebi storil, glej, da ti nikdar drugemu ne storiš. — Išči vselej svéta pri modrem. Vsak čas hvali Boga, in prosi ga, da vodi tvoja pota, in da vsi tvoji sklepi v njem ostanejo.“ (4. bukv.) Bog te blagoslovi po

	tvojem	skrbnem očetu
<i>V Zgošah . . .</i>		<i>Matiju.</i>

P o u č i l o .

List ali pismo je pogovor s človekom, ki ni pričujoč. Kdor pismo piše, mora misliti, da se resnično pogovarja s tistim, ki mu piše. List ali pismo je tedaj namestnik ustnega govora ali žive besede.

Ako se listom odpisuje ali odgovarja, ali če si dve ali več oseb druga drugi pišejo, je med njimi dopisovanje (korespondencija).

Ker se list piše posebej komu ali kaki določni osebi, mora se tedaj vediti, v kateri osebni zvezi so ti, kateri si dopisujejo, to je, pisavec (adresant) in ta, ki list vzprijme ali v zprijemnik lista (adresat).

Kdor tedaj list ali pismo piše, ravnati se mora po posebnih pravilih.

Paziti je, kako naj se list piše ali kako naj se pisavec v njem izražuje, kako naj vreduje in vrstí misli in kakšen naj bode list po vnanji obliki.

Ako se komu kaj malega naznanja, piše se na dopisnico (korespondenckarte).

1. Pisava ali slog v listih.

Pisati se mora tako, kakor se govori in občuje v pošteni družbi. List naj bode tak, da ga sme vsak pošten človek brati.

Piše naj se mirno, previdno, razborno, skrbno in marljivo. Po tem, kako je list pisan, sodi se o pisavčevem umu, o njegovi omikanosti in o njegovem mišljenji. Večkrat se je že prigodilo, da se je zaradi kakega dvozmislenega izraza v listu prijateljstvo popolnoma razdrlo.

Pisati se mora razumljivo in določno tako, da se naravnost vé, kaj kdo piše. Prizadjati se mora tudi, da se piše prav, to je, pravilno po slovnici in pravoписu, da ni kaj dvoumno.

Pisati se mora spodobno, prijateljem in znancem drugače, kakor tujim in neznanim osebam, kaj žalostnega drugače, kakor kaj veselega i. t. d.

Pisati se mora tudi vselej uljudno, to je, da se iz lista vidi, da spoštujemo in imamo v čisli človeka, katerem pišemo. Posebno se mora vikšim spoštljivo pisati.

2. Vnanja oblika listov.

K vnani obliki lista šteje se vse, kako se to, kar se piše, razporedi, kako se po vnanje piše, na kakšen papir se piše, kakšen je zavitek z nadpisom, in kako se list zloži in zapečati.

Vsak popolni list ima: ogovor ali naslov, vvod, govor ali razgovor, sklep in podpis.

Z ogovorom ali z naslovom ogovorimo ali počastimo tega, komur pišemo. Prijatelje in znance navadno ogovarjamo in pravimo: ljubi, dragi, preljubi, predragi, mili, prisrčni spoštovani, mnogocenjeni prijatelj i. t. d.

Drugače se ogovarjajo tuje osebe; pridevati se jim morajo spodobni naslovi.*)

Ogovor zapiše se bolj pod vrhom v listu. Vikši ko je ta, komur pišemo, toliko več prostora se pustí med ogovorom in med prvimi vrsticami lista.

Začénja se list različno, pri prijateljih in znancih naravnost brez ovinkov; pri tújih osebah pa se list začénja z raznimi vvodi, recimo tako-le:

Veseli me, da Vam naznanjam i. t. d.

Prosim, odpustite mi, da Vam pišem i. t. d.

Imam čast, da Vam naznanjam i. t. d.

Dovolite, velecenjeni gospod, da Vas nadlegujem in nekaj prosim i. t. d.

Vaša obče znana prijaznost in dobrotljivost daje mi srce, da se v stiski k Vam zatekam i. t. d.

Nadejaje se, da Vam ustrezem, naznanjam Vam i. t. d.

Veseli me, da Vam morem ugodno odgovarjati na Vaš cenjeni list i. t. d.

Govor ali razgovor je v listu poglobitna stvar. Misli se morajo poredoma vrstiti, in pisati se mora razločno in določno.

Sklepa se list navadno tako, da se poglobitna reč, o kateri se piše, še enkrat kratko povzame, ali

* Glej zádad naslove!

se na zadnje še kaj prosi, ali se izreka kaka želja, kako upanje, povabilo i. t. d., ali pa se zagotavlja, da pisavec ostaja prijazen, udan in da spoštuje tega, komur piše. Listi znancem in prijateljem dovršujejo se navadno tako, kakor se navadno poslovljata prijatelja, ki gresta vsak-sebi; listi tujim osebam pa se končavajo z raznimi uljudnimi slovitvami, recimo tako-le:

Z največim spoštovanjem podpisujem se i. t. d.

Imam čast, da se z globokim spoštovanjem imenujem Vaše blagorodnosti i. t. d.

Ponižno se priporočam Vaši blagi dobroti, in sem z največim spoštovanjem i. t. d.

S posebnim spoštovanjem podpisuje se i. t. d.

Z odkritosrčnim spoštovanjem imenujem se i. t. d.

Bodite prepričani, da Vas stanovitno spoštujem, in sem vedno Vam udani i. t. d.

Z velikim čislanjem i. t. d.

Z vsem spoštovanjem i. t. d.

Z odličnim spoštovanjem i. t. d.

Podpis ima zraven imena pisavčevega navadno tudi še kak uljudni pridevek, recimo: Tvoj zvesti, pravi, odkritosrčni prijatelj, — Vam udani, voljni, pokorni, najhvaležniši sluga, služabnik i. t. d. Vikša ko je oseba, ki ji pišemo, toliko več se pušča prostora med zadnjo vrsto lista in med podpisom.

Podpisu nasproti zapiše se kraj, dan, mesec in leto. V listu prijateljem in znancem postavi se kraj, dan mesec in leto tudi pod vrh nad ogovorom.

Pisati se mora z dobrim črnilom in razločno, da se lahko bere. Črke in besede se ne smejo zamazovati ali izbrisovati.

Papir za list mora biti lepo bel, obrezan, tenak, pa tudi ne tak, da bi črnilo puščal. Znancem in prijateljem pišemo na osmérko, sicer pa tudi na četvorko, in se pušča zgoraj in spodaj, tako tudi na levi strani primeren prazen prostor. Za liste ali pisma na višje (plemenite) osebe in za vloge na gosposke jemlje se cela pola.

Listi se navadno zavijajo v zavitke (kouverte), kateri se ravnajo po večji ali manjši listovi obliki.

Listi se pečatijo s pečatnim voskom, z oblati, ali s pečatno znamko.

Listi vikšim osebam pečatijo se z rudečim pečatnim voskom. Kadar se naznanja smrt ali če žaljuči piše, pečati se s črnim voskom.

Posebno providno se morajo pečatiti listi, v katerih se denarji pošiljajo. O tem je treba vedeti posebnih ukazov in se po njih ravnati. Navadno pa se denar pošilja po poštnih nakaznicah.

V nadpis se postavi imé, priimek, in če je treba, tudi hišno ali domače imé in stanovišče vzprijemnikovo; večkrat, posebno, če se komu vikšemu piše, mora se pristaviti tudi stan, dostojnost, poklic in delo, s komer se bavi in sicer s primernim pridevnikom. Nadpis je treba prav pazljivo in razločno pisati, da se lahko bere, ker sicer list ne pride do namenjenega kraja. Časi je treba, da se kraju pristavi tudi imé v kakem drugem jeziku, če gre list v daljni kraj, ali če je krajevno imé različno od slovenskega.

Nadpisi se, recimo, tako-le delajo :

<p>Gospod Anton Robič, posestnik</p> <p>v</p> <p>Gorici. V Dolgih ulicah, h. št. 50, v I. nadstropji.</p>	<p>Znamka.</p>
---	----------------

<p>Gospod Miha Traven, zlatar</p> <p>v</p> <p>Ljubljani. Preširnov trg, h. št. 22.</p>	<p>Znamka.</p>
--	----------------

Prečastiti

gospod **Urban Poličar,**

župnik

v

Mošnjah.Bližnja pošta Radovljica
na Gorenjskem.

Znamka.

Častiti

gospod **Simon Maček,**

učitelj

v

Kropi

na Gorenjskem.

Znamka.

Blagorodni

gospod **dr. Anton Vehar,**

c. k. nadzdravnik pri 73. pešpolku

v

Mariboru.

(Marburg.)

Znamka.

Velečastiti

gospod **Peregrin Smukavec,**

trgovec

na

Vrhniki.

(Oberlaibach.)

V listu so 3 desetaki, t. j. 30 gold.

" je 5 petakov " 25 "

vkup 55 gold.

Gospod Ivan Mazuranič,

trgovec

v

Vloženo v bankoveih:

3	po	10	gold.	30	gold.
10	"	5	"	50	"
			vkup	80	gold.

Zagreb.

Na Jelačićevem trgu,
h. št. 18.

Gospod Anton Puščavec,

pravnik na vseučelišči

v

P r a g i.

V Širokih ulicah, h. št. 18. — II.

Znamka.

Veledenjena

Priporočeno
(rekomandirano).

gospá **Franja Robar-jeva,**

posestnica

v

Kopru.

(Capodistria.)

Dopisnica.

Gospod Vladislav Markovič,

kr. javni bilježnik

v

Varaždinu.

Znamka.

N a s l o v i,

kakor se rabijo v listih za ogovor, v razgovoru ali v govoru samem, pri podpisu in na zavitku za nadpis, so taki-le:

Njegovemu Veličanstvu, cesarju Avstrijskemu pravimo:

v o g o v o r u: Presvetli cesar! Vaše cesarsko in kraljevsko apostolsko Veličanstvo! Premilostivi cesar in gospod!

v g o v o r u: Vaše cesarsko Veličanstvo;

v p o d p i s u: Vašemu cesarskemu Veličanstvu prepokorni, najponižniši, najudaniši, podložnik;

v n a d p i s u: Njegovemu cesarskemu in kraljevskemu Veličanstvu (imé), cesarju Avstrijskemu, kralju ogerskemu, češkemu i. t. d.*)

Njenemu Veličanstvu, cesarici Avstrijski pravimo:

v o g o v o r u: Vaše cesarsko in kraljevsko Veličanstvo! Presvetla gospá!

v g o v o r u: Vaše Veličanstvo;

v p o d p i s u: Prepokorni, najponižniši;

v n a d p i s u: Njenemu cesarskemu in kraljevskemu Veličanstvu, presvetli gospé (imé), cesarici Avstrijski.

Nadvojvodom in nadvojvodinjam Avstrijskim pravimo:

v o g o v o r u: Vaša cesarska Visokost! Presvetli gospod nadvojvoda! Presvetla gospá nadvojvodinja!

(Gospém iz vladajočih rodovin se daje naslov „gospá“, če tudi niso omožene.)

* Namesto 3*sklona (dajalnika) rabi se v nadpisih navadno že le 1 sklon (imenovalnik) zato, da se imé ne izpreminja.

- v govoru: Vaša cesarska Visokost;
- v podpisu: Preponižni, preponižno podpisani;
- v nadpisu: Njegovi cesarski Visokosti, presvetlemu gospodu nadvojvodu (imé), kraljevskemu princu ogerskemu in češkemu i. t. d. Njeni cesarski Visokosti, presvetli gospé nadvojvodinji (imé), kraljevski princezi i. t. d.

Knezom in kneginjam pravimo:

- v govoru: Vaša Svetlost! Milostivi knez in gospod! Vaša Svetlost! Milostiva gospá kneginja!
- v govoru: Vaša Svetlost;
- v podpisu: Najponižniši služabnik, preponižno podpisani;
- v nadpisu: Njegovi (Njeni) Svetlosti, gospodu (gospé) (imé) knezu (kneginji).

Grofom in grofinjam pravimo

- v govoru: Visokorodni gospod grof! Milostivi gospod! Visokorodna gospá grofinja! Milostiva gospá!
- v govoru: Vaše Visokorodje;
- v podpisu: Ponižni, pokorni služabnik;
- v nadpisu: Visokorodnemu gospodu, Visokorodni gospé grofinji (imé).

Baronom in baronicam pravimo:

- v govoru: Preblagorodni gospod baron! Preblagorodna gospá baronica!
- v govoru: Vaše Preblagorodje, Vaša Milost;
- v podpisu: ponižni služabnik;
- v nadpisu: Preblagorodnemu gospodu baronu, Preblagorodni gospé baronici i. t. d.

Vitezom in sploh plemičem, potem vikšim uradnikom in častnikom pravimo:

- v govoru: Preblagorodni gospod!

- v govoru: Vi, preblagorodni gospod;
 v podpisu: pokorni, najudaniši;
 v nadpisu: Preblagorodnemu gospodu vitezu (plemiču) i. t. d.

Ljudem, ki niso plemenitega rodú, pravimo:

- v o govoru: Blagorodni gospod, Mnogospoštovani gospod! Velecenjeni gospod! Častiti gospod! i. t. d.
 v govoru: Vi, blagorodni, mnogospoštovani gospod;
 v podpisu: Udani, ponižno udani, pohlevni služabnik;
 v nadpisu: Blagorodnemu gospodu (imé in stan), Mnogospoštovanemu gospodu, Velecenjenemu gospodu, Častitemu gospodu i. t. d.

Tajnim svetovalcem in ministrom pravimo: „Vaša prevzvišenost!“ „Vaša ekselencija!“ *Papežu pravimo:* „Sveti oče!“ „Vaša Svetost!“ *Kardinalom pravimo:* „Vaša Eminencija!“ *Knezu nadškofu pravimo:* „Vaša kneževska Milost!“ *Knezoškofom pravimo:* „Vaša knezoškofovska Milost!“ *Škofom pravimo:* „Škofovska Milost!“ *Drugim duhovnim gospodom sploh pravimo:* Prečastiti gospod, Visokočastiti gospod! Prečastni gospod! (prošt, kanonik, korar, dekan, župnik, duhovni oskrbnik, pomočnik, duhovni oče i. t. d.)

Vloge javnim uradom imajo naslov „visok“, „preslaven“ in „slaven“: Visoko c. k. ministerstvo! Preslavni državni zbor! Preslavni deželni zbor! Preslavno c. k. deželno predsedništvo! Preslavna c. k. deželna vlada! Preslavni c. k. deželni učilniški svèt! Slavno c. k. deželno sodišče! Slavni deželni odbor! Slavno c. k. okrajno glavarstvo! Slavno c. k. okrajno sodišče! Slavni srenjski odbor! Slavni c. k. okrajni učilniški svèt! Slavni krájevni učilniški svèt! Slavno ravnateljstvo! Prečastito škofijstvo i. t. d.

Tretji del.

Opravični listi in spisi.

I. Opravični listi.

1. Naročilni listi ali naročbenice.

Prodajáč si naroča svinčnikov.

Gospod *France Kos*, trgovec v Zagrebu.

Pri Zidanem mostu . . .

Prosim, nemudoma mi pošljite:

60 zvezkov navadnih svinčnikov,

20 zvezkov s št. 5 v črnem lesu,

25 zvezkov s št. 5 v rudečem lesu,

25 zvezkov s št. 4 v črnem lesu.

Kadar dobim blagó, pošljem precej denar.

Z Bogom!

Marka Srakar,
prodajáč.

Posestnik si pri kolarji naroča nov voz.

Spoštovani kolar *Jernej Jež* v Bolci.

V Dolini . . .

Jaz bi do sv. Jakopa t. l. rad imel nov voz ali kola, težka za dva vola, in želim, da bi jih dobil že okovana. Prosim Vas, povejte mi, če jih morete narediti do imenovanega časa, in koliko da bi stalo to delo.

Zdravi!

Janez Čebular,
posestnik.

Kadar hoče kdo od koga kupiti ali sploh dobiti kako reč ali blago, si mora to pri njem naročiti. List, v katerem si kdo pri kom kaj naroča, imenuje se naročilni list ali naročbenica.

V naročilni list je treba natanko zapisati:

1. kakšnega blaga ali reči, in koliko od tega hoče kdo dobiti. Številke in vse, kar se piše, pa mora biti prav določno pisano, da se ne pripetí kaka zmota.

2. Pové naj se, kdaj in kam naj se pošlje, ali kdo bo prevzel naročeno reč.

3. Določi naj se, kdaj in kako se bo naročena reč ali blago plačevalo.

4. Opuščajo se navadno uljudni ogovori; in namesto teh se zgoraj v pismu postavi nadpis tega, komur se piše, zraven pa tudi precej kraj, dan, mesec in leto.

Namesto ogovora postavi se navadno nadpis vzprijemnikov. Kraj, dan, mesec in leto se namreč navadno zapisuje na desno stran zgoraj v listu.

Črevljar si pri usnarji naroča različnega usnija.

Kmetovalec si pri vrtniku naroča mladik v cepljenje.

Gostilničar pri mesarji naroča mesá in klobas.

Krojač naroča pri trgovci raznega blaga.

Pekár naroča pri mlinarji moke.

Mizar pri žagarji naroča jelovih desk.

Gostilničar naroča pri vinógradniku vina.

Hišnik naroča pri lončarji novo peč.

Gospodinja si naroča pri trgovci šivalnico ali šivalni stroj.

2. Ponudni listi ali ponudnice.

Tesár se županu ponuja, da bi delal nov most.

Spoštovani oče župan!

Zvedel sem, da bodete pri vas delali nov most čez Krko, in da ste Vi pooblaščeni, da jemljete delavce za to delo. Ker sem jaz že v več krajih delal večje in manjše mostove, in menim, da so srenje po-

vsod zadovoljne z mojim delom, se tudi Vam, blagi oče župan, ponujam za to delo, in prosim, da bi ga meni izročili. Obetam Vam, da si bodem vse prizadjal, da Vam postavim dobro delo in Vam popolnoma ustrežem. V tem Vas uvršča

Vam ponižno udani

Na Zgornji Beli . . .

Valentin Sirar,
tesarski mojster.

Hlapec se gostilničarju ponuja v službo.

Spoštovani gospod gostilničar!

Slišal sem, da bo Vaš dosedanji hišni hlapec šel v mesto služiti, in da Vi zdaj iščete drugega hlapca. Jaz sem že služil po več gostilnicah, kakor kažejo spričala, ki jih vidite tukaj pri pismu. Veselilo bi me, ako bi me v službo vzeli. Obetam Vam, da bi Vam zvesto služil. S spoštovanjem sem

Vam udani služabnik

V Sežani . . .

Anton Gradovec,
hišni hlapec pri Voljbenku.

Nekdo ponuja drva na prodaj.

Častiti gospod!

Pretečeno nedeljo ste bili pri nas, in ste popraševali po drvih, da bi jih kupili za pivovárno. Ker takrat mene ni bilo domá, Vam ponujam tukaj iz svojega gozda mehkih drv, ki mi jih je po zimi sneg polomil, in ki so že naj več razsekane in za naprodaj pripravljene. Ako Vam je drago, pridite jih sami pogledat, ali pa pišite, da jaz k Vam pridem, da se razgovariva zaradi cene in še drugo, kar je treba. Verjemite mi, da so to dobra drva, taka, kakoršnih ravno potrebujete. Zadovoljni bodete s kupčijo, ki Vam jo ponuja

Vam udani

V Podgorjah . . .

Gregor Dimec,
po domače Gorjanec.

List, v katerem kdo komu ponuja kako službo ali blago, je ponudni list ali ponudnica. Taki listi se morajo prav varno pisati, da si kdo z njimi več ne pokvari, kakor koristi.

Pisati se morajo:

1. pošteno, to je, da se ne obeta več, kakor kdo more storiti, in da se nihče ne žali.

2. Naj bolje se priporoča s tem, da se kaže na dela in službe, ki jih je že kdo storil in opravljal, in na utrjena spričala.

Mizar se srenji ponuja, da bi v novo šolo narejal mizar-ska dela.

Izučen vrtnik se ponuja v grajščino za vrtnika.

Sadjerejec posestniku ponuja drevesa iz svoje velike drevesnice.

Kmetovalec ponuja pšenico na prodaj.

Prodajáč ponuja svoje drobno blagó.

3. Okrožna naznanila.

Trgovec naznanja, da je napravil trgovino s črevlji.

V Ljubljani . . .

Gospodu Mihu Vraničarju v Kranji.

Naznanjam Vam, da sem v Ljubljani na mestnem trgu napravil in ravno odprl trgovino s črevlji, ter Vas uljudno vabim in prosim, da bi me počastili tako, da bi obilno črevljarskega blaga pri meni naročevali in kupovali. Zagotovljam, da bodem vsakoršna naročila ceno in pošteno izvrševal.

Priporočaje se Vašim blagovoljnim naročilom sem s posebnim spoštovanjem

Vam

udani

Matjaž Kukovec.

List, v katerem kdo komu kako podjéetje naznanja, in se z ravno tem listom mnogim priporoča, je o k r ó ž n o naznanilo ali okróžnica.

Okrožnice pišejo se enako ponudnicam.

Trgovec naznanja svojo prodajalnico s platnarijo.

Pivovárnar naznanja, da varí pivo, in jo priporoča.

Pekár naznanja, da je odprl novo pekárnico.

Mlinar naznanja, da je napravil nov málin, v katerem mélje vsakovrstno žito i. t. d.

4. Izgovorni listi ali izgovornice.

Mizar se izgovarja, da naročenega dela ni o pravem času dovršil.

Blagorodni gospod!

Pišiljam Vam naročeno pohišno orodje, namreč: dve mizi, štiri stole, omaro in posteljnjak. Prosim, ne bodite hudi, da Vam vsega tega nisem poslal do Velike noči, kakor sem obljubil. Hotel sem te reči narediti iz suhega gorenjskega lesa, katerega sem si še vlani naročil; pa dolga in huda zima je bila kriva, da sem ga pozneje dobil. Tedaj nisem sam kriv, da Vam nisem o pravem časi postregel. Prosim torej, blagorodni gospod, odpustite mi to zamudo; zagotavljam Vam, da bom vprihodnjič natanko dovrševal, kakor mi bode te naročiti blagovolili.

Z odličnim spoštovanjem sem

Vašega blagorodja

ponižni služabnik

Na Črnučah . . .

Josip Čebulj,

mizar.

Črevljar se izgovarja, da je gospé pretesne črevlje naredil.

Častita gospá!

Prav zeló me je srce zbolelo, ko sem slišal, da niste zadovoljni s črevlji, katere sem Vam včeraj

poslal. Ako so čižmi, kakor častita gospá omenjate, pretesni, sem se morda pri meri zmotil. Rad jih vzajem tedaj nazaj in naredim druge, Vam po godu, da mi, blaga gospá, še dalje zaupate in pri meni delo naročujete, ker vselej sem pripravljen, in si bodem tudi prizadeval, da Vas s svojim delom popolnoma zadovoljim.

Priporočaje se Vam, častita gospá, sem z vsem spoštovanjem

Vam

udani služabnik

V Slivji . . .

Jan Smola,
črevljár.

Opravični izgovorni listi ali izgovornice pišejo se tako, kakor sploh izgovorni ali opravičevalni listi. Izgovarja naj se vselej z resničnimi in verjetnimi razlogi.

Opravični listi naj bodo sploh določni in razločni. Pišejo se navadno na pol pole v četvorki.

Trgovec se izgovarja, da je kupcu slabo blago poslal.

Krúšnar ali bránjevec se izgovarja, da ni mogel poslati naročenega ovôčja ali sádja.

Mlinar se izgovarja, da ni o pravem času žita zmlél.

Lončar se izgovarja, da je naročeno lončeno peč skázil.

Drvar se meščanu izgovarja, da mu ni o pravem času drv pripravil.

Perica se izgovarja, da ni perila dovolj belo oprala.

Švelja se izgovarja, da naročenih srajc ni o pravem času naredila.

II. Prošnje ali prosbenice.

Učenec v prvem gimnazijalnem razredu prosi za oprostilo od učnine.

(Znotraj.)

Preslavni c. k. deželni učilniški svèt !

Ponižno podpisani je učenec prvega razreda c. k. višje gimnazije v Ljubljani, in prosi, da bi ga preslavni c. k. deželni učilniški

svèt blagovolil oprostiti od učnine, ter svojo ponižno prošnjo podpira s sledečimi razlogi:

A Spričalo, ki je s črko A zaznamovano in priloženo, kaže, da se je prvo polovico tekočega šolskega leta marljivo učil in popolnoma lepo védel.

Je, sin ubogih staršev, kateri mu komaj utrpé preskrbovati najpotrebniše reči za življenje. Tako kaže tudi priloženi ubožni list B.

B Obeta, da bode te velike dobrote vedno vreden ostal tako, da bode vse svoje dolžnosti zvesto izpolnjeval in se neprenehoma lepo obnašal in marljivo učil.

V Ljubljani . . .

Ivan Poljak.

(Zunaj.)

Preslavni c. k. deželni učilniški svèt

v

Ljubljani.

Ivan Poljak,
učenec 1. gimn. razreda
v Ljubljani,

prosi

za oprostilo od učnine.

(Z 2 prilogama.)

Sin prosi, da bi mu gosposka izročila volilo, ki ga ima po svojem očetu.

(Znotraj.)

Slavno c. k. sodišče!

Jurij Leskovec iz Poljan spodobno prosi, da bi se mu izročil sporoček ali volilo, katero so mu ga volili ranjki oče v poslednjem sporočilu v 16. dan grudna

1878. l., in ki znaša 500 gld. Svojo ponižno prošnjo podpira s sledečimi razlogi:

- A Je, kakor kaže krstni list A, dopolnil 24. leto. Je vse storil, kar mu je bilo zaradi tega po očetovem poslednjem sporočilu storiti naloženo. Da je tako, to se vidi iz priloženega pisma B.
- B Bi rad nekaj zemljišča kupil in na svoje delati začel.

V Poljanah . . .

Jurij Leskovec.

(Zunaj.)

Slavno c. k. sodišče

v

L o k l.

Jurij Leskovec
iz Poljan, v hiši št. 65.

prosi,

da bi se mu izročilo volilo, katero ima po svojem očetu.

S prilogama A in B.

Nekdo prosi, da bi se mu dovolilo narediti pri vodi Bistrici nov mlin.

(Znotraj.)

Slavno c. k. okrajno glavarstvo!

France Jenko, kmet v Kamenjah, ponižno prosi, da bi se mu na njegovem zemljišči pri vodi Bistrici v Bohinji dovolilo, nov mlin narediti, in podpira svojo prošnjo s sledečimi razlogi:

Ni v tem kraji celo uro okoli in okoli nobenega mlina.

Je voda Bistrica dosti velika in prav pripravna za to.

Prosilec je mlinarskega dela dobro vajen, ker je že, kakor kaže priloženo spričalo s /., več let v mlinu delal.

Prizadeval si bode, da bode ljudem dobro in zvesto stregel.

V Kamenjah . . .

France Jenko.

(Zunaj.)

Slavno c. k. okrajno glavarstvo

v

Rádovljol.

France Jenko,

kmet v Kamenjah, h. št. 24.

prosi,

da bi se mu dovolilo pri vodi Bistrici nov mlin narediti.

S prilogo ./.

Učenec prosi, da bi se mu ustanovnina (štipendija) podelila.

(Znotraj.)

Prečastiti knez in škof!

Jožef Dolžan, učenec prvega gimnazijalnega razreda v Ljubljani, ponižno prosi, da bi se mu izpraznjena Štrojeva ustanovnina podelila, in podpira svojo pohlevno prošnjo s sledečimi razlogi:

Se je v prvi polovici šolskega leta dobro učil in obnašal, kakor kaže priložena svedočba A.

A

B

Je sin ubožnih staršev, in je, kakor priča priloženi ubožni list B, podpore resnično potreben.

Je Pod Tabrom domá in z ustanovnikom
te ustanovnine ali zaloge v rodu,
C kakor kaže rodoslovni list C.

V Ljubljani . . .

Jožef Dolžan.

(Zunaj.)

Prečastiti knez in škof

v

Ljubljani.

Jože Dolžan,

učenec prvega gimn. razreda
v Ljubljani,

ponižno prosi,

da bi se mu podelila izpraznjena
Strojeva ustanovнина.

S prilogami A, B, C.

Pismo, s katerim kakega človeka ali kako gosposko kaj prosimo, imenuje se prošnja ali prosbenica.

Prošnja se mora tako-le pisati:

1. Vzame se cela pola papirja, ki se po sredi pregane, ter se piše le po desni strani.

2. Pod vrhom se postavi naslov, in potlej se ob kratkem zapiše, kaj se prosi.

3. Naštejejo se razlogi, zavoljo katerih kdo pričakuje, da se bode prošnja uslišala. Ako se pa prošnja opira na kake svedôčbe, zaznamovajo se in k prošnji prilagajo.

4. Na koncu, na levi strani, se zapiše kraj, dan, mesec in leto, in na desni strani malo spodaj se postavi imé tistega, ki prosi.

5. Zunaj na desni polovici se zapiše nadpis z naslovom, komur ali kamor se oddaja prošnja.

6. Malo spodaj se zapiše imé, stan in stanovišče tistega, ki prosi.

7. Spodaj se prav ob kratkem postavi, kaj se prosi, in koliko je priloženih drugih pisem, t. j. prilog.

8. Prošnje na gosposke imajo kolek ali štampelj na sebi.

9. Nekatere prošnje (recimo: za ustanovnine, za denarno podporo, za izpraznjene službe i. t. d.) morajo se v nekem določenem roku ali času vlagati dotičnim oblastvom.

Učenec v prvem letu višje realke c. k. vlade prosi, da bi ne plačeval učnine.

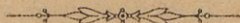
Učenec prosi pri deželnemu odboru, da bi se mu podelila deželna ustanova.

Nekdo c. k. okrajnega glavarstva prosi, da bi smel napraviti gostilnico.

Nekdo c. k. okrajnega glavarstva prosi, da bi smel zidati pri cesti novo hišo.

Nekdo prosi službe pri železnici.

Občán prosi pravice meščanstva.

III. Opravilni spisi.

Zapis ali inventár.

Zapis reči, ki sem jih imel 1. januarja l. 18 . .

Štev.	Stvari	Koliko je to vredno				Opómnja.
		vsako posebe		vse vkupej		
		gl.	kr.	gl.	kr.	
	O b l e k a.					
1	Siv plašč	8	—	—	—	
2	suknene, zimske hlače	4	—	—	—	
3	platnene, letinske hlače	3	—	—	—	
4	črn telovnik . .	2	—	—	—	
5	polhova kapa . .	1	—	—	—	
6	dva para črevljev .	3	50	7	—	
				25	—	
	P e r i l o.					
1	Šest srajc	1	20	7	20	
2	štiri spodnje hlače	—	80	3	20	
3	šest žepnih rut .	—	30	1	80	
4	pet parov nogovic	—	20	1	—	
	Odnos			38	20	

Štev.	Stvari	Koliko je to vredno				Opómnja.
		vsako posebe		vse vkupej		
		gl.	kr.	gl.	kr.	
	Prenos	38	20	
	Knjige.					
1	Kerščanski nauk	—	35	—	—	
2	Tretje berilo	—	40	—	—	
3	Četrta računica	—	20	—	—	
4	Slavček (pesemska knjiga)	—	25	—	—	
				1	20	
	Razne stvari.					
1	Torba	1	—	1	—	
2	peresnica	—	50	—	50	
3	4 svinčniki	—	2	—	8	
4	10 držal	—	2	—	20	
5	ravnilo	—	6	—	6	
6	ploščica	—	20	—	20	
	Vsega vkup	41	44	

V Zdolih . . .

Matičič Robida.

Zapis domačih živali.

	Vrednost			
	posebe		vkup	
	gold.	kr.	gold.	kr.
Govede:				
pet krav	80	—	400	—
dva vola	100	—	200	—
tri telice	40	—	120	—
Konj:				
pingavskega konja	200	—	200	—
kobilo	200	—	200	—
žrebeta	50	—	50	—
Ovác:				
dvajset ovác	7	—	140	—
dva ovna	8	—	16	—
dve kozi	10	—	20	—
Kuretine:				
deset rac	1	—	10	—
šest kokoš	—	50	3	—
dvanajst golebov	—	20	2	40
Druge živali:				
psa	2	—	2	—
mačko	—	50	—	50
pet zajcev kuncev	—	30	1	50
Vkup	1365	40

*V Gabrijí . . .**France Vitez.*

V zapis ali inventár zapisujejo se stvari, ki jih kdo ima, ki je tedaj njegova imovina.

Zapis ali inventar mora biti lepo vredjen in kolikor je mogoče popolnoma.

Zapiši vse hišno oródje!

Zapiši vse poljsko in kmetijsko orodje, ki je pri hiši!

Zapiši vsa sadna ali ovočja drevesa, ki jih imate na vrtu pri hiši!

Zapísniki.

Učencev zapisnik, kaj je čez leto prejel.

Leta 18 . . . sem prejel:

	gl.	kr.
1. od očeta za novo leto	—	50
2. od matere za » »	—	20
3. za god od botra	1	—
4. » » » botre	—	50
5. » » » strijca	—	40
6. od nekega gospoda, ki sem mu postregel	—	30
Vkup	2	90

V Porečah . . .

Anton Škrjanec.

Učencev zapisnik, kaj so starši čez leto zanj izdajali:

Leta 18 . . . so starši to-le za me izdajali:

Št.	18 . .		gl.	kr.
		Za obleko:		
1	5. jan.	za nove čevlje	3	12
2	2. febr.	za nov klobuk	4	—
3	3. jun.	za nov slamnik	1	—
		Za šolske potrebe:		
4	1. jan.	za novo »Slovensko slovnico«	—	30
5	7. febr.	za 5 risank po 10 kr.	—	50
6	1. marca	za 100 jeklenih peres	1	20
7	8. aprila	za 1 ducat svinčnikov	—	12
8	1. maja	za nožič	—	40
		Za veselje:		
9	5. maja	za šolsko veselico	—	30
10	8. jun.	za vstopnino v zverinjak	—	20
11	15. »	za male orgelce	—	30
		Vkup	11	44

Pod Lipo . . .

Anton Vidovič.

Gospodarjev zapisnik ali hišni račun.

Kdaj sem prejel ali izdal	Za kaj sem prejel ali izdal	Prejel		Izdal	
		gold.	kr.	gold.	kr.
18 . .					
4. svečana	24 mernikov pšenice prodal po 2 gl. 20 kr. .	52	80	—	—
12. »	Sebi novo obutalo napravil	—	—	8	20
19. »	Cesarske davke plačal .	—	—	20	8
9. sušca	18 cent. sená prodal po 1 gl. 50 kr.	27	—	—	—
2. rožnika	3 voze mahú prodal po 1 gl. 30 kr.	3	90	—	—
4. »	30 kilogr. slanine prodal po 1 gold. 50 kr. .	45	—	—	—
9. »	10 senosekom 3 dni po 50 kr.	—	—	15	—
22. kimovca	Par volov prodal . .	120	—	—	—
24. »	Konja kupil	—	—	100	—
1. listopada	Srenjski davek plačal .	—	—	—	48
5. »	5 kub. m. drv prodal po 4 gl.	20	—	—	—
9. »	Družini nova oblačila napravil	—	—	30	—
26. grudna	Hlapca plačal	—	—	50	—
28. »	Dve teleti prodal po 10 gl.	20	—	—	—
	Vsega vkup .	288	70	223	76

Prejel sem 288 gl. 70 kr.

Izdal » 223 » 76 »

Ostaja še 64 gl. 94 kr.

Gospodinjski zapisnik.

Kdaj sem prejela ali izdala	Za kaj sem kaj prejela ali izdala	Prejela		Izdala	
		gl.	kr.	gl.	kr.
18 . .					
14. prosinca	12 kilogr. masla prodala po 1 gold. 20 kr.	15	—	—	—
3. svečana	1 četrtnico leče kupila za .	—	—	—	50
8. sušca	Jajc prodala za	—	80	—	—
10. »	Lončarske posode kupila za	—	—	—	48
18. »	24 lesenih žljic kupila za .	—	—	—	48
25. »	5 kilogr. solí kupila po 20 kr.	—	—	1	—
29. »	3 štruce sirovega masla pro- dala po 50 kr.	1	50	—	—
3. rožnika	4 piščance prodala po 40 kr.	1	60	—	—
8. kimovca	3 kilogr. laškega olja kupila po 70 kr.	—	—	2	10
9. »	4 kèble čebule kupila po 15 kr.	—	—	—	60
20. »	6 železnih pokróvek kupila po 13 kr.	—	—	—	78
24. »	2 jerbasa hrušek prodala za	1	40	—	—
25. »	6 kilogr. solí kupila po 20 kr.	—	—	1	20
8. listopada	3 kokoši prodala po 50 kr.	1	50	—	—
9. »	2 kilogr. rajža kupila po 25 kr.	—	—	—	50
20. grudna	3 litre olovine kupila po 15 kr.	—	—	—	45
	Skupaj .	21	80	8	9

Prejela sem 21 gl. 80 kr.

Izdala » 8 » 9 »

Ostaja še 12 gl. 71 kr.

Na Vranskem, v 31. grudna 18 . . 1. Neža Križajka.

Zapisnik Petra Slavince, tkalca.

Kdaj sem prejel ali izdal	Za kaj sem prejel ali izdal	Prejel		Izdal	
		gl.	kr.	gl.	kr.
18 . .					
5. prosinca	Juriju Hlebčarju naredil 15 metrov praznega platna po 10 kr.	1	50	—	—
8. svečana	Kupil 30 kilogr. préje po 50 kr.	—	—	15	—
6. sušca	Prodal kos platna za . .	14	20	—	—
7. m. travna	4 pomagacem plačal na mesec po 5 gold. . . .	—	—	20	—
19. rožnika	V grajščino na Goli breg naredil 200 metrov platna po 12 kr.	24	—	—	—
11. mal. serp.	Za popravo statev . . .	—	—	1	15
20. kimovca	Prodal kos platna za . .	20	—	—	—
	Vsega vkup .	59	70	36	15

Prejel sem 59 gl. 70 kr.

Izdal » 36 » 15 »

Ostaja še 23 gl. 55 kr.

V Tominu . . .

Knjižica, v katero kdo zapisuje, kaj ima ali kaj med letom vzprijema ali izdaja, je zapisnik.

V zapisnik zapisuje se, kdaj in za kaj kdo kaj vzprijema ali izdaja, in koliko je za reč vzprijel ali izdal.

Zapiši vsa svoja oblačila, ki so bila to leto nova, in povej, koliko je vsako vredno!

Zapiši vse poljske pridelke, ki jih pri vas pridelujete!

Zapiši, kaj je gornik (vinogradski) med letom vse vzprijemal in izdajal!

Izpíski ali računi.

*Mizarjev izpisek.***Izpisek.***Antonu Rogaču, kmetu v Podgorji, sem naredil té-le mizarske reči:*

			gld.	kr.
18 . .				
Prosınca	5.	2 novi mizi od orehovega lesa	6	—
Svečana	7.	4 nove stole po 2 gl. 20 kr.	8	80
Sušca	3.	3 nove skrinje od smrekovega lesa po 4 gl. 50 kr. .	13	50
»	10.	Vrata popravil	—	50
Junija	20.	1 umivalnik	2	—
»	24.	1 sesék (omaro oblačilnico) .	15	—
Vsega vkup .			45	80

*V Tupaličah . . .**Janez Potočnik,*
mizar.

Teh 45 gold. 80 kr. sem vzprijel.

*V Tupaličah . . .**Janez Potočnik.*

*Izpisek kovaškega dela.***Izpisek.**

Gospodu Antonu Godcu, grajščaku na Skali, sem naredil té-le reči:

		gld.	kr.
18 . .			
8. svečana	2 novi sekiri po 52 kr.	1	4
9. »	Nov voz okoval	8	—
8. sušca	2 verigi naredil po 2 gold. 45 kr.	4	90
20. »	3 gnojne vile popravil	—	45
24. »	2 lemeža podstavil	1	15
9. kimovca	Brano popravil	—	52
20. »	2 novi lopati naredil po 50 kr.	1	—
Vsega vkup		17	6

V Srednji vasi . . .

Šimon Poljanec,
kovač.

Do dobrega vzprijel 17 gold. 6 kr. v 25. dan oktobra méseca, 18 . . 1.

Šimon Poljanec.

Črevljarjev izpisek.

Izpisek.

Gospodu Matevžu Lisičarju, meščanu v Velikovci,
sem naredil to-le obutalo :

			gl.	kr.
18 . .				
Svečana	20.	Gospodarju nove skorne . .	6	20
»	25.	Gospodinji 3 pare čevljev po 2 gold. 80 kr.	8	40
Rožnika	8.	Starejemu sinu 2 para skôren podšel	3	50
»	9.	Hlapcu nove skorne naredil	6	50
Vsega vkup . .			24	60

V Velikovci

Lenart Maček,
črevljar.

Teh 24 gold. in 60 kr. sem vzprijel.

V Velikovci

Lenart Maček.

Trgovčev izpisek.

Izpisek.

Gospodu Janezu Moravcu, posestniku v Senožečah,
sem prodal té-le reči :

			gl.	kr.
18 . .				
Sušca	18.	4 metre črnega sukna po 4 gold. 37 kr.	17	44
»	29.	4 metre volnéne robe za hlače po 2 gold.	8	—
Vel. travna	4.	5 metrov pisane tkanine po 50 kr.	2	50
Rožnika	5.	2 mizna prta po 3 gld. 10 kr.	6	20
Vsega vkup . .			34	14

V Novem mestu

Martin Golob,
trgovec.

Resnično prejel 34 gold. 14 kr. v 4. dan julija méseca, 18 . . l.

Martin Golob.

Rokodelci ali obrtniki in trgovci imajo knjigo, v katero zapisujejo reči, ki jih komu delajo ali prodajajo, in iz katere potem izpisujejo te reči z zneskom vred svojim naročnikom ali odjemnikom. Taki listi so izpiski, računi ali konti (z laško besedo).

V izpisek se zapiše:

1. imé tistemu, komur je kdo kaj naredil ali prodal.

2. Naredí se navadno pet prostorov. V prva dva se zapiše leto, mesec in dan, v tretjega, kaj se je delalo ali prodajalo, in v zadnja dva se postavijo goldinarji in krajcarji izštevijene cene, po kateri se je delalo ali prodajalo.

3. Spodaj se zapiše kraj, dan, mesec, leto in imé tistemu, kdor je kaj delal ali prodajal.

4. Kadar se denar vzprijme, se na konci zapiše, da je plačano.

5. Na izpisek devlje se kolek ali štampelj.

Naredi krojačev izpisek!

Naredi rokovičarjev račun!

Napravi račun za šivna in vezivna dela (za rute, srajce, prevleke, različno perilo, za vezénje, za prirezanje in šivanje, za popravo i. t. d.)!

Spiši kolarjev izpisek!

Naredi bukvovezov račun!

Naredi tesarjev račun!

Napravi kamenárjev račun!

Spiši prodajačev račun!

Pobotnice.

Pobotnica za stanaríno.

Pobotnica.

Jaz, Filip Kožémal, sem danes vzprijel od Matija Stroja ósemdeset goldinarjev stanarine od svetega Jurija 18 . . l. do svetega Jurija 18 . . l.

Na Brodu . . .

Filip Kožémal.

30 gold. avstr. velj.

Plačilnica za plačilo na mesec.

Plačilnica

za pet in dvajset goldinarjev avstr. velj., katere sem jaz nižje podpisani kakor plačilo za mesec . . . 18 . . . l. od svojega letnega plačila 300 gold. iz tukajšnje srenjske blagajnice danes resnično prejel.

V Dolenjem Logátci . . .

25 gold. avstr. velj.

Luka Ovsèc,
nočni čuvaj.

Pobotnica za zaslužen denar.

Pobotnica

za dvajset goldinarjev avstr. velj., katere sem jaz, Miha Hlebčar, od gospoda župnika v Smledniku za zidarsko delo pri véliki cerkvi danes res in pošteno prejel.

V Smledniku . . .

20 gold. avstr. velj.

Miha Hlebčar,
zidar.

Pobotnica za vrnjeni denar.

Pobotnica.

Potrjam, da mi je Jurij Jelenec s pridevkom: Bojčev Jurij, kmet v Mošnjah, dve sto goldinarjev avstr. velj., ki sem mu jih pred 3 leti posodil, danes res in pošteno vrnil.

V Mošnjah . . .

200 gold. avstr. velj.

Tone Vehar,
krčmar.

Plačilni list za izplačano volilo.

Plačilni list,

s katerim jaz, Valentin Cunjar, potrjam, da mi je moj brat France tri sto goldinarjev avstr. velj., ki

so mi jih moj pokojni oče v oporoki v 30. dan junija 18 . . l. volili, danes popolnem izplačal.

V Rudniku . . .

300 gold. avstr. velj.

Valentin Cunjar,
vzprijemnik.

Jurij Sever, priča.

Marka Burja, priča.

Plačilnica za obresti.

Plačilnica

za dvanajst goldinarjev in 50 kr., katere sem jaz, Peter Slamničar, od Janeza Vesela kakor obresti za celo leto 1881. od kapitala 250 gold. po 5 % resnično vzprijel.

Na Luži . . .

12 gold. 50 kr. avstr. velj.

Peter Slamničar.

Plačilni list, v katerem se odpisuje le nekoliko dolga.

Plačilni list na vžémje.

Alojzi Bezeg, hišnik v Ribnem, mi je danes resnično plačal petdeset goldinarjev avstr. velj. na dolg, katerega je bilo 200 gold., kar mu tedaj s tem plačilnim listom potrjam in od imenovanega dolga odštevam.

Na Ravnem . . .

50 gold. avstr. velj.

Tomaž Vranič,
prodajač.

Pobotnica, s katero se dva nasprotno pobotávata.

Vzajemna pobotnica.

Mi dva nižeje podpisana, Vrbán Proséneec in Gregor Pavšà, sva danes medsebné račune pregledala,

poravnala in vzajemno pobotalo tako, da do današnjega dneva ne more drug drugega ničesar terjati. Uničila sva vse račune in spise, kar sva jih imela o medsebnih terjatvah, ter izrekava, da so neveljavna vsa taka pisma, ki bi morda še kje bila. Naredila sva to vzajemno pobotnico dvojno, sva obe svojoročno podpisala in vsak eno shranila.

Na Vrhniki . . .

Vrbán Proséneec, trgovec.

Gregor Pavšà, trgovec.

Pobotnica, pobotni ali plačilni list ali plačilnica (kvitunga) je pismeno potrjenje, da je kdo od koga ali od kod neki znesek denarjev resnično vzprijel.

V pobotnico se mora zapisati:

1. koliko se je vzprijelo. To se zapiše s črkami, da se ne more izbrisati in kaj več ali manj zapisati.

2. Zapiše se imé tistemu, kdor denarje vzprijme, in imé temu, od koga ali od kodar jih vzprijme.

3. Pové se, za kaj se denar vzprijme.

4. Prav blizo konca pisma se zapiše še kraj, dan, mesec, leto in imé vzprijemnikovo in pa prič, če jih je treba. Tudi je navada, da se spodaj na levi strani vzprijeti znesek še s številkami pristavi.

5. Časi pa se potrja le nekoliko plačenega dolga; časi pa se tudi dva, ki sta drug drugemu dolžna, tako pobotata da drug drugemu ne dolgujeta. Pobotnica, ki se piše v takih zadevah, imenujejo se pobotnica na vzémje in nasprotna pobotnica.

6. Pobotnice morajo imeti postavni kolek ali štampelj.

Naredi pobotnico za poluletne obresti od kapitala 860 gold. avstr. velj. s 6 gold. od sto!

Naredi pobotnico za 80 gold. enoletne zakupščine od najetega zemljišča!

Delavec naredí gospodarju pobotni list za 25 gold., ki jih je čez leto pri njem zaslužil in potegnil.

Hlapec naredí gospodarju pobotnico za 80 gold. letnega plačila.

Švelja naredí pobotni list za 10 gold. 12 kr., katere je zaslužila za razno šivarsko delo.

Napravi pobotnico za 10 gold; katere je mizar za mizarska dela vzprijel.

Vzprijemni listi.

Nekdo potrja, da je vzprijel denar, da ga izroči drugemu.

Vzprijemni list.

Za petdeset gold. avstr. velj., katere mi je Juri Kapun današnjega dne oddal, da jih izročim Razdrtskemu župniku, prečastnemu gospodu Antonu Babniku.

V Razdrtem . . .

Miha Sivko.

Nekdo potrja, da je vzprijel zapečateno pismo, da bi ga oddál drugemu.

Vzprljemni list.

Jaz Emil Košćec, trgovec v Zagrebu, potrjam s tem listom, da je gospod Cvetko Golobič na Studenci zapečateno pismo do gospoda Vekoslava Vidoviča, trgovca v Zagrebu, ker ga ravno ni bilo domá, danes pri meni pustil, da mu ga dam, kadar domov pride.

V Zagrebu . . .

Emil Košćec,
trgovec.

List, v katerem potrjamo, da smo denarje, blago ali kako drugo reč ali za se, ali za koga drugega resnično vzprijeli, je vzprijemni list.

Vzprijemni listi se pišejo tako, kakor pobotnice, in sicer zapiše se

1. reč, ki se vzprijema;

2. postavi se dan, kdaj se je kaj vzprijelo;
 3. pristavi se vzprijemnikov podpis.
 4. Ako vzprijemnik reč za koga drugega vzprijme, se zapiše imé tistemu, čegôva je stvar.
- Vzprijemni listi imajo po okoliščini tudi kolek.

Naredi vzprijemni list nekemu, ki ti je oddal zapečaten zvezek pisem, da jih oddaš nekemu pravniku!

Nekdo je pustil pri tebi zabit sod vina z znamnjem **AL**, da ga oddaš nekemu gostilničarju. Naredi mu vzprijemni list!

Naredi vzprijemni list nekemu, ki ti je oddal zapečaten zaboj, da ga oddaš svojemu sosеду!

Naredi vzprijemni list, da si vzprijel zvezček svetih podob, da jih oddaš vašemu župniku!

Hranilni listi.

Nekdo potrja, da je vzprijel denar, da ga hrani.

Hranilni list.

Jaz Martin Kvas, posestnik v Juhánu, potrjam, da sem danes od našega gospoda župnika Vekoslava Mraka deset cekinov ali zlatnikov po ósem gold. resnično vzprijel, da jih hranim, in jim jih izročim, kadar pridejo iz Rima, kamor mislijo te dni popotovati.

V Juhánu . . .

Martin Kvas.

Nekdo potrja, da je vzprijel zlato uro.

Hranilni list.

Jaz Luka Sršen, posestnik z Jesenic, potrjam, da mi je gospod Jakob Vernik, fužinar, danes svojo

zlato uro dal, da naj jo shranim, dokler pride iz Beča, kamor jutri odpotuje.

Na Jesenicah . . .

Luka Sršen.

Nekdo potrja, da je vzprijel sto srebernih tolarjev po dva gold., da jih hrani.

Hranilni list.

Tukajšnji urar, gospod Marcelj Koželj, mi je danes sto srebernih tolarjev po dva gold. naštel in v hrambo izročil. Potrjam, da sem teh sto srebernjakov resnično vzprijel in ob enem obetam, da jih bodem zopet nazaj dal ali njemu ali njegovemu pooblaščencu, kadar jih bode zahteval in mi pokazal ta hranilni list ali hrambenico.

V Koprivnici . . .

Lovro Toplišek.

List, v katerem potrjamo, da smo denar ali kaj drugega vzprijeli, da kaj časa hranimo, je hranilni list ali hrambenica (depozitka).

V hranilni list se zapiše in pové

1. kaj se daje v hrambo;
2. pové se, kdaj in kako se bode hranjena stvar nazaj dajala;
3. zapiše se imé tistemu, kateri hranuje in ónemu, ki prevzema in izdaje hranilni list;
4. postavi se dan, kdaj se je reč vzprijela.

Nekdo potrja, da mu je gostač hraniti dal skrinjo z belim platnom.

Naredi hranilni list za 10 cekinov po 5 gold., ki jih kdo pri tebi hrani!

Naredi hranilni list, v katerim potrjaš, da je tvoj prijatelj pri tebi hranil malo škatlico z dragotinami!

Vozni listi.

Nekdo pošilja zaboj s steklarskim blagom.

Vozni list.

Gospodu Josipu Cedilniku v Mengišu.

Kolek.

V Ljubljani v 20. dan januarja 18 . . l.

Pošiljam Vam po vozniku Jakobu Krušiču iz Šiške v zaboji z znamenjem J. K. steklarskega blaga, kakor ste ga naročili; teže nečiste (kosmate) je 70 kilogr. Ako poslano dobite o pravem časi, to je od danes v dveh dneh, plačajte voznine pet gold.

Lovro Presekar.

Nekdo pošilja pšenico iz Ljubljane v Novo mesto.

Vozni list.

Kolek.

V Ljubljani v 11. dan februarja 18 . . l.

Po vozniku Antonu Kašmanu z Viča pošiljam gospodu Janezu Črnič, žitnemu kupcu v Novo mesto, deset hektolitrov egiptovske pšenice v dveh sodih, zaznamovanih s KL. Ako to žito dobro obvarovano in v pravem časi, to je, do 18. t. m. vzprijmete, plačajte vozniku 80 kr. od hektolitra.

Janez Gaber,
kupec.

Nekdo pošilja železo.

Vozni list.

Kolek.

Na Kladivu v 11. dan maja 18 . . l.

Po vozniku Valentinu Jegliču iz Srednje vasi pošiljam gospodu Tomažu Pozniku, fužinarju v Kamni gorici, petdeset kilogr. obdelanega železa. Ako blago v pravem časi, to je, od danes v treh dneh vzprijmete, plačajte vozniku 30 kr. od kilogr.

Ciril Javornik,
fužinar.

Vozni list.

Kolek.

V Ipavi v 18. dan junija 18 . . l.

Po vozniku Silvestru Čelešniku iz Ipave pošiljam gospodu Lovretu Čuku, gostilničarju v Doljih, dva soda letošnjega vina (mošta), ki sta zaznamovana z Δ . Ako to vino dobro obvarovano in v pravem časi, to je, v dveh dneh, vzprijmete, blagovolite plačati vozniku deset gold. avstr. velj.

Vam

udani

Jakob Krovar,
vinôgradnik.

List, kateri se piše, da ga s soboj vzame voznik, ki kako blago prevzame ali kam pelje, imenuje se vozni list.

V vozni list se mora zapisati:

1. voznikovo imé in kraj, iz katerega je domá.

2. Postavi se imé, stan in kraj tistemu, kateremu se blago pošilja.

3. Imenuje se poslano blago, in se zapiše, koliko ga je, kako je zavito ali zabito, in s čim in kako je zaznamovano.

4. Zapiše se, koliko je treba voznine plačati, koliko od teže, ali pa od vsega blaga skupaj, kakor se je pogodilo z voznikom.

5. Pové se, kdaj se je blago oddalo, in doklé mora priti na svoje mesto.

Nekdo pošilja nekemu tržinarju 5 centov prediva.

Kupec gostilničarju pošilja kave in sladkorja.

Kmet tesarju v mesto pošilja 7 obrezanih hrastev.

Svilorejec pošilja trgovcu mešičkov (kokonov).

Sadjerejec pošilja branjevcu raznega sadja.

Odpovedni listi ali odpovednice (reversi).

Sosed daje odpovedni list sosedu, ki mu je dovolil, da sme na njegovem vrtu čebelnjak ali ulnjak postaviti.

Odpovedni list.

Moj sosed, Ljudevit Hrašovec, mi je pripustil kos svojega vrta, da na njem postavim čebelnjak ali ulnjak. Zavežujem se, da bodem ta kos vrta brez vsega ugovora odstopil, kadar bi to zahteval on ali bi to zahtevali njegovi nasledniki in sicer v tistem stanu, v katerem sem ga vzprijel. Da je tako res, kažem, da sem to pismo sam s svojo roko podpisal in da sta ga podpisali tudi dve naprošeni priči.

Na Lanišči . . .

Vid Strojan, priča.

Ljubivoj Peganec,
uradnik.

Srečko Zaviršek, priča.

Odpovedni list ali odpovednica (revers) je pismo, s katerim se izrekuje, da s tem, če kdo komu kaj dovoli, drugi še nima vedne pravice do kake reči.

V odpovednico se zapiše

1. kdo dovoljuje,
2. komu kdo kaj dovoljuje,
3. kaj se dovoljuje,
4. da se dovolitev ne trdi za vedno pravico.
5. Zapiše se kraj, dan, mesec in leto, kdaj se odpovednica piše, in podpiše se ta, ki jo izdaja in dve priči.

Odpovednice morajo se določno pisati, da pozneje ni prepira.

Ti listi morajo biti tudi kolekovani.

Nekdo drugemu pripušča pašnik. Naredi o tem odpovedni list!

Sosed sosеду dovoljuje, da sme voziti skoz njegov gozd. Napiši o tem odpovedni list!

Sosed sosеду dovoljuje, da sme prebiti in narediti okno na njegov vrt. Sestavi o tem odpovedni list!

Nakaznice (assignacije).

Nakazuje se 50 gold.

Nakaznica.

Gospod Jurij Prevec naj temu, ki prinese to pismo — Andreju Petelinu — izplača petdeset goldinarjev, in naj jih meni všteje!

V Semiču . . .

Marka Ruda,
trgovec.

Nakazujejo se drva.

Nakaznica.

Gospod Janez Maček! logar Iške grajščine, blagovolite mojemu hlapcu Antonu Dolginu dati pet kub. m. trdih derv, katere Vam bodem jaz plačal!

V Bistri . . .

Martin Telovnik.
pek.

Nakazuje se sukno.

Nakaznica.

Častiti gospod Matej Majnik! blagovolite temu, ki Vam prinese to pismo, odmeriti in oddati trideset metrov sivega sukna, ki ga meni vštejte.

Pod Smreko . . .

Jožef Dobar.

Z nakaznico ali z nakaznim listom (asignacijo) naročamo komu, s katerim nasprotno pobotujemo, tako, da komu kaj dá, in potem to nam všteje.

V nakaznico se zapiše

1. kdo naj kaj dá ali izplača,
2. komu in kdaj naj se to stori,
3. kaj in koliko naj se dá ali izplača, in
4. komu naj se všteje ta znesek.

Naredi nakaznico za 20 veder novega vina!

Naredi nakazno pismo, da naj se sosedu iz tvoje zakupščine izplača 20 gold., in naj se tebi vštejejo!

Naredi nakaznico za 5 mernikov pšenice, katero bodeš pozneje plačal!

Spiši nakazni list, da naj kdo na tvoj račun plača črevljarja, ki je za te delal!

Dolžna pisma ali zadolžnice.

Nekdo vzame na posodo 50 gold. v bankovcih, in hoče od njih po 5 gold. od sto plačevati, in jih v dveh letih vrniti.

Dolžno pismo.

Jaz, Anton Mrvar, po domače Sodar v Medvedovem selu, s tem pismom potrjam, da mi je Vrban Tratar za mojo potrebo danes posodil petdeset

goldinarjev avstr. velj. v bankovcih, in da mu bodem ta denar v dveh letih gotovo vrnil, do tistega časa pa tudi obresti po pet goldinarjev od sto plačeval.

V Medvedovem selu . . .

Anton Mrvar, dolžnik.

Miha Ruda, priča.

Luka Hribar, priča.

Dolžno pismo za 600 gold., za katere bode dolžnik plačeval po 5 gold. od sto, in jih bode vrnil, kadar mu jih bo upnik pol leta popred odpovedal.

Dolžno pismo.

Jaz, Ljudevit Lipar, za se in za svoje naslednike veljavno potrjam, da mi je g. Alojzi Pavlič, tukajšnji trgovec, danes posodil in gotovo naštel šest sto goldinarjev avstr. velj. Zavezujem se, da bodem od teh denarjev plačeval na leto po pet goldinarjev od sto, in jih bodem v enaki veljavi pošteno vrnil g. Alojziju Pavliču ali njegovim pravim naslednikom, in sicer pol leta potem, kadar mi bodo napovedani. V zavarovanje istine in obresti dovoljujem, da upnik sme ta dolg vpisati v zemljiško knjigo na mojo nezadolženo hišo št. 22 v Stranski vasi.

V dokaz tega sem to pismo sam s svojo roko podpisal in tudi naprosil dve priči, da sta ga podpisali.

V Stranski vasi . . .

Ljudevit Lipar, dolžnik.

Jurij Božič, priča.

Anton Selan, priča.

Dolžno pismo ali zadolžnica (obligacija) je pismo, s katerim dolžnik potrja, da mu je kdo denarja posodil. V dolžnem pismi se mora natanko imenovati

1. posojevalec ali upnik, to je, tisti, ki denar posojuje ali upa.

2. Zapiše se, koliko in kakšnega denarja je kdo posodil.

3. Določi se, ali se bodo od posojila tudi plačevale obresti, in po koliko se bode na leto od sto plačevalo.

4. Pové se in obeta, kdaj in kako se bode dolg vračal.

5. Podpiše se kraj, dan, mesec, leto in dolžnikovo imé, časi pa tudi še dve priči, če dolžnik pisma sam ne piše.

6. Dolžna pisma morajo imeti postavni kolek ali štempelj.

Naredi dolžno pismo za 300 gold., od katerih bode posojevalec po $4\frac{1}{2}$ gold. od sto na leto plačeval, in jih v treh letih vrnil!

Sestavi ravno to dolžno pismo s pristavkom, da dolžnik zastavlja za ta dolg svojo njivo!

Naredi dolžno pismo za 1000 gold. avstr. velj., od katerih bode posojevalec 5 gold. od sto plačeval in jih v petih letih vrnil! Za dolg dolžnik zastavlja svojo hišo.

Naredi dolžno pismo za 100 gold., katere ti kdo po prijaznosti brez obresti za eno leto posojuje!

Poroštveni listi.

Nekdo je upniku za dolžnika porok.

Poroštveni list.

Jaz nižeje podpisani se s tem pismom zavezujem, da bodem 100 gold., pravim sto goldinarjev avstr. velj., katere je Vekoslav Strgar, prodajáč v Tržiči, v 16. dan svečana 18 . . l., posodil Lenartu Večnarju, krojaču v Kovorji, jaz plačal, ako bi jih imenovani Lenart Večnar ne mogel z obrestmi vred v določenem časi vrniti.

V Tržiči . . .

Ciril Mali,
usnjar.

Kdor se zavezuje, da bode upniku plačal dolg, ako bi prvi dolžnik te svoje dolžnosti ne izpolnil, je porok, in dogovor, ki ga dogovorita in zapišeta upnik in porok, je poroštveni list ali porokovnica. Ti listi se pišejo le takrat, kadar upnik za svojo posojilo hoče varnosti.

Kolek se ravná po vsoti.

Nekdo je upniku za 300 gold. porok. Sestavi poroštveni list!

Nekdo je upniku za 500 gold. in za izgovorjene obresti porok. Spiši o tem porokovnico!

Odstopni listi (cesije).

Nekdo prepušča drugemu dolžno pismo.

Odstopni list.

Jaz, Miha Podrečar, potrjam s tem pismom, da Tomažu Kolarju, kmetu v Loškem potoku, prepuščam dolžno pismo, katero mi je v 5. dan decembra 18 . . I. podpisal in dal Anton Seljan, trgovec v Novem mestu, za posojenih sto in petdeset goldinarjev avstr. veljave. Prepuščam ali odstopam pa to dolžno pismo Tomažu Kolarju tako, da on sme z njim ravnati, kakor s svojo imovino.

V Novem mestu . . .

Miha Podrečar,
posestnik.

Nekdo drugemu odstopa terjatev.

Odstopni list.

Jaz podpisani, Martin Jelar, potrjam, da tistih trji sto goldinarjev avstr. velj., ki mi jih je Anton

Predurnik z Viča, h. št. 20, dolžan od 22. februarja 18 . . l., z vso pravico odstopam svojemu bratu Josipu Jelarju. Izročam mu ob enem tudi dolžno pismo, da ravná s tem dolgom popolnoma po svoji volji.

V Ljubljani . . .

Martin Jelar, prepustnik.

Lovro Slamnik, priča.

Járnej Svatec, priča.

Odstopni list za 200 gold.

Odstopni list.

Dolžno pismo, ki ga je meni, Franju Tepkarju, naredil in dal g. Davorin Vrtnik za posojenih d v e s t o goldinarjev avstr. velj., in je podpisan v 8. dan septembra 18 . . l., je zapadeno; tedaj odstopam in prepuščam s tem pismom teh 200 gold. z obrestmi vred, da jih iztérja Leopold Vehar, hišnik v Šiški, in mu dájem ob enem dolžno pismo, da more v svojem imeni, kakor svojo imovino za se to istino z obrestmi vred iztérjati.

V Šiški . . .

Franjo Tepkar,
posestnik.

Kadar kdo komu drugemu prepušča ali odstopa svojo terjatev, in če se to zapiše, je tak spis odstopni ali prepustni list.

V odstopni list se zapiše

1. kdo kaj odstopa ali prepušča,
2. kaj, komu in kdaj se odstopa ali prepušča,
3. po katerih pogojih se kaj odstopa ali prepušča.
4. Odstopni listi morajo imeti po ceni kolek ali štempelj.

Sestavi zgornje prepustno pismo v ravno tem pomenu, pa z drugimi besedami!

Oče prepušča sinu 2000 gold., ki mu jih je sosed dolžan. Naredi za to odstopni list!

Pogodbe.

Nekdo kupuje pol zemlje s hišo vred; prodajáč in kupovalec pišeta kúpno pismo ali kúpno pogodbo.

Kúpna pogodba,

ki sta jo dogovorila in sklenila Matej Molj, kmet na Hruševem, h. št. 18, prodajáč, — in France Oblak, gostilničar v Gabrijih, h. št. 20, kupovalec, tako-le:

1. Matej Molj prodaja svoje pol zemlje, ki je na Hruševem s št. 18, in je zapisana v zemljiški knjigi Polhovgraške grajščine v urb. št. 114, z vsem pohištvom in vsemi pravicami vred Francetu Oblaku za tisoč in sto goldinarjev avstr. velj. v polno lást z dopuščenjem, da se brez opovire precej sme prepisati.

2. France Oblak kupuje zgoraj popisano zemljiško in hišno posestvo s pritiklino vred za dogovorjeno kúpno 1100 gold., reci: tisoč in sto goldinarjev avstr. velj., ter plača precej polovico, t. j. 550 gold.; drugo polovico pa obéta plačati v dveh obrocih, in sicer en del o sv. Juriji, en del pa o Božiči 18 . . l.; zraven pa prodajáču dovoljuje, naj se ta dolg vpiše v javno knjigo.

3. Prodajáč potrja, da je polovico plačila, t. j. 550 gold., gotovo vzprijel, in plača vse zaostale c. k. davke in druge dajatve do današnjega dneva; stroške za kupčijo in prepis in vse c. k. davke in druge dajatve od današnjega dneva naprej pa prevzema in bode plačeval kupovalec.

V spričo te pogodbe so naslednji svojeročni podpisi:

Na Hruševem . . .

Jožef Kuščar,
priča.

Janez Krstnik,
priča.

Matej Molj,
prodajáč.

France Oblak,
kupovalec.

Nekdo dáje v zákup ali v najem svojo njivo.

Zakúpna pogodba.

1. Janez Sajavec dáje v zákup Marku Zoriču svojo dolgo njivo za vrtmi, na katero se poseje 12 hektolitrov, v zákup na štiri leta zaporedoma za to, da mu plača na leto po 24 gold. zakupščine.

2. Marka Zorič Janezu Sajavecu obéta, da bode zakupščino vsako leto jo sv. Juriji naprej plačeval, sicer pa tudi, da bode skrbel, da bode njiva dobro obdelana.

Jožef Rekar,
priča.

Tomaž Kobilica,
priča.

Janez Sajavec,
posestnik.

Marka Zorič,
zakúpnik.

V družbenem življenji se mnogokrat zgodí, da ljudje drug drugemu kaj dajejo, dovoljujejo, ter si to pa uno nasprotno obétajo. Ker pa je treba, da se dogovorjena reč natanko izpolnuje, je posebno v takih okolnostih treba, da se zapiše, kar se je ustno pogodilo. Pisma, v katera se pogodbe zapisujejo, imenujejo se pogodna pisma ali sploh pogodbe.

Pri pogodbah se mora natanko določevati

1. kdo se dogovarja ali pogaja.
2. Morajo se zaporedoma naštéti vse pravice in zaveze, ki se nasprotno sklepajo.
3. Spiše se toliko enakih pogodnih pisem, kolikor je pogodnikov, to je, tistih, ki se med sabo dogovarjajo in pogajajo.
4. Morajo se na vsak prepis podpisati vsi udeleženci, to je, vsi, kogar se pogodba kaj tiče, in priče, ki so zraven.
5. Vsako pogodno pismo mora imeti tudi postavni kolek ali štempelj.

Sosed sosedu prodaja hišo za 800 gold. avstr. velj., katerih kupovalec polovico precej pri kúpu plačuje, drugo polovico pa pozneje plača. Naredi kúpno pismo!

Nekdo kupcu dáje v svoji hiši v najem prodajalnico pri tleh in tri sobe v prvem nadstropji za 6 let, in bode plačeval 100 gold. avstr. velj. stanaríne na leto. Naredi mu zakúpno pismo!

Rokodelec rokodelcu prodaja vso svojo pripravo in orodje za 500 gold. Naredi kúpno pismo!

Nekdo dáje v najem svojo hišo, v kateri je gostilnica. Naredi zakúpno pismo!

Svedôčbe ali spričala.

Svedôčba hlapcu.

Svedôčba.

Tomaž Lipnik iz Naklega, 28 let star, bil je pri meni nižeje podpisanem pet let, to je, od Božiča 18 . . l. do Božiča 18 . . l. v službi za hlapca, in je bil zméraj tako priden, zvest in pošten, da sem bil z njim popolnoma zadovoljen. Ker se mu pa zdaj boljša služba ponuja, mu z dobro vestjo dájem prav dobro svedôčbo, in ga vsakemu priporočam kakor dobrega in zvestega hlapca.

V Žavci . . .

Lovro Sluga,
posestnik.

Svedôčba dekli.

Svedôčba.

Ana Milčičeva iz Rožja, 40 let stara, je pri meni ósem let, to je, od 1. januarja 18 . . l. do 1. januarja 18 . . l. za dekle služila. Vsa leta je bila tako pridna, poštena in zvesta, da sem bil z njo prav zeló zadovoljen. Ker pa zdaj ne misli več služiti, ji dájem z veseljem prav dobro svedôčbo, in jo kakor dobro žensko prav lepo pohvaljam.

V Reziji na Benečanskem . . .

Jošt Vojska,
posestnik.

*Svedôčba péstunji.***Svedôčba.**

Urša Potokarjeva iz Šent-Jurija na Dolenjskem, 19 let stara, je pri meni tri leta, to je, od Kresa 18 . . l. do Kresa 18 . . l. za péstunjo služila. Ves čas je bila pridna in skrbna pri otrocih, in se je tudi zméraj prav lepo in pošteno obnašala, tako da sem bila z njo v vsem zadovoljna. Ker so mi pa otroci odrasli, in je več ne potrebujem, ji dajem hvalno svedôčbo, in jo vsem materam zeló priporočam.

V Krškem . . .

Katra Dragačevka.
posestnica.

*Svedôčba o človeku, ki je utonil.***Svedôčba.**

V dan 25. tega meseca, popoldne okoli dveh, sva se šla z Janezom Šilarjem iz naše vasi v Soro kopat. Pri kraji Silnikovega travnika, kjer sva se že večkrat kopala, oba kmalu v vodo greva. Jaz sem ostal pri kraji, Janez je pa šel bolj na sredo, akoravno sem za njim vpil, naj nikar naprej ne hodi. Ko se hoče obrniti, se pod vodo skrije, in več ga ni bilo. — Jaz sem vpil in klical, da bi bil kdo pomagat prišel, pa nobenega človeka ni bilo, in, ker jaz tudi plavati ne znam, nesrečnemu Janezu nisem mogel pomagati. — Drugi dan so ga mlinarji mrtvega dobili.

Po zapovedi naše gosposke sem naredil to svedôčbo, in sem pripravljen, ko bi treba bilo, tudi pri-seči, da je bilo res tako.

V Goričah . . .

Janez Pustotnik,
hišnik.

Pismo, s katerim se priča, kako se je kdo vedel ali obnašal, ali kako se je kaj dogodilo, je svedôčba ali spričalo.

V svedôčbo se zapiše

1. imé, stan, starost in rojstveni kraj tistemu, kateremu se dáje svedôčba.

2. Zapiše se, koliko časa je služil, kako je služil, in kako se je sploh vedel ali obnašal.

3. Kadar se priča, kako se je kaj dogodilo, se mora pa vse, kar je treba, prav natanko popisati in pristaviti, da je to resnica, in da bi se to tudi, ako bi bilo treba, s prisego potrdilo, da je res tako.

4. Zapiše se kraj, dan, mesec, leto in imé tistemu, ki dáje svedôčbo.

5. Svedôčba mora imeti postavni kolek ali štempelj.

Srenjski župan priča, da je neki srenjčan v njegovem kraju ubožen in hromóten. Kako bode naredil svedôčbo?

Gospodar rokodelec dáje pomagáču svedôčbo, in potrja, da je prav umen in pripraven delavec.

Mlinar dáje hlapcu svedôčbo, in potrja, da je v mlinarskem delu zveden, in da je pošteno in zvesto služil.

Nekdo (očevidec) piše svedôčbo o nekem boji.

Javna ali očitna oznanila.

Nekdo naznanja, da dáje v zákup stanovanje.

Stanovanje.

V hiši, št. 8., na mestnem trgu se oddaja lepo stanovanje v 1. nadstropji, s tremi izbami, s kuhinjo, hramom in s kletom vred od sv. Jurija t. l. Več o tem se poizvé ravno v tej hiši pri hišniku v 1. nadstropji.

Nekdo naznanja, da je izgubil jopo, v kateri je imel 20 gl. bankovcev hranjenih.

Izgubljeno.

Črna jopa, v kateri je bilo v žepu 20 pogoldinarskih bankovcev, je danes izgubljena na poti iz Medvod do Kranja. Pošten človek, ki bi bil našel to jopo, naj bi jo oddal v Kranji, v gostilnico k „Jelenu“, kjer bode dobil za to primerno plačilo.

Nekdo prodaja zemljišče s hišo vred.

Na prodaj je

hiša in lepo zemljišče na Soriškem polji, na katero se poseje dobrih 50 hektolitrov, in pri katerem so tudi 3 travniki in 4 gozdni deli. Kup in vse drugo o tem naznanja

Anton Čakavec,
po domače Valjar,
gostilničar v Medvodah.

Kadar hoče kdo kaj ljudem oznaniti, mora to, kar hoče oznaniti, popisati in ta spis pridjati časniku, ali pa ga prilepiti na kak očiten kraj, da ga ljudje beró, in to je javno ali očitno oznanilo.

Javna oznanila morajo se kratko pa razložno pisati.

Naznanjati se morajo tudi pogoji, pod katerimi bi imel kdo kako korist, in pristaviti se mora tudi, kje se o tej reči more bolj natanko poizvedeti.

Nekdo naznanja, da bi rad kupil hišo, ki bi bila v prijetnem kraju in bi imela tudi vrt zraven, in da bi ne veljala več kakor 1000 gold. avstr. velj. Naredi o tem oznanilo!

Neki kupec oznanja, da se je drugam preselil, in vabi ljudi, da bi hodili k njemu kupovat. Sestavi oznanilo!

Sadjerejec naznanja, da ima mnogo prav lepih mladih drevesec na prodaj.

Apnenar naznanja, da je odprl apnenico, in da prodaja apno.

Nekdo svojim rodovincem in prijateljem naznanja, da je nekdo v njegovi rodovini umrl. Naredi oznanilo!

Naznanila po telegrafu (telegrami).

Nekdo naznanja po telegrafu, da je opravilo dobro opravil.

Telegram

Št.

od

Gospod Sovan, trgovec v Ljubljani.

Včeraj sem došel in vse srečno opravil. Pismeno več.

Kuščar.

Pisana naznanila, ki se naznanjajo in pošiljajo po brzjavici, daljnopisi ali telegramu, imenujejo se naznanila po telegrafu ali telegrami.

Naznanila po telegrafu morajo biti kratko pa razločno pisana. Zgoraj se postavi nadpis vzprijemnikov in na konci podpis pošiljavčev.

Vzprijemnikov nadpis mora biti natančen, da se telegram more oddati. Ako v kraji, kamor gre naznanilo, ni telegrafske postaje, mora se v nadpis tudi zapisati, kako naj se naznanilo dalje pošilja, recimo: Miha Hvalec, Ježica, pošta Ljubljana.

Za naznanila po telegrafu plačuje se po številu besed.

Naznani po telegrafu, da bodeš h komu prišel!

Čestitaj komu kaj po telegrafu!

Zahvaljuj se po telegrafu za voščilo!

Naznanjaj po telegrafu, da je kdo obolel (umrl).

Poslednje sporočilo, oporočka ali testament.

Poslednje sporočilo, ki ga je sporočnik sam pisal in podpisal.

Posljednje sporočilo.

V imenu Boga Očeta, in Sina, in svetega Duha. Amen.

Ker nihče ne vé, kdaj bode umrl, zato jaz nižeje podpisani zdaj pri popolnoma zdravi pameti zapisujem svoje poslednje sporočilo, katero naj veljá po moji smrti.

1. Svojo dušo izročam Bogu; truplo naj se pa pokoplje po šegi, kakor je v tem kraji navadna.

2. Poglavitnega dediča vsega svojega premoženja postavljam svojega brata Tomaža, ki je zdaj pri vojakih v Beči. Vse naj ima, kar ostane čez mojo potrebo in sporočilo.

3. Domači ljudski šoli v Bučkovcih sporočam dve sto goldinarjev, katere naj krajni učilniški svet vzprijme za šolske potrebe.

4. Ubogemu sosedu Lovretu Janu, ki mi je po dolžnem listu v 5. dan sušca 18 . . l. štirideset goldinarjev dolžan, odpuščam ves ta dolg.

To je moje poslednjo sporočilo, katero sem sam pisal in podpisal.

V Bučkovcih . . .

Járnej Rotar,
sporočnik.

Oporočni pristavek ali zapisje (kodicil).

K svojemu pisanemu posljednjemu sporočilu v 13. dan sušca t. l. pristavljam pri popolnoma zdravi pameti še to-le:

1. Vse svoje knjige in zemljevide sporočam naši farni knjižnici.

2. Naši ljudski šoli v Bučkovcih namestu 200 gl., kakor je zapisano v imenovani oporoki, sporočam štiri sto gold.

Pričujoči oporočni pristavek sem sam pisal in podpisal.

V Bučkovcih . . .

Járnej Rotar.

Zapisje (kodicil) brez oporóke.

Z a p i s j e.

Ako bi me smrt prehitela, da bi svojega zvestega strežnika Antona Levca ne mogel preskrbeti, sporočam tù pri popolnoma zdravi pameti, da naj se imenovanemu Antonu Levcu po moji smrti iz moje imovine izplača 500 gold., t. j. pet sto gold. a. v., in naj se mu zraven tega še dá vsa moja obleka razun tiste, v katero bode moje truplo oblečeno in pokopano.

To zapisje (kodicil) sem sam pisal in podpisal.

V Gabriji . . .

Jožef Čuk.

Posljedne sporočilo, ki ga je sporočnik samo podkrižal.

Poslednje sporočilo.

Ker nikomur ni znano, kdaj ga bode Bog poklical s tega sveta, zdaj pri zdravi pameti razodevam svojo poslednjo voljo zastran svoje imovine.

1. Svojo ubogo dušo izročam Bogu; truplo naj se pa pokoplje z dvema duhovnoma.

2. Poglavitnega dediča vse svoje imovine postavljam svojega naj starjega sina Antona; vender pa mora on

3. plačati pogreb in pet svetih maš, ki naj se beró za mir in pokoj moje duše.

4. Mojemu sinu Tinetu mora dati sto in dvajset goldinarjev in moji hčeri Meti sto goldinarjev dote.

5. Mojemu staremu hlapcu, Járneju Korošecu, mora odšteti sto goldinarjev.

6. Med uboge naše fare naj se v dan mojega pogreba po gospodu župniku razdelí dvajset goldinarjev.

V Lešah . . .

Vrban Slavec,

pisavec tega poslednjega sporočila
in priča.

Aleš Kuščar, priča.

Jakob Sirec, priča.

† *Matija Golob,*
sporočnik.

Poslednja volja, ki so jo priče zapisale.

Spomenica.

Mi, Jožef Slapnik, Andrej Mehar in Blaže Rogelj, vsi iz Poljan, pričamo in smo tudi pripravljene s prisego potrditi, da nam je vsem trem dobro znani sosed in prijatelj France Koder iz naše vasi, kadar nas je k sebi poklical, svojo poslednjo voljo zaradi svoje imovine še pri popolnoma zdravi pameti tako-le razodel in naročil:

1. Njegovo truplo naj se pokoplje po navadi našega kraja brez posebnih stroškov.

2. Njegovema sinoma naj se izplača vsakemu po dve sto goldinarjev.

3. Travnik pri cesti naj se od njegovega zemljišča odpiše, in naj se za vselej dá naši ljudski šoli za sadjerejno šolo.

4. Svojo ženo Ano postavlja poglavitno dedkinjo vsi svoji imovini.

V Dolenšicah . . .

Jožef Slapnik, priča.

Andrej Mehar, priča.

Blaže Rogelj, priča.

Da se vé, kaj naj se zgodi z našo imovino po smrti, je treba, da svojo zadnjo voljo natanko sporočimo in zapišemo.

Pismo, v katerem se sporoča, kaj naj se z našo imovino po smrti godí, imenuje se poslednje sporočilo, oporóka, zadnjevolska naredba ali testament.

Testament začénja se navadno tako, da se zapiše

1. da se je vse, kar se poroča, pri zdravi pameti preudarilo in sporočevalo,

2. kako naj se pogreb opravi.

3. Imenuje se poglavitni dedič, čegar je vse, kar ni drugim odločeno.

4. Potlej se postavijo druga volila ali sporočki, ki se morajo natanko zapisati, da po sporočnikovi ali zapustnikovi smrti ni kakega prepira.

5. Pové se, če je sporočnik svojo oporóko sam pisal in podpisal.

6. Zapiše se kraj, dan, mesec, leto in imé sporočnikovo, in če je treba, tudi podpis treh naprošenih prič.

Kdor svojo zadnjevolsko naredbo sam piše in podpiše, mu ni treba prič. Ako pa je kdo ne piše sam, morajo jo podpisati on in tri pričé. Ako pa sam pisati ne zna ali že ne more, jo mora pa v pričó treh prič podkrižati.

Časi se v poslednjem sporočilu samo komu kaj sporoča brez poglavitnega dediča. Tako sporočilo je zapisje (kodicil), katero se ozira na kako prejšnjo oporoko, ali pa je tudi samo za se.

Testament se pa lahko tudi naredí samo z besedo v pričo treh prič. Da pa priče ne pozabijo, kar jim je bilo naročeno, je dobro, da se zapiše, kar je sporočnik sporočeval. Tak zapis se imenuje *spomenica*.

Da so pa priče, ki se k testamentu pokličejo, veljavne, morajo biti moškega spola, saj 18 letⁿ stare, pametne, in morajo sporočnikov jezik dobro razumeti. Menihi, mladenči, ki še niso 18 let stari, ženske, nezavedni, slepi, mutci, glušci in tisti, ki jih je gosposka že kaj kaznovala, ne morejo biti veljavne priče. Tudi tiste osebe, katerim se v poslednjem sporočilu kaj voli, ne morejo biti priče te poslednjevoljske naredbе. Ravno to veljá tudi o starših, otrocih, bratih in sestrah, svakih in o plačani družini tistih, ki se jim kaj zapušča.

Oporóke nimajo koleka.

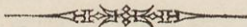
Sestavi po prvem vzgledu kako enako poslednje sporočilo!

Spiši poslednjo voljo možu, ki ne zna sam pisati!

Spiši poslednje sporočilo kmetu, ki ima zemljišče in drugo premično premoženje!

Spiši poslednje sporočilo rokodelcu, ki ima blagó in denar!

Zapiši poslednjo voljo, kakor so ti jo priče povedale!

KAZALO.

Prvi del.

Spisne vaje.

	Stran
I. Imenovanje	3
II. Popisi	5
III. Basni in povesti	29
IV. Vezani govor napiše se v nevezani besedi .	43
V. Razlagajo se pregovori (poslovice) in izreki	44
VI. Napisuje se, kako se kaka beseda različno govori	45
VII. Razklada se kaj	46

Drugi del.

Listi ali pisma.

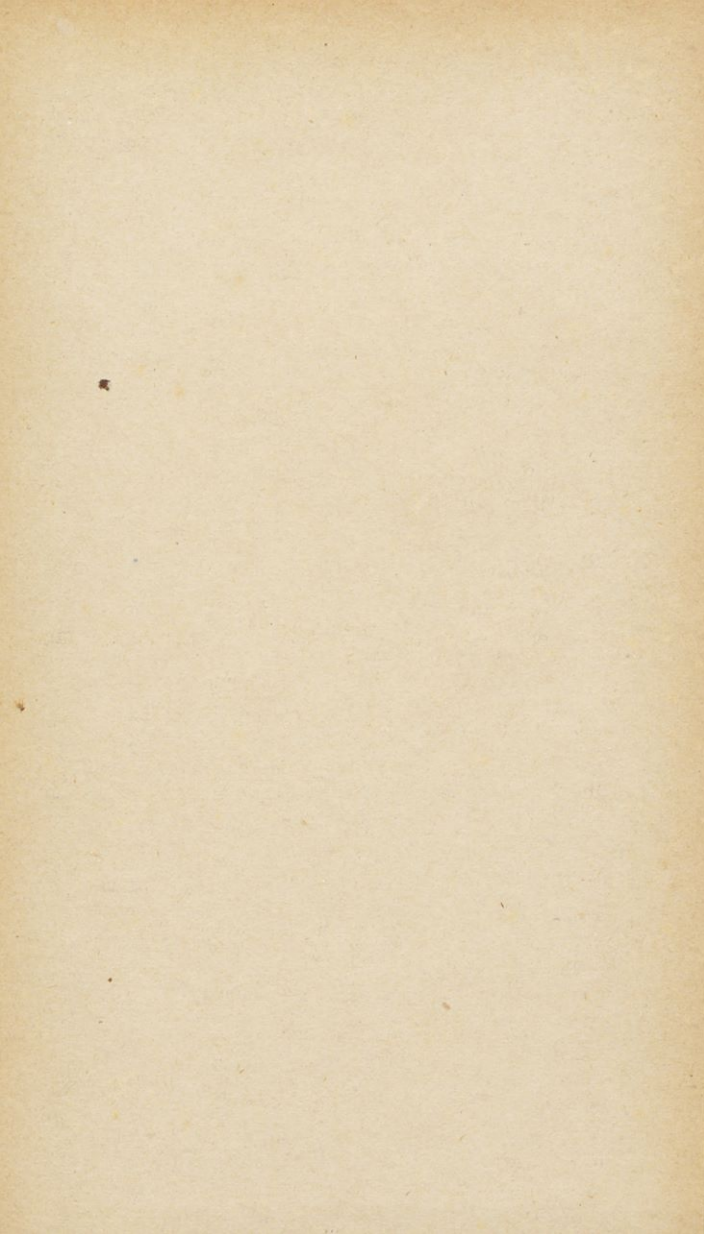
1. V listih se komu kaj poroča, naznanja ali popisuje	48
2. V listih se koga kaj prosi	57
3. V listih se komu za kaj zahvaljuje	62
4. V listih se komu srečo vošči, ali se mu čestita	65
5. V listih se sožaluje ali koga miluje in tolaži	69
6. V listih kdo koga na kaj vabi ali povabi .	71
7. V listih se s kom kaj posvetuje	73
8. V listih se koga kaj opominja ali se komu kaj očita	75
9. V listih se kdo kaj izgovarja ali opravičuje	78
10. V listih se komu kaj odgovarja, ali se mu odpisuje	80
Razni listi	83
Poučilo	88
1. Pisava ali slog v listih	88
2. Vnanja oblika listov	89
Naslovi	94

Tretji del.

Opravljeni listi in spisi.

	Stran
<i>I. Opravljeni listi</i>	97
1. Naročilni listi ali naročbenice	97
2. Ponudni listi ali ponudnice	98
3. Okrožna naznanila	100
4. Izgovorni listi ali izgovornice	101
<i>II. Prošnje ali prosbenice</i>	102
<i>III. Opravljeni spisi</i>	108
Zapis ali inventár	108
Zapísni	111
Izpís	115
Pobotnice	118
Vzprijemni listi	122
Hranilni listi	123
Vozni listi	125
Odpovedni listi ali odpovednice (reversi)	127
Nakaznice (asignacije)	128
Dolžna pisma ali zadolžnice	129
Poroštveni listi	131
Odstopni listi (cesije)	132
Pogodbe	134
Svedôčbe ali spričala	136
Javna ali očitna oznanila	138
Naznanila po telegrafu (telegrami)	140
Poslednje sporočilo, oporóka ali testament	141

372.64 = 863

